

Národný projekt:
„Rozvoj stredného odborného vzdelávania“

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA,
VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Prioritná os 1: Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy

Opatrenie 1.1: Premena tradičnej školy na modernú

Kód ITMS projektu: 26110130548,

Cieľ: Konvergencia

**ATRAKTÍVNOSŤ VZDELÁVANIA NA STREDNÝCH ODBORNÝCH ŠKOLÁCH Z POHLADU
UČITEĽOV**

Výsledky dotazníkových prieskumov z roku 2014 – učiteľský prieskum

Spracoval riešiteľský tím pod vedením :

PhDr. Mária Hrabinská, PhD.
vedúca aktivity 1.1.4

Riešiteľský tím:

Mgr. František Blanár
Ing. Silvia Draková
Mgr. Pavol Hašan, PhD.
Mgr. Igor Laciak
PhDr. Ladislav Jakóczy
PhDr. Margita Kollárová
PhDr. Ľubomíra Srnánková
Mgr. Terézia Šimová
Mgr. Ľubica Špírková
Mgr. Veronika Zelmanová

ABSTRAKT

Prieskum sa zaoberá zisťovaním atraktívnosti stredných odborných škôl voči gymnáziám a ďalšími vybranými aspektami súvisiacimi s atraktívnosťou stredného odborného vzdelávania a vyučovacieho procesu na týchto školách. Postoje sú skúmané z hľadiska samotných učiteľov stredných odborných škôl. Pre väčšinu z nich je atraktívnosť stredných odborných škôl oproti gymnáziám nižšia, alebo podstatne nižšia. Pokiaľ ide o spoluprácu učiteľov s vnútornými a vonkajšími aktérmi, ktorí prispievajú k realizácii vzdelávacieho procesu, so spoluprácou s rodičmi je plne spokojná iba desatina učiteľov. Väčšie rezervy v zmysle spolupráce so zamestnávateľskou sférou vnímajú pedagógovia na strane podnikov, pretože firmy podľa nich nemajú pre spoluprácu primerane pripravených ľudí a často im chýba samotný záujem o spoluprácu. Dôležitú súčasť výsledkov tvorí sekcia pripravenosti žiakov na štúdium stredných odborných škôl. Žiaci základných škôl, ktorí nastupujú na stredné odborné školy, sú vnímaní učiteľmi stredných odborných škôl skôr ako nepripravení. Najslabšie miesto z hľadiska výučby žiakov vidia učitelia v ich schopnosti adekvátne zvládať jazykovú výučbu a matematiku. Najväčšie problémy so zvládaním študijných nárokov majú žiaci pochádzajúci zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Kľúčové slová:

atraktívnosť stredného odborného vzdelávania, záujem a pripravenosť žiaka na štúdium, spolupráca s rodičmi, spolupráca so zamestnávateľmi, problémy vo výuke predmetov

Obsah

Zoznam skratiek.....	5
Úvod	6
1. Vnímanie atraktívnosti stredných odborných škôl ich učiteľmi	7
1.1 Ciele prieskumu, výskumné metódy a výberový súbor.....	7
1.1.1 Výskumné otázky.....	8
1.1.2 Vzorka.....	8
1.1.2.1 Zastúpenie hlavných kategórií odborov otváraných na školách, z ktorých pochádzajú učitelia vo vzorke.....	8
1.1.2.2 Zastúpenie sekundárnych funkcií učiteľov na stredných odborných školách	9
1.1.3 Reprezentatívnosť prieskumu	9
1.1.4 Krajské diferencie v zastúpení typov odborov štúdia	11
1.1.5 Dotazník.....	12
2 Atraktívnosť vzdelávania na stredných odborných školách z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl	13
2.1 Záujem žiakov o štúdium na stredných odborných školách.....	18
2.2 Odporúčania učiteľov a ich argumenty v prospech stredných odborných škôl a gymnázií	19
2.3 Dopyt po absolventoch škôl, na ktorých učitelia pôsobia	25
Zhrnutie	29
3. Interakcia učiteľov stredných odborných škôl s vybranými aktérmi rozhodovacieho procesu žiaka.....	30
3.1 Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl	30
3.2 Spolupráca učiteľov stredných odborných škôl s vybranými internými a externými aktérmi	35
3.2.1 Spolupráca s rodičmi	35
3.2.2 Spolupráca s výchovným poradcom.....	38
3.2.3 Spolupráca so zamestnávateľskou sférou	43
3.3 Pripravenosť a záujem žiakov základných škôl o štúdium na strednej odbornej škole	47
Zhrnutie	51
4. Zvýšenie záujmu o štúdium na škole a zabezpečenie úspešného ukončenia štúdia čo najväčším počtom žiakov	52
4.1 Opatrenia, ktoré zavádzajú školy s cieľom zvýšiť záujem o štúdium	52
4.2 Hodnotenie vzdelávacieho procesu a podmienok na prácu učiteľov na škole	57
4.3 Názory učiteľov na kvalitu vzdelávania na škole vo vzťahu k zamestnateľnosti absolventov	59
4.4 Úsilie učiteľov zamerané na zlepšovanie študijných výsledkov žiakov	61
Zhrnutie	65
5. Zvládanie študijných nárokov žiakmi a perspektíva ich uplatnenia na trhu práce z pohľadu učiteľov	66
5.1 Vzťah žiakov k študovanému odboru z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl.....	66

5.2 Zvládanie študijných nárokov žiakmi stredných odborných škôl	70
5.3 Problematické predmety na stredných odborných školách.....	73
5.4 Oblasti štúdia, v ktorých sa žiaci podľa učiteľov najviac zdokonalili	76
5.5 Perspektíva uplatnenia žiakov stredných odborných škôl na trhu práce.....	78
Zhrnutie	82
Záver	83
Použitá literatúra a zdroje dát.....	84
Príloha A: Zoznam grafov a obrázkov ku kapitolám 1. a 2.	85
Príloha B: Zoznam grafov a obrázkov ku kapitole 3.	86
Príloha C: Zoznam grafov a obrázkov ku kapitole 4.	87
Príloha D: Zoznam grafov a obrázkov ku kapitole 5.	88

Zoznam skratiek

Me: medián

RSOV: Rozvoj stredného odborného vzdelávania a prípravy

SR: Slovenská republika

SŠ: stredná škola

ZŠ: základná škola

Z.z. Zbierka zákonov

Úvod

Stredné odborné vzdelávanie v ideálnom vzdelávacom systéme zabezpečuje jeho absolventom strednú úroveň kvalifikácie, ktorá je nutná k vykonávaniu značného podielu pracovných pozícií, po ktorých je na trhu práce vo všeobecnosti vysoký dopyt. Záujem žiakov o štúdium v niektorých odboroch na stredných odborných školách je však v SR dlhodobo neúmerne nízky. Dôvodom je nízka atraktivnosť stredného odborného vzdelávania v očiach žiakov ako aj širšej verejnosti a nízka atraktivnosť mnohých povolání, na ktoré stredné odborné školy svojich absolventov pripravujú.

O tom, ako vnímajú tento problém a ako sa s ním snažia vysporiadať učitelia stredných odborných škôl, hovorí táto záverečná správa.

V správe sa sumarizujú a analyzujú výsledky prieskumu o atraktivnosti stredného odborného vzdelávania, ktorý sa realizoval v rámci národného projektu „Rozvoj stredného odborného vzdelávania“ (RSOV) v roku 2014, respondentami ktorého boli učitelia zo stredných odborných škôl.

Správa je členená do štyroch kapitol.

Po stručnom teoretickom úvode sa v prvej kapitole rozoberajú metodologické východiská prieskumu. Charakterizuje sa výskumný súbor a pojednáva sa o splnených a nesplnených atribútoch reprezentatívnosti výberového súboru a štruktúre dotazníka. V kapitole sa taktiež venujeme zisteniam týkajúcim sa atraktivnosti stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami, otázkam atraktivnosti skupín odborov, dopytu po absolventoch a rozdielom v skúmaných premenných v rámci krajov SR. Dôležitou súčasťou kapitoly je analýza argumentov učiteľov v prospech výberu strednej odbornej školy.

Druhá kapitola pojednáva o podpore záujmu žiakov o stredné odborné vzdelávanie zo strany základných škôl. Dôležitou súčasťou kapitoly sú aj výsledky analýzy spolupráce učiteľov s vybranými internými a externými aktérmi vzdelávacieho procesu ako sú rodičia, výchovní poradcovia a zástupcovia zamestnávateľskej sféry, s ktorými sú učitelia v kontakte. Kapitulu uzatvára časť o pripravenosti žiakov na štúdium v strednej odbornej škole a ich záujem, resp. motivácia pre štúdium v tomto type školy. Mnohé výsledky sú rozoberané aj z regionálneho hľadiska.

V tretej kapitole je rozoberaná dôležitá téma týkajúca sa potreby zvýšenia záujmu žiakov o stredné odborné vzdelávanie ako aj konkrétne opatrenia, ktoré zavádzajú školy s cieľom zvýšiť záujem o štúdium. V kapitole sa analyzujú názory učiteľov na vzdelávací proces, ktorý sa realizuje na ich školách, ako aj ich názory na súčasnú kvalitu vzdelávania vo vzťahu k zamestnatel'nosti absolventov. Kapitola sa nakoniec venuje konkrétnym opatreniam, ktoré učitelia využívajú s cieľom zlepšiť študijné výsledky žiakov. Zozbierané dáta sú rozoberané aj z regionálneho hľadiska a taktiež vo vzťahu k vekovým kategóriám učiteľov.

Štvrtá kapitola je venovaná problematike zvládania študijných nárokov žiakmi a perspektíve ich uplatnenia sa na trhu práce z pohľadu učiteľov. Analyzujú sa tu názory učiteľov na základy, ktoré získali žiaci na základných školách, ako aj na zvládanie nárokov, ktoré na nich kladie štúdium na strednej odbornej škole. V osobitnej časti sa identifikovali skupiny predmetov, s ktorými majú žiaci stredných odborných škôl najväčšie problémy, a na druhej strane, oblasti, v ktorých sa žiaci podľa učiteľov najviac zdokonalili. Názory učiteľov o úspešnosti uplatnenia žiakov po ukončení štúdia sú analyzované v závislosti od stupňa vzdelania, ktorí dosiahnu žiaci po ukončení štúdia, a od podielu sociálne znevýhodnených žiakov v triedach, v ktorých vyučujú.

1. Vnímanie atraktívnosti stredných odborných škôl ich učiteľmi

Stredné odborné vzdelanie je nutným predpokladom väčšiny pracovných činností, ktoré vyžadujú strednú úroveň kvalifikácie. Toto konštatovanie sa nevzťahuje iba na SR, ale aj na všetky členské štáty Európskej únie (Cedefop, 2014). Práve preto je nutné tento aspekt vo vzdelávacích politikách zohľadňovať - kvalifikácia je dôležitým predpokladom zamestnanosti, resp. zamestnateľnosti absolventov stredných škôl. S cieľom zvýšenia zamestnanosti má preto zmysel podporovať žiakov v štúdiu na stredných odborných školách. Predpokladá sa, že podpora žiakov pri výbere štúdia na strednej odbornej škole by sa mohla efektívne opierať o dáta o atraktívnosti stredných odborných škôl v jednotlivých krajoch Slovenska a mimo iné zacieliť úsilie práve tam, kde je atraktívnosť stredného odborného vzdelávania z určitých dôvodov nižšia. Pochopenie konkrétnych dôvodov zníženej atraktívnosti stredného odborného vzdelávania môže uľahčiť výber postupov na jej zvyšovanie, či už zmenami v procese vzdelávania a zvyšovaní jeho kvality, alebo lepšou komunikáciou so zamestnávateľskou sférou (Hrabinská a kol., 2015).

Výskum názorov na atraktívnosť odborného vzdelávania realizovaný Cedefop-om, respondentami ktorého boli tri skupiny respondentov (učitelia stredných odborných škôl a majstri odborného výcviku, výchovní poradcovia a zamestnávatelia), priniesol poznatok, že stredné odborné vzdelávanie je podľa týchto respondentov v EÚ skôr atraktívne než neatraktívne. Keď sa však pozrieme na názory jednotlivých skupín respondentov, obraz sa mení. Najpozitívnejšie hodnotili atraktívnosť odborného vzdelávania učitelia a majstri odborného výcviku (viac než 60% učiteľov a majstrov odborného výcviku). Naopak, väčšina výchovných poradcov v rámci krajín EÚ bola v tomto smere skeptickejšia a obraz stredného odborného vzdelávania bol pre nich skôr negatívny. Pozitívny postoj voči odbornému vzdelávaniu zastávala aj najväčšia proporcia (spomedzi spomenutých skupín) zamestnávateľov. Zamestnávatelia boli však na druhej strane aj najviac kritickí. Proporcía zamestnávateľov vnímajúcich odborné vzdelávanie skôr negatívne prevyšovala proporcie učiteľov ako aj výchovných poradcov, ktoré mali takýto názor (Cedefop, 2014). Tieto výsledky môžeme do určitej miery potvrdiť aj vlastnými dátami (Hrabinská a kol., 2015b).

Na Slovensku sa v dobe písania výstupu z realizovaného prieskumu uskutočňuje odborné vzdelávanie a príprava v 454 stredných odborných školách, na ktorých vyučuje 12 634 učiteľov (CVTI-SR, 2015). Jedným z najdôležitejších výberových súborov v rámci komplexného skúmania problematiky atraktívnosti stredného odborného vzdelávania v rámci národného projektu „Rozvoj stredného odborného vzdelávania“ boli preto samotní učitelia týchto škôl. Výskumný súbor učiteľov tak doplnil široké spektrum respondentov, ktorí boli zapojení do výskumu o atraktívnosti vzdelávania na stredných školách (žiaci základných škôl, stredných odborných škôl a gymnázií, výchovní poradcovia na základných a stredných odborných školách, absolventi stredných odborných škôl a zamestnávatelia).

1.1 Ciele prieskumu, výskumné metódy a výberový súbor

Cieľom prezentovaného prieskumu bolo zmapovať názory učiteľov na atraktívnosť stredných odborných škôl na Slovensku, pričom bola pozornosť zameraná aj na identifikáciu prípadných regionálnych rozdielov. Predmetom skúmania sú aj také pridružené aspekty súvisiace s ukazovateľom atraktívnosti, ako je zavádzanie opatrení, ktorých cieľom je zvýšenie záujmu žiakov o štúdium, spolupráca stredných odborných škôl s rodičmi, či zamestnávateľskou sférou, pripravenosť žiakov základných škôl na štúdium na strednej odbornej škole ako aj zvládanie študijných nárokov, ktoré na nich štúdium na strednej odbornej škole kladie. Osobitná pozornosť sa venuje podmienkam, v ktorých sa realizuje vzdelávací proces na školách.

1.1.1 Výskumné otázky

Prieskum bol zameraný primárne na nasledujúce výskumné otázky:

- 1) Ako vnímajú učitelia stredných odborných škôl atraktivnosť svojich škôl oproti gymnáziám?
- 2) Aké bariéry existujú v spolupráci s rodičmi a zamestnávateľmi?
- 3) Aké opatrenia prijímajú stredné odborné školy s cieľom zvýšiť atraktivnosť štúdia na nich?
- 4) Existujú vo vyššie uvedených oblastiach významné regionálne rozdiely ?

1.1.2 Vzorka

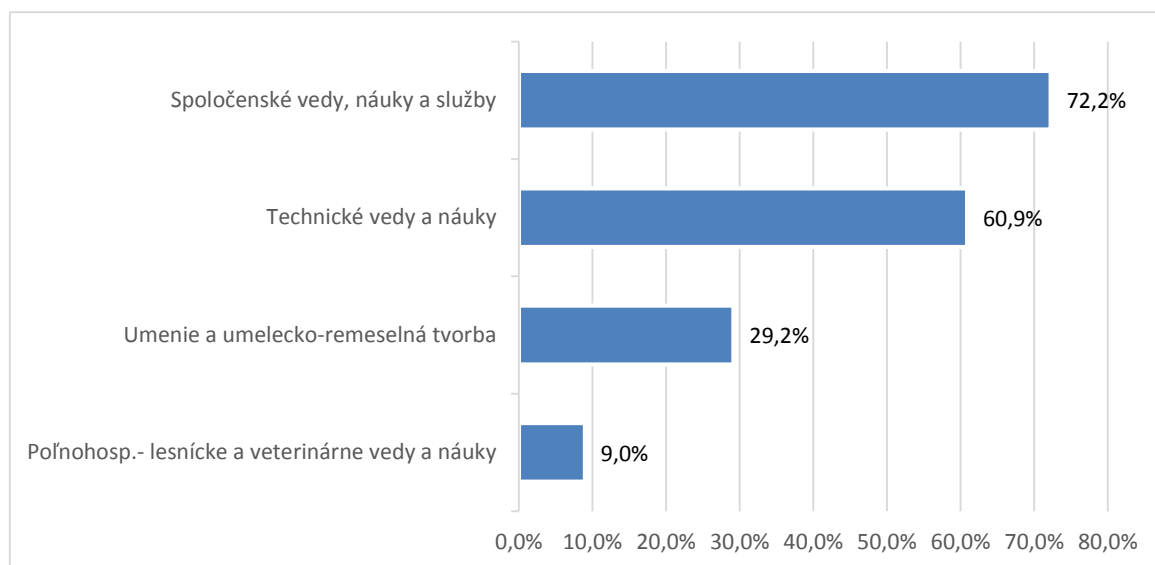
Do prieskumu boli zaradení všetci učitelia stredných odborných škôl, ktoré participujú v projekte Rozvoj stredného odborného vzdelávania a prípravy (146 škôl), a učitelia z 55 náhodne vybraných stredných odborných škôl, ktoré sa do projektu nezapojili.¹ Na výzvu pozitívne zareagovalo a na prieskume (realizovanom v marci až máji 2014) sa zúčastnilo spolu 2350 učiteľov zo 138 škôl, z ktorých bolo 1662 žien (70,7%) a 688 mužov (27,3%). 95,7% participantov malo vysokoškolské vzdelanie. Úplné stredné odborné vzdelanie a vyššie odborné vzdelanie malo spolu iba 4,6% učiteľov. Učitelia, ktorí sa zúčastnili na prieskume, boli vo veku od 23 do 70 rokov (Me=48). Stredná hodnota dĺžky pedagogickej praxe učiteľov vo výskume bola 22 rokov.

1.1.2.1 Zastúpenie hlavných kategórií odborov otváraných na školách, z ktorých pochádzajú učitelia vo vzorke

V prieskume sme sledovali 26 rôznych odborových zaradení, ktoré sme následne zatriedili do štyroch hlavných kategórií odborov: technické vedy a náuky, poľnohospodársko – lesnícke a veterinárne vedy a náuky, spoločenské vedy, náuky a služby, a nakoniec umenie a umelecko – remeselná tvorba. Graf č. 1 zobrazuje percentuálne zastúpenie jednotlivých kategórií odborov. Školy, z ktorých učitelia vo výskume pochádzali, väčšinou otvárali viacero učebných a študijných odborov v dennej forme štúdia. Vo vzorke bolo najviac učiteľov stredných odborných škôl, ktoré majú v dennej forme štúdia otvorený spoločenskovedný odbor (72,2%). O niečo menej, ale stále vysoko (60,9%), boli zastúpení učitelia zo stredných odborných škôl, na ktorých bol otvorený aspoň jeden z technických odborov. Skoro tretina učiteľov (29,2%) uviedla, že na ich školách sa štúdium realizuje v aspoň jednom umelecko-remeselnom odbore, a o niečo menej ako desatina učiteľov uviedla, že majú otvorený aspoň jeden poľnohospodársko – lesnícky odbor (9%). Spoločenskovedné odbory teda v rámci stredných odborných škôl dominovali, otvárajú ich školy primárne zamerané spoločenskovedným smerom, ale aj školy, ktoré sa primárne špecializujú na technické odbory.

¹ Do procesu náhodného výberu neboli zaradené stredné zdravotnícke školy, ktoré nie sú v riadiacej kompetencii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Takisto boli zo zisťovania vyradené stredné odborné školy, ktoré podliehajú riadiacej kompetencii Ministerstva obrany SR a Ministerstva vnútra SR.

Graf č. 1: Zastúpenie hlavných kategórii odborov otváraných na školách, z ktorých pochádzajú učitelia vo vzorke

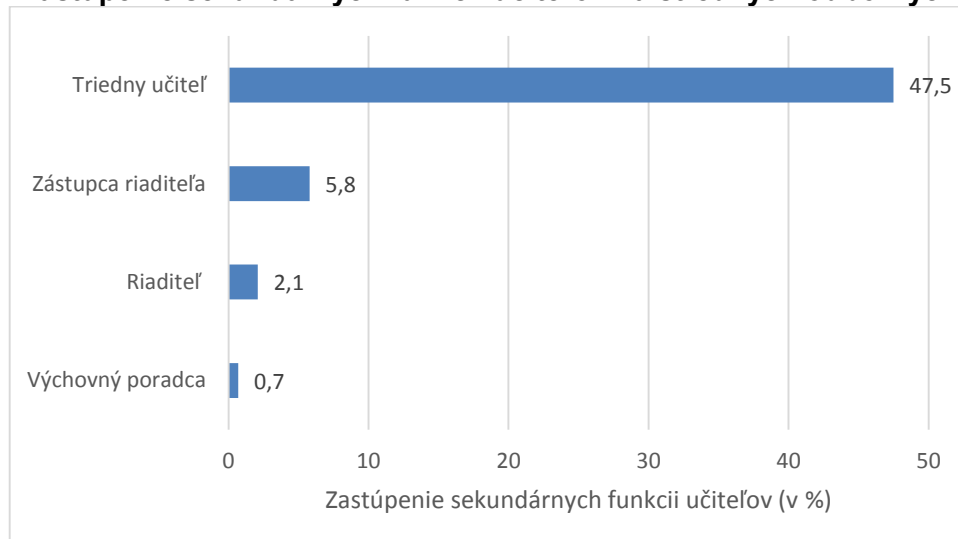

Poznámka: Súčet kategórií presahuje 100%, pretože učitelia označovali viac než jeden typ odboru, resp. na stredných odborných školách je v dennej forme štúdia väčšinou otvorených viac typov odborov.

1.1.2.2 Zastúpenie sekundárnych funkcií učiteľov na stredných odborných školách

Graf č. 2 prezentuje zastúpenie sekundárnych funkcií, ktoré učitelia na stredných odborných školách najčastejšie zastávajú. Z grafu je vidieť, že temer polovica učiteľov zastáva funkciu triedneho učiteľa, viac než desatina opýtaných má funkciu majstra odborného výcviku.

Graf č. 2: Zastúpenie sekundárnych funkcií učiteľov na stredných odborných školách

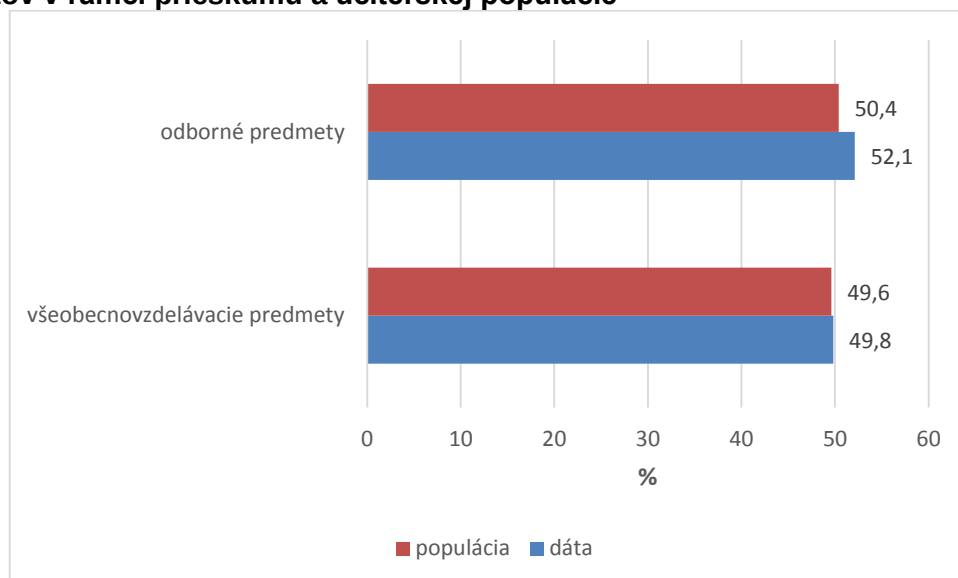
1.1.3 Reprezentatívnosť prieskumu

Ako sme už uviedli vyššie, na Slovensku pôsobilo na stredných odborných školách v čase realizácie prieskumu 12 634 učiteľov, pričom na prieskume sa zúčastnilo 2517 z nich, čo predstavuje asi 20% z tejto základnej populácie.

Pokiaľ išlo o to, ktoré skupiny vyučovacích predmetov učitelia vyučovali, všeobecnovzdelávacie predmety vyučovalo 49,8% opýtaných (oproti 49,6% učiteľov

v celej učiteľskej populácii), odborné predmety 52,1% učiteľov (oproti 50,4% v celej učiteľskej populácii) a vyučovanie praktickej prípravy uviedlo 17,8% učiteľov (graf č. 3).

Graf č. 3: Porovnanie zastúpenia učiteľov odborných a všeobecnovzdelávacích predmetov v rámci prieskumu a učiteľskej populácie

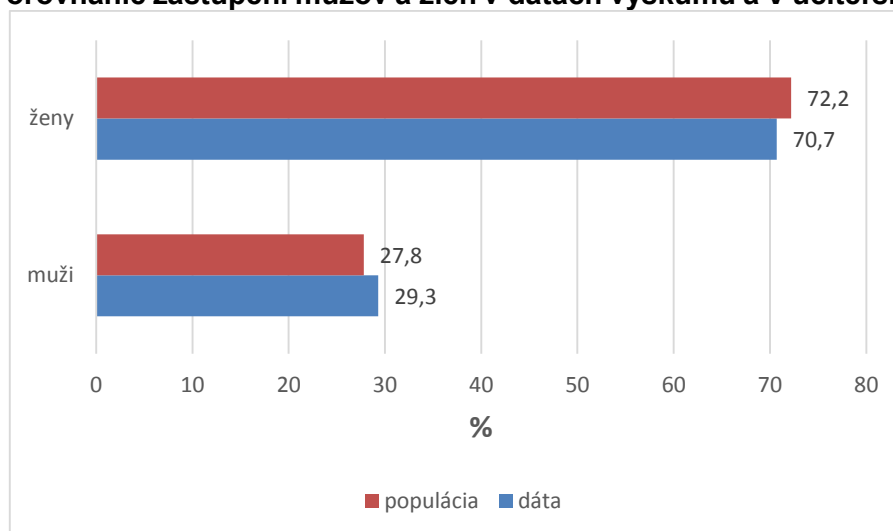

Otázka: Aké predmety učíte?

Poznámka: Učelia mohli uviesť viacero druhov predmetov, preto súčet odpovedí presahuje 100%.

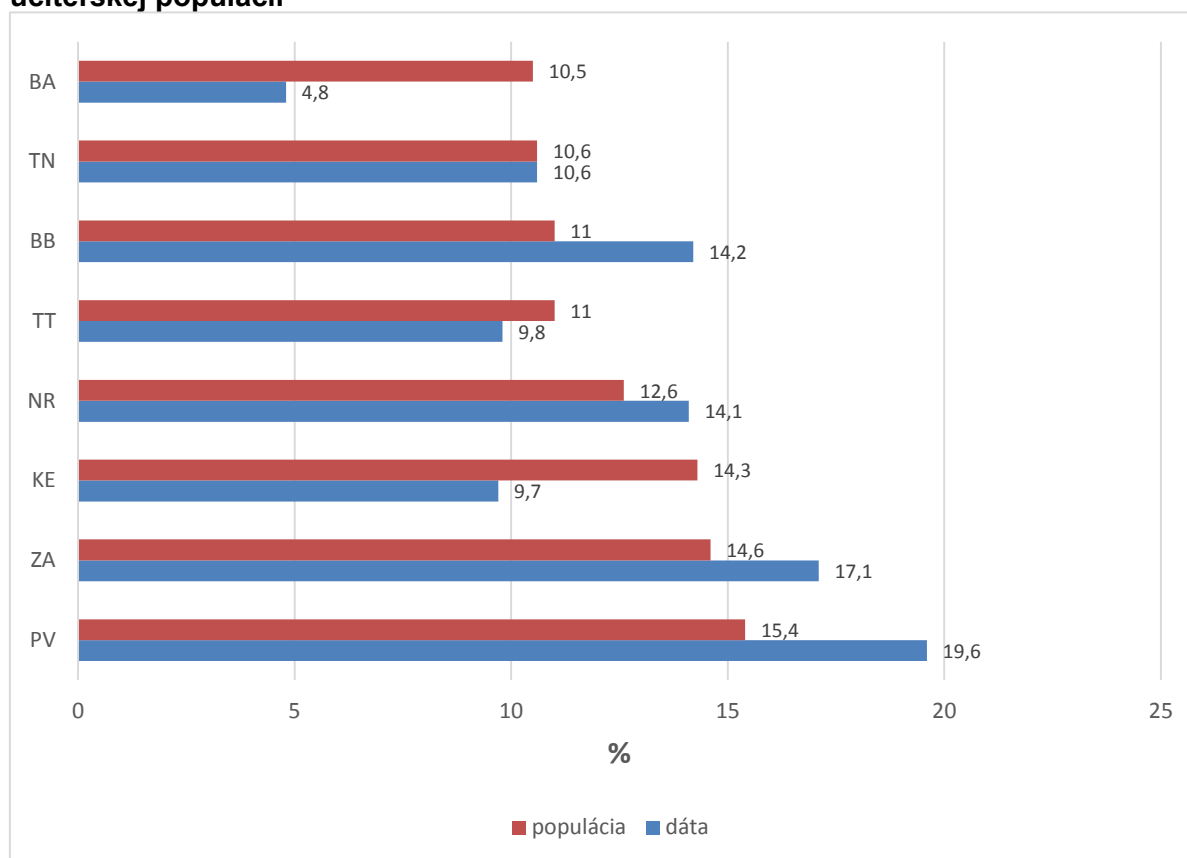
Reprezentatívnosť prieskumu je zabezpečená zastúpením podielu mužov a žien vo vzorke, ktoré dostatočne dobre kopíruje reálny stav v celej populácii (graf č. 4).

Graf č. 4: Porovnanie zastúpení mužov a žien v dátach výskumu a v učiteľskej populácii

V rámci podielu učiteľov v jednotlivých krajoch SR sa výskumníkom podarilo zozbierať dáta s podobnými proporciami vzhľadom na reálny stav v populácii iba v Trenčianskom a Trnavskom kraji. V grafe č. 5 je vidieť, že celkové zastúpenie učiteľov v jednotlivých krajoch je v našom prieskume relatívne odlišné od situácie v učiteľskej populácii. Tento fakt je vhodné brať do úvahy pri interpretácii regionálnych dát.

Graf č. 5: Porovnanie zastúpení učiteľov v jednotlivých krajoch SR v prieskume a celej učiteľskej populácii

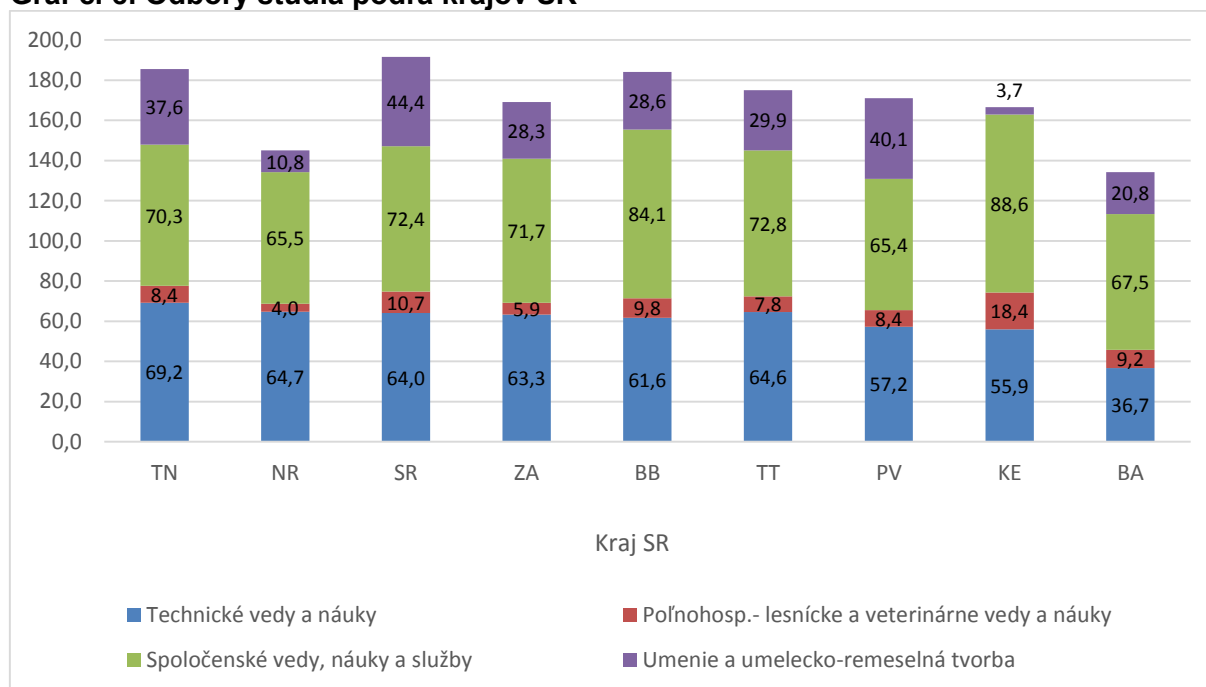
1.1.4 Rozdiely medzi kraji v zastúpení typov odborov štúdia

Poradie percentuálneho zastúpenia odborov na stredných odborných školách, na ktorých pôsobili učitelia z výskumného súboru, je uvedené v grafe č. 1. Toto rozloženie môže reflektovať dopyt po týchto typoch odborného vzdelania na Slovensku.

S ohľadom na rozdiely v zastúpení jednotlivých typov odborov v rámci krajov SR je zaujímavá akási kompenzácia relatívne nízkej proporcie **učiteľov z Košického kraja** zo škôl s otvoreným technickým odborom vyšším podielom učiteľov zo škôl s aspoň jedným spoločensko-vedným odborom (otvoreným v dennej forme štúdia). Košický kraj je na predposlednom mieste, čo sa týka zastúpenia učiteľov škôl s technickým odborom. Je možné, že táto kompenzácia je dôsledkom slabého ekonomického rozvoja východoslovenského regiónu, ktorého centrom sú Košice a Košický kraj. Je logické, že v prípade slabého rozvoja priemyselnej infraštruktúry je zvýšený dopyt po spoločenskovedných odboroch, ktoré v očiach trhu môžu viac napĺňať prísľub uplatnenia. V Košickom kraji bol zároveň zo všetkých ostatných krajov SR zastúpený najvyšší podiel učiteľov zo škôl s otvoreným poľnohospodárskym štúdijným odborom, čo môže rovnako odrážať historický vývoj priemyselnej infraštruktúry v tomto regióne.

V najnižšom podiele boli v prieskume zastúpení učitelia pôsobiaci v technických odboroch v Bratislavskom kraji, pričom aj rozdiel oproti Košickému kraju je výrazne (rozdiel skoro 20 percentuálnych bodov). Tu je ale proporcia spoločenskovedných odborov podobná ako u iných krajov, teda dôvod vzniku tohto stavu bude pravdepodobne odlišný od situácie v Košickom kraji, čo môže reflektovať znížený záujem, resp. dopyt po vzdelávaní v odboroch stredných odborných škôl.

Graf č. 6: Odbory štúdia podľa krajov SR

Poznámka: Súčet kategórií presahuje 100%, pretože učitelia označovali viac než jeden typ odboru, resp. na stredných odborných školách je v dennej forme štúdia väčšinou otvorených viac typov odborov.

1.1.5 Dotazník

Dotazník prieskumu pozostáva zo 47 otázok, ktoré sú radené do 12 tematických celkov. Učiteľov sme sa pýtali na ich názor na atraktivnosť stredných odborných škôl, záujem o štúdium v otváraných odboroch na ich škole, argumenty pre štúdium na strednej odbornej škole, podporu záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl a pripravenosť žiakov na štúdium na strednej odbornej škole. Zaujímali nás taktiež ich názory na spoluprácu s rodičmi, výchovnými poradcami a zamestnávateľmi. Ďalšia časť bola zameraná na dopyt po absolventoch stredných odborných škôl a ich uplatnenie na trhu práce. Zisťované boli základné demografické údaje o učiteľoch, ktorí sa zapojili do prieskumu, ako aj o škole, na ktorej pôsobia, vrátane podrobnejšej informácie o formách ich pôsobenia na škole.

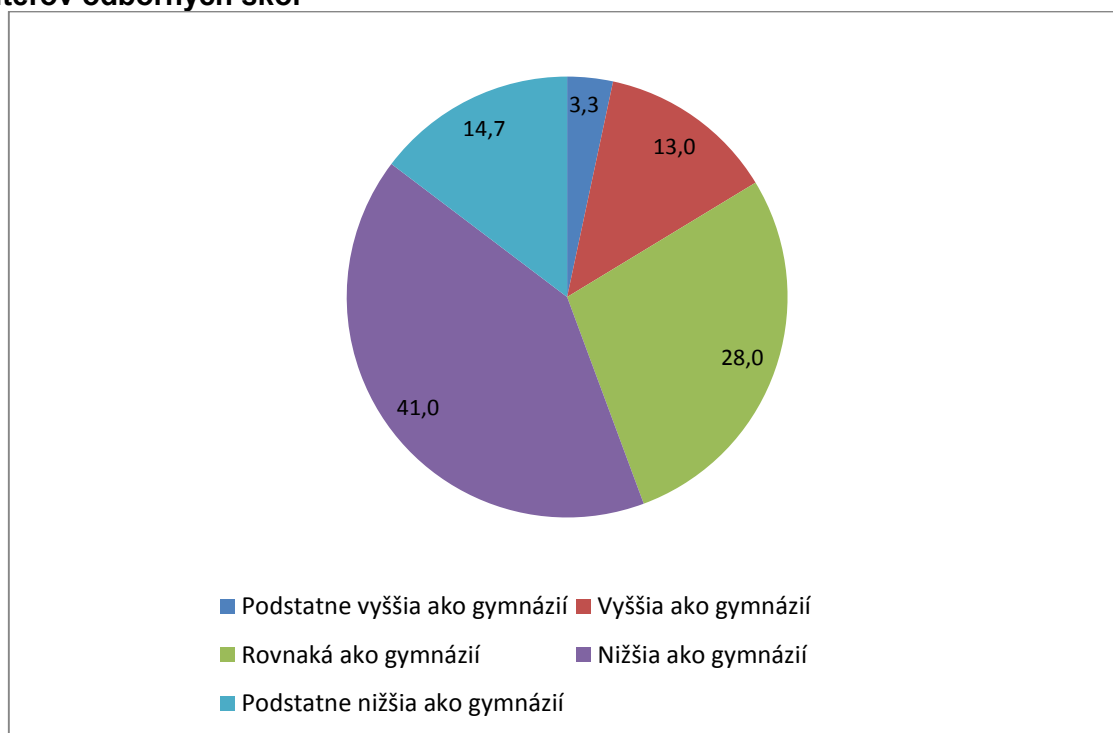
Okruhy sú operacionalizované jednak otázkami s niekoľkými uzavretými možnosťami výberu spolu s otvorenou možnosťou uviesť inú odpoveď a otázkami zameranými na zisťovanie postoja k danej problematike zväčša s 5-bodovou likertovou škálou. Jednotlivé otázky spolu so škálami merania sú podrobne uvedené ďalej v texte, väčšinou pod grafmi alebo obrázkami.

2 Atraktivnosť vzdelávania na stredných odborných školách z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl

Pre väčšinu učiteľov sú stredné odborné školy menej atraktívne než gymnáziá

Učitelia stredných odborných škôl sa vyjadrovali k atraktivnosti odborných škôl vo svojom kraji oproti gymnáziám. Z grafu č. 7 je možné vidieť, že viac než polovica opýtaných považuje atraktivnosť stredných odborných škôl za nižšiu, alebo podstatne nižšiu v porovnaní s gymnáziami. Navyše menej ako polovica učiteľov vníma stredné odborné školy aspoň tak atraktívne ako gymnáziá.

Graf č. 7: Atraktivnosť stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami podľa učiteľov odborných škôl

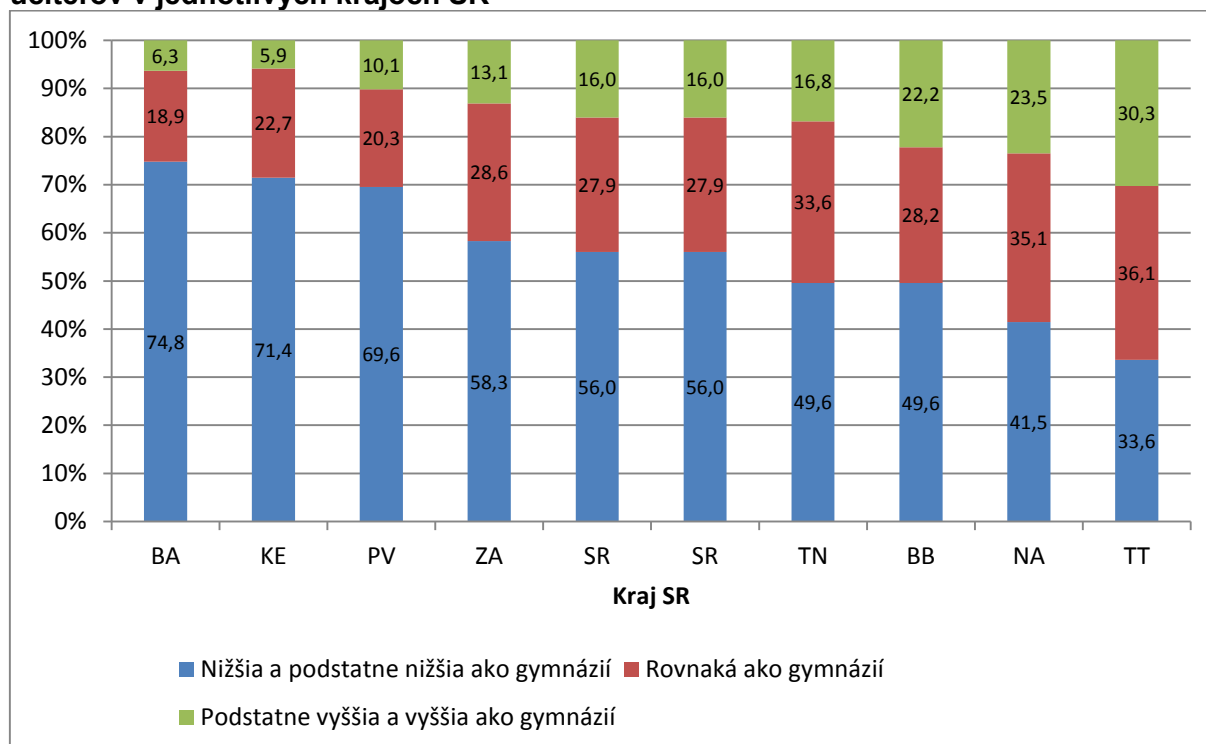
Otázka: Aká je vo Vašom kraji atraktivnosť stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami?

Atraktivnosť stredných odborných škôl je aspoň porovnateľná s gymnáziami, ak nie vyššia iba podľa učiteľov v Trnavskom a Nitrianskom kraji

Stredné odborné školy sú podľa grafu č. 8 s krajoými diferenciáciami najviac atraktívne podľa učiteľov z Trnavského a Nitrianskeho kraja. V týchto dvoch krajoch sú pre väčšinu opýtaných učiteľov stredné odborné školy aspoň také atraktívne ako gymnáziá. Podobne vníma atraktivnosť stredných odborných škôl aj polovica učiteľov Banskobystrického a Trenčianskeho kraja, druhá polovica učiteľov z týchto dvoch krajo však už v porovnaní s gymnáziami vníma nižšiu, alebo podstatne nižšiu atraktivnosť škôl, na ktorých pôsobia. Naproti tomu väčšina učiteľov v Žilinskom, Prešovskom, Košickom a Bratislavskom kraji vníma nižšiu, alebo podstatne nižšiu atraktivnosť stredných odborných škôl oproti gymnáziam, pričom tento názor je najviac zastúpený u učiteľov v Bratislavskom kraji (až tri štvrtiny opýtaných). Výsledky sú do určitej miery podobné vnímaniu atraktivnosti výchovnými poradcami. Vyššiu atraktivnosť stredných odborných škôl oproti gymnáziam vníma nadpolovičná väčšina poradcov v Trnavskom a Nitrianskom kraji. Naopak, najmenej atraktívne

sú stredné odborné školy oproti gymnáziám pre bratislavských poradcov, z ktorých iba asi desatina vníma vyššiu atraktivnosť ako u gymnázií (Hrabinská a kol., 2015).

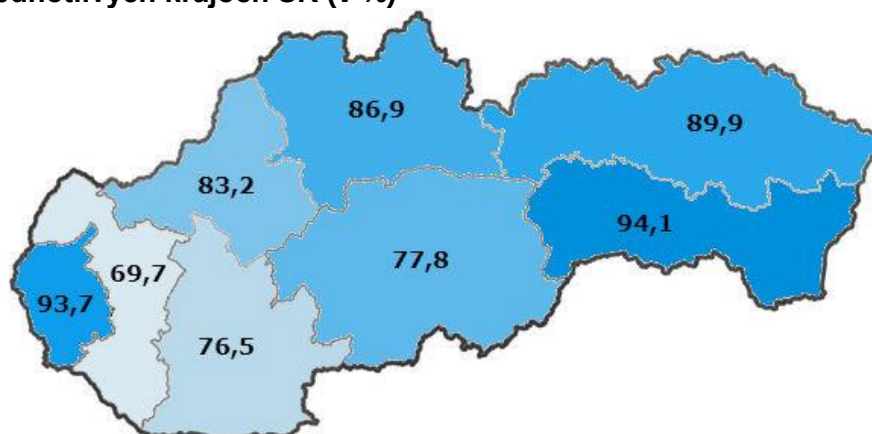
Graf č. 8: Atraktivnosť stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami podľa učiteľov v jednotlivých krajoch SR

Stredné odborné školy sú podľa učiteľov atraktívnejšie v Trnavskom, Nitrianskom a Banskobystrickom kraji, gymnáziá majú lepší imidž v Bratislavskom, Prešovskom a Košickom kraji

Ďalšie analýzy preukázali, že učitelia vnímajú štatisticky významne najvyššiu atraktivnosť stredných odborných škôl oproti gymnáziám v Trnavskom a Nitrianskom kraji. Atraktivnosť je stále významne vyššie vnímaná aj v Banskobystrickom kraji, avšak iba oproti Bratislavskému, Prešovskému a Košickému kraju, v ktorých sú ako atraktívnejšie vnímané skôr gymnáziá. Dominancia gymnázií je z týchto troch krajov najsilnejšia práve v Bratislave. Kraje Slovenska tak tvoria pomyselné uzly, pričom na strane atraktivnosti odborného vzdelávania je Nitriansky a Trnavský kraj. Za touto dvojicou nasleduje dvojica Banskobystrického a Trenčianskeho kraja. Spektrum pokračuje Žilinským krajom, kde sa bilancia prevracia v prospech atraktivnosti gymnázií oproti stredným odborným školám. Na opačnej strane spektra atraktivnosti sa nachádza uzol krajov Košického, Prešovského a Bratislavského.

Graf č. 9: Atraktivnosť stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami podľa učiteľov v jednotlivých krajocho SR (v %)

Otázka: Aká je vo Vašom kraji atraktivnosť stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami?

Poznámka: Graf uvádza krajoové diferencie percentuálneho zastúpenia spojených odpovedí rovnakej, nižšej, alebo podstatne nižšie vnímanej atraktivnosti stredných odborných škôl oproti gymnáziam.

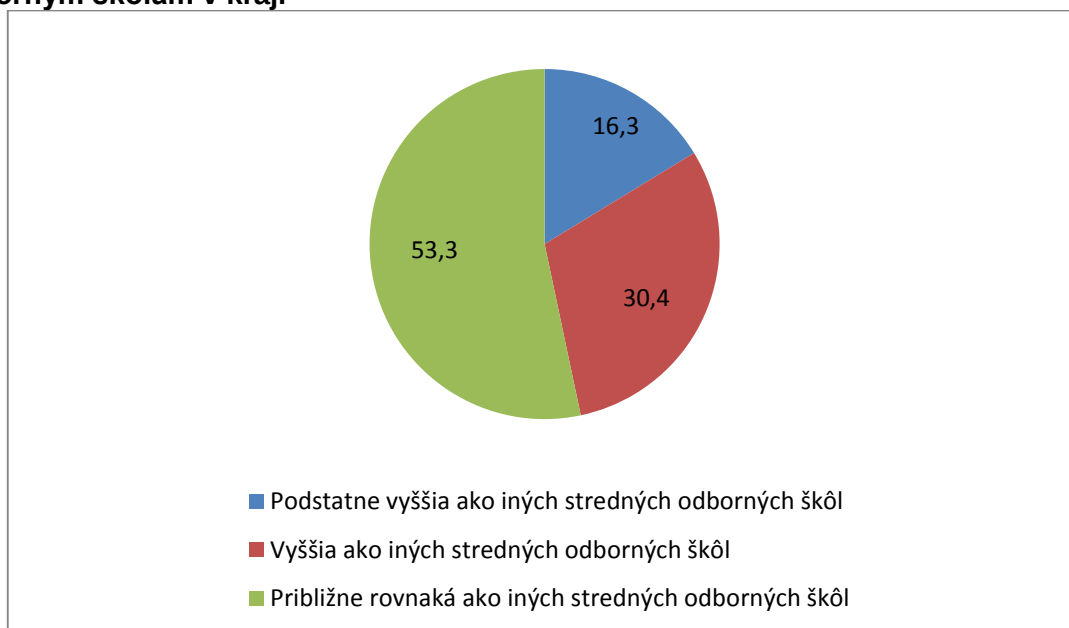
Muži sú viac kritickí vo vzťahu k stredným odborným školám než ženy

Zaujímavým zistením zostávajú rozdiely medzi mužmi a ženami vo vnímaní atraktivnosti. Ženy učiteľky vo významne väčšom zastúpení vnímali vyššiu atraktivnosť stredných odborných škôl oproti gymnáziam, naopak muži vo významne väčšej miere zastávali názor, že atraktivnosť stredných odborných škôl je podstatne nižšia ako je tomu u gymnázií. Je možné konštatovať, že otázka atraktivnosti je otázkou akéhosi vzájomného porovnávania sa, z ktorého vychádzajú subjektívne lepšie učiteľky, resp. ženy (vnímajú svoje školy ako atraktívne oproti gymnáziam) a subjektívne horšie učelia, resp. muži (vnímajú nižšiu atraktivnosť svojich škôl oproti gymnáziam).

Nikto z učiteľov nepovažuje svoju strednú odbornú školu za menej atraktívnu ako ostatné stredné odborné školy v kraji

Trochu iná situácia vzniká pri otázke o atraktivnosti stredných odborných škôl oproti iným odborným školám v kraji učiteľa, kde skoro polovica učiteľov vníma vyššiu atraktivnosť svojej odbornej školy oproti ostatným (graf č. 10). Najväčšia proporcia učiteľov však považuje svoju školu za približne rovnako atraktívnu ako ostatné stredné odborné školy v ich kraji. Zaujímavým zistením je, že nikto z učiteľov nepovažuje svoju strednú odbornú školu za menej atraktívnu oproti ostatným, čo by sa dalo vnímať v zmysle určitej lojálnosti voči prostrediu svojej školy.

Graf č. 10: Atraktivnosť vlastnej strednej odbornej školy oproti iným stredným odborným školám v kraji

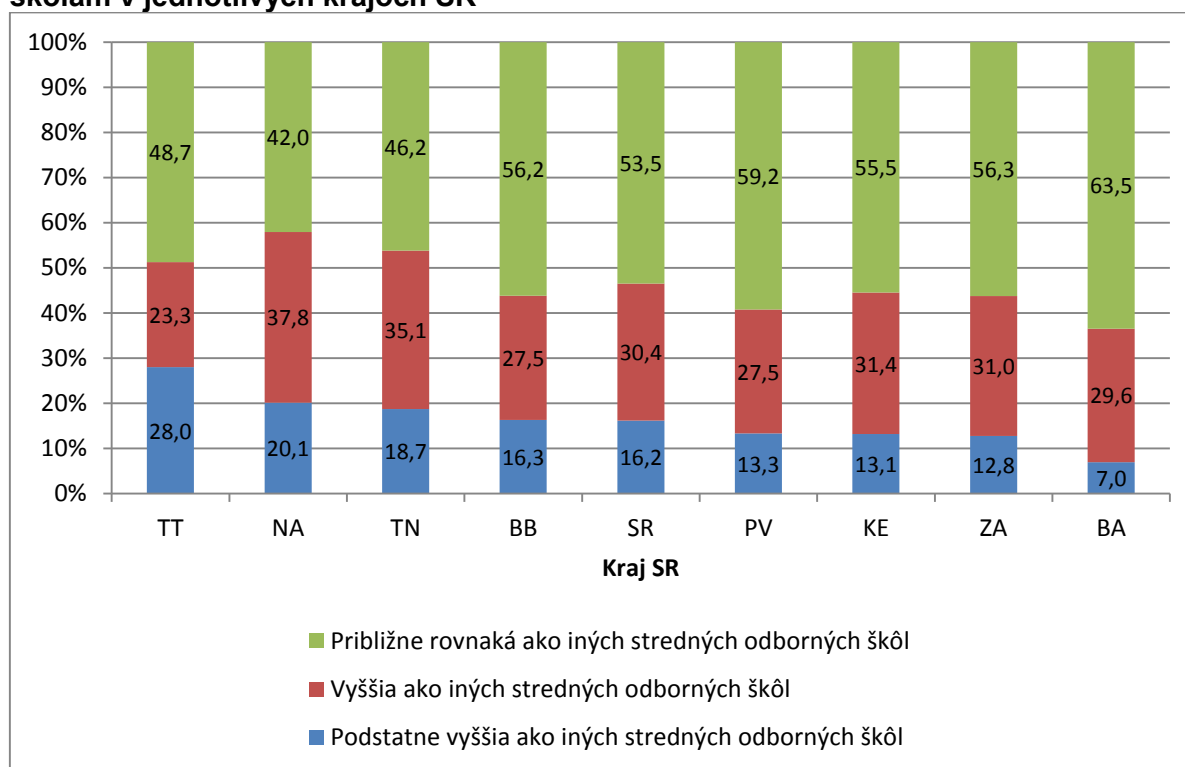

Otázka: Aká je vo Vašom kraji atraktivnosť Vašej školy v porovnaní s inými strednými odbornými školami?

Najmenej lojálni sú učitelia v Bratislavskom kraji – svoju školu považuje za atraktívnejšiu oproti ostatným iba tretina z nich

Pre nadpolovičnú väčšinu učiteľov Nitrianskeho, Trenčianskeho a Trnavského kraja je ich škola atraktívnejšia oproti iným odborným školám v kraji. Väčšina učiteľov z Košického, Žilinského, Prešovského a Bratislavského kraja považuje atraktivnosť svojich škôl za približne rovnakú ako atraktivnosť ostatných stredných odborných škôl v kraji. Ako najmenej lojálni sa ukázali učitelia v Bratislavskom kraji, kde iba približne tretina opýtaných vnímala svoju školu ako atraktívnejšiu v porovnaní s ostatnými strednými odbornými školami v kraji (graf č. 11).

Graf č. 11: Atraktivnosť stredných odborných škôl oproti iným stredným odborným školám v jednotlivých krajoch SR

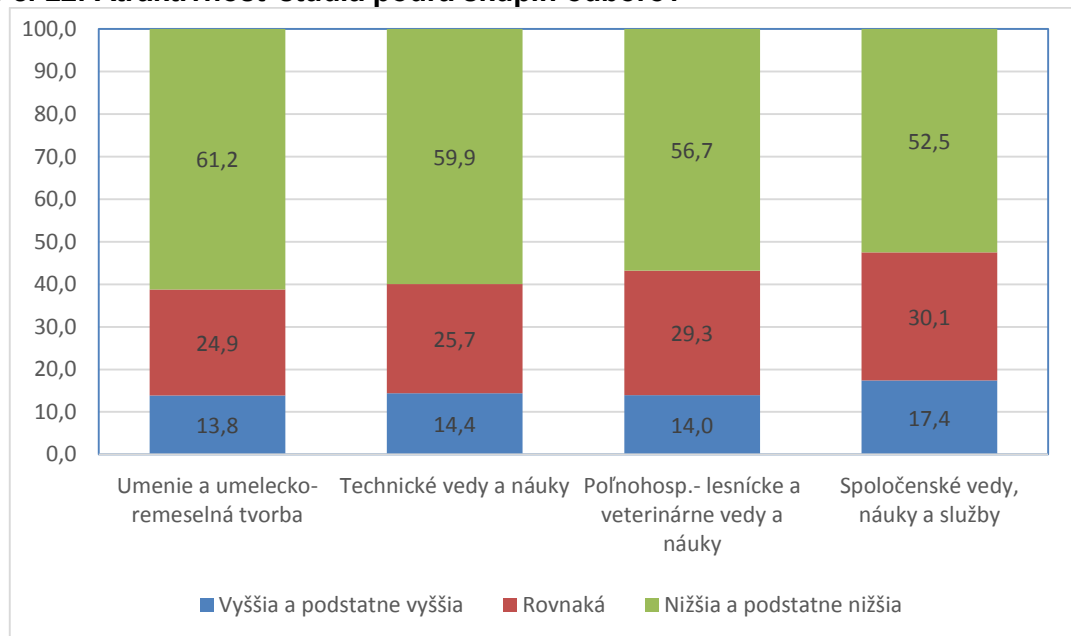

Otázka: Aká je vo Vašom kraji atraktivnosť Vašej školy v porovnaní s inými strednými odbornými školami?

Vnímanie atraktívnosti stredných odborných škôl učiteľmi škôl s otvoreným spoločenskovedným odborom je spomedzi všetky ostatné typy odborov najvyššie

Graf č. 12 znázorňuje vnímanie atraktívnosti podľa sledovaných štyroch skupín odborov, ktoré boli otvorené na školách, z ktorých pochádzajú učitelia v rámci našej vzorky. Vyššiu a podstatne vyššiu atraktívnosť učitelia v rámci škôl rozdelených podľa otvorených odborov nevnímali vo veľkom zastúpení. Najviac však tento postoj vyjadrovali učitelia spoločenskovedných odborov. Napriek tomu u všetkých typov odborov môžeme vidieť, že vnímanie nižšej, alebo podstatne nižšej atraktívnosti oproti gymnáziám je väčšinové, pričom s týmto problémom sa najviac potýkajú umelecké a umelecko-remeselné odbory a hneď za nimi technické odbory, v rámci ktorých približne 60% učiteľov vníma nižšiu, alebo podstatne nižšiu atraktívnosť svojich škôl oproti gymnáziám.

Graf č. 12: Atraktivnosť štúdia podľa skupín odborov

Otázka: Aká je vo Vašom kraji atraktivnosť Vašej školy v porovnaní s inými strednými odbornými školami?
 Poznámka: Kategórie atraktivnosti „vyššia“ a „podstatne vyššia“ atraktivnosť sú zlúčené, rovnako v prípade kategórií „nižšia“ a „podstatne nižšia“ atraktivnosť v porovnaní s gymnáziami.

2.1 Záujem žiakov o štúdium na stredných odborných školách

Učitelia ďalej odpovedali na otázky o záujme žiakov o jednotlivé druhy vzdelávacích programov, ktoré ponúka ich stredná odborná škola. Ich odpovede znázorňuje graf č. 13.

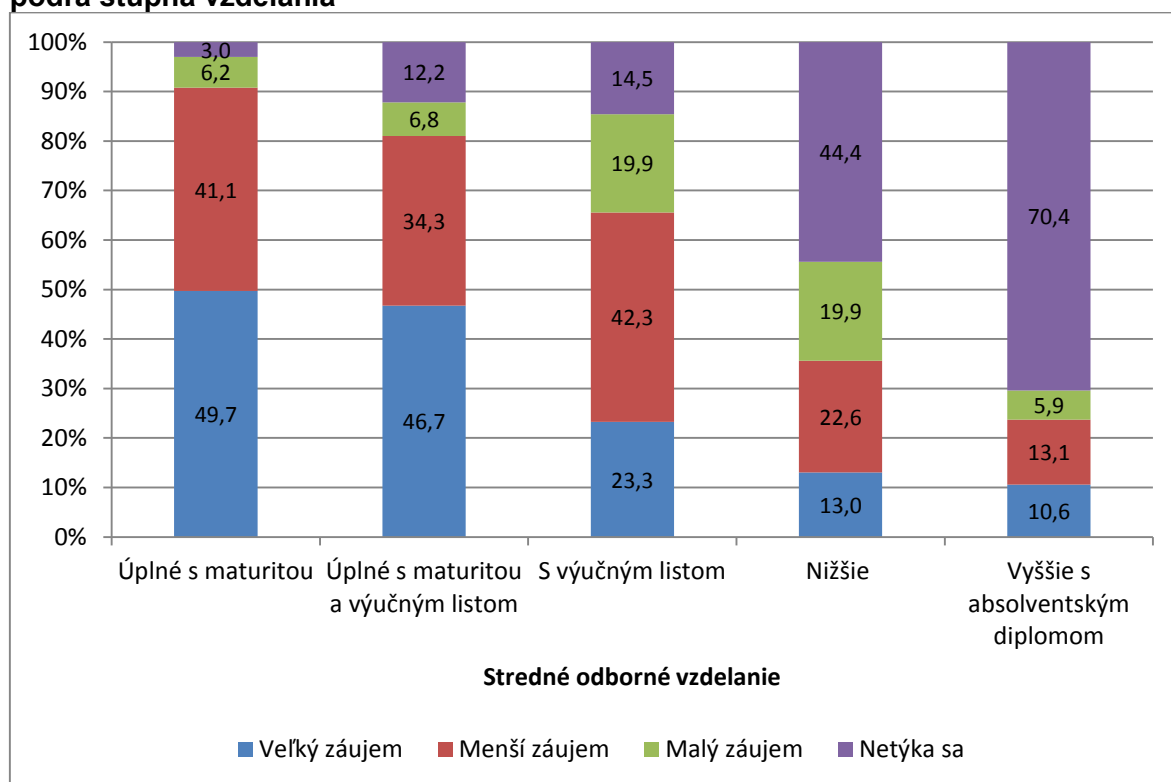
Najväčší záujem je o maturitu a maturitu s výučným listom

Najväčší a skoro rovnaký záujem je podľa učiteľov o programy, v ktorých sa získava úplné stredné vzdelanie s maturitou a úplné stredné vzdelanie s maturitou a výučným listom. Skoro polovica opýtaných v oboch prípadoch vníma veľký záujem o tieto odbory. Napriek tomu, vyše 40% učiteľov vníma menší záujem žiakov o úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou a vyše tretina učiteľov vníma menší záujem aj o úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou a výučným listom. Vyslovene malý záujem o tieto odbory vníma relatívne nízke percento učiteľov, pričom v prípade odborného vzdelania s výučným listom a nižšieho odborného vzdelania proporcia učiteľov vnímajúcich malý záujem o odbor narástla až na pätinu.

Samotný výučný list už žiakom nestačí

Veľká väčšina učiteľov vníma menší a malý záujem o stredné odborné vzdelanie s výučným listom. Toto zistenie je významné hlavne v kontexte paradoxného vysokého dopytu po tomto type vzdelania u zamestnávateľov. V prípade nižšieho odborného vzdelávania a vyššieho odborného vzdelávania s absolventským diplomom významne narastá zastúpenie odpovedí „netýka sa“, čo môže súvisieť s nižším zastúpením týchto programov na stredných odborných školách na Slovensku.

Graf č. 13: Záujem žiakov o denné formy štúdia na stredných odborných školách podľa stupňa vzdelania

Otázka: Aký je záujem o denné štúdium na Vašej škole podľa stupňov vzdelávania?

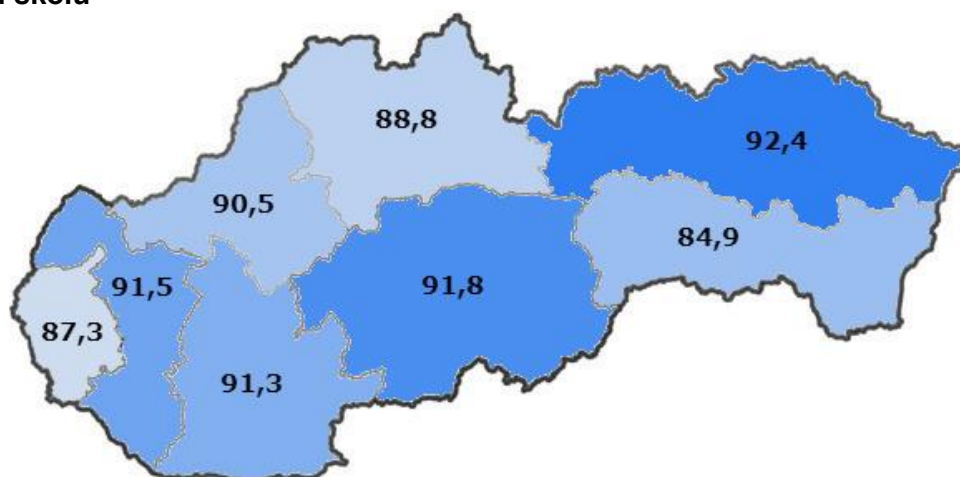
2.2 Odporúčania učiteľov a ich argumenty v prospech stredných odborných škôl a gymnázií

Učitelia boli postavení do hypotetickej situácie, v ktorej mali poradiť žiakovi základnej školy s dobrým prospechom, ktorý sa rozhoduje o budúcom štúdiu, a váha medzi výberom strednej odbornej školy alebo gymnázia. Graf č. 14 zobrazuje krajové diferencie učiteľských rád ohľadom výberu strednej školy.

9 z 10 učiteľov zo stredných odborných škôl odporúča štúdium na strednej odbornej škole

Učitelia by vo veľkej väčšine radili žiakovi s dobrým prospechom výber strednej odbornej školy oproti gymnáziu (až 90% oproti 10% učiteľov radiacich výber gymnázia). Bilancia je vo všetkých krajoch naklonená prednosti strednej odbornej školy pred gymnáziom, keďže na otázku odpovedal výber z populácie učiteľov stredných škôl. Výber strednej odbornej školy by však najviac odporúčali učitelia v Prešovskom a Banskobystrickom kraji, relatívne menej v Bratislavskom a Košickom kraji, čo môže súvisieť s mierou vnímanej atraktívnosti stredných odborných škôl v týchto krajoch. Učitelia v jednotlivých krajoch taktiež môžu vnímať situáciu slabšieho záujmu o ich školy, preto odpovedajú väčšinou v prospech výberu strednej odbornej školy v zmysle kompenzácie pre nich negatívneho trendu.

Graf č. 14: Hypotetické odporúčanie štúdia žiakovi s dobrým prospechom končiacemu základnú školu

Otázka: Ak by ste mali niekomu, kto končí základnú školu s dobrým prospechom, poradiť pri jeho rozhodovaní sa medzi štúdiom na gymnáziu alebo na strednej odbornej škole, akú radu by ste mu, prípadne jeho rodičom dali?

Poznámka: Respondenti odporúčali výber z dvoch možností – gymnázium a stredná odborná škola, zobrazené hodnoty zodpovedajú výberu strednej odbornej školy

Získanie odbornej kvalifikácie na strednej odbornej škole ako najdôležitejšia výhoda

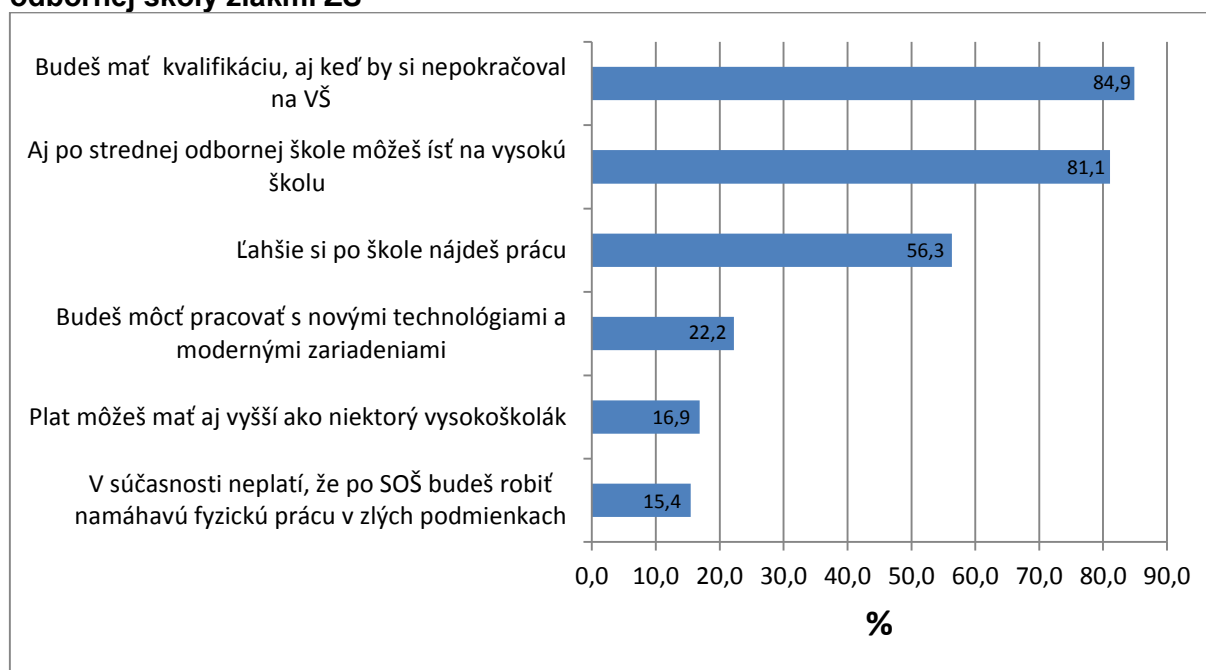
Učitelia boli vyzvaní, aby uviedli argumenty, ktoré by použili na podporu svojho odporúčania. V grafe č. 15 je uvedené zastúpenie hlavných argumentov v prospech výberu strednej odbornej školy oproti gymnáziu medzi tými učiteľmi na Slovensku, ktorí by v predošlej otázke nerozhodnutému žiakovi odporúčali výber strednej odbornej školy. Najviac učiteľov by v prospech strednej odbornej školy argumentovalo tým, že štúdiom na strednej odbornej škole im umožní získať odbornú kvalifikáciu, čo môže byť v porovnaní s gymnáziom výhoda v prípade, ak sa nerozhodnú pokračovať v štúdiu na vysokej škole.

Možnosť pokračovať v štúdiu na vysokej škole aj po absolvovaní strednej odbornej školy ako druhá najdôležitejšia výhoda

Učitelia vo veľkej väčšine uvádzali argumenty týkajúce sa kvalifikácie aj v prípade nepokračovania v štúdiu na vysokej škole a v možnosti pokračovať na vysokej škole rovnako ako gymnazisti.

Vyššie polovica učiteľov však označila aj argument viažuci sa k lepšej možnosti získania práce po ukončení štúdia. Napriek tomu je v súbore učiteľov významne viac (viac ako 80% opýtaných) zastúpený názor, že **hlavné výhody výberu strednej odbornej školy oproti gymnáziu sú prepojené s možnosťou prípadného štúdia na vysokej škole**. Kvalifikácia akoby opäť predstavovala iba „zadné dvierka“ pri neúspešnom uchádzaní sa o štúdiu na vysokej škole. Rovnako je ale možná interpretácia tohto javu aj v pozitívnejšom zmysle. Učitelia reflektujú u žiakov stredných odborných škôl pre nich významnú a dôležitú možnosť pokračovať v štúdiu na vysokej škole. Táto možnosť môže byť dôležitým faktorom podieľajúcim sa na všeobecnej atraktivnosti odborných škôl. Pre žiakov je možno dôležité neocitnúť sa výberom školy v „slepej uličke“ v zmysle uzavretých možností do budúcnosti, resp. nutnosti uberať sa v živote profesijnou cestou nižšej a strednej kvalifikácie, ktorú nadobudnú štúdiom strednej odbornej školy. Rozšírené možnosti pokračovania po skončení štúdia spôsobujú, že stredné odborné školy prestávajú byť bariérou, žiaci majú mnoho otvorených možností. Táto idea „nádeje do budúcnosti“ môže byť atraktívna hlavne pre mnohých žiakov s horším prospechom, pretože cesta k lepšiemu uplatneniu pre nich zväčša nevedie cez náročnejšie štúdiu na gymnáziu, ale môže viesť skrz jednoduchšie štúdiu na strednej odbornej škole. Navyše v prípade neúspechu pri uchádzaní sa o vysokoškolské štúdiu má žiak v rukách kvalifikáciu.

Graf č. 15: Argumenty učiteľov stredných odborných škôl v prospech výberu strednej odbornej školy žiakmi ZŠ

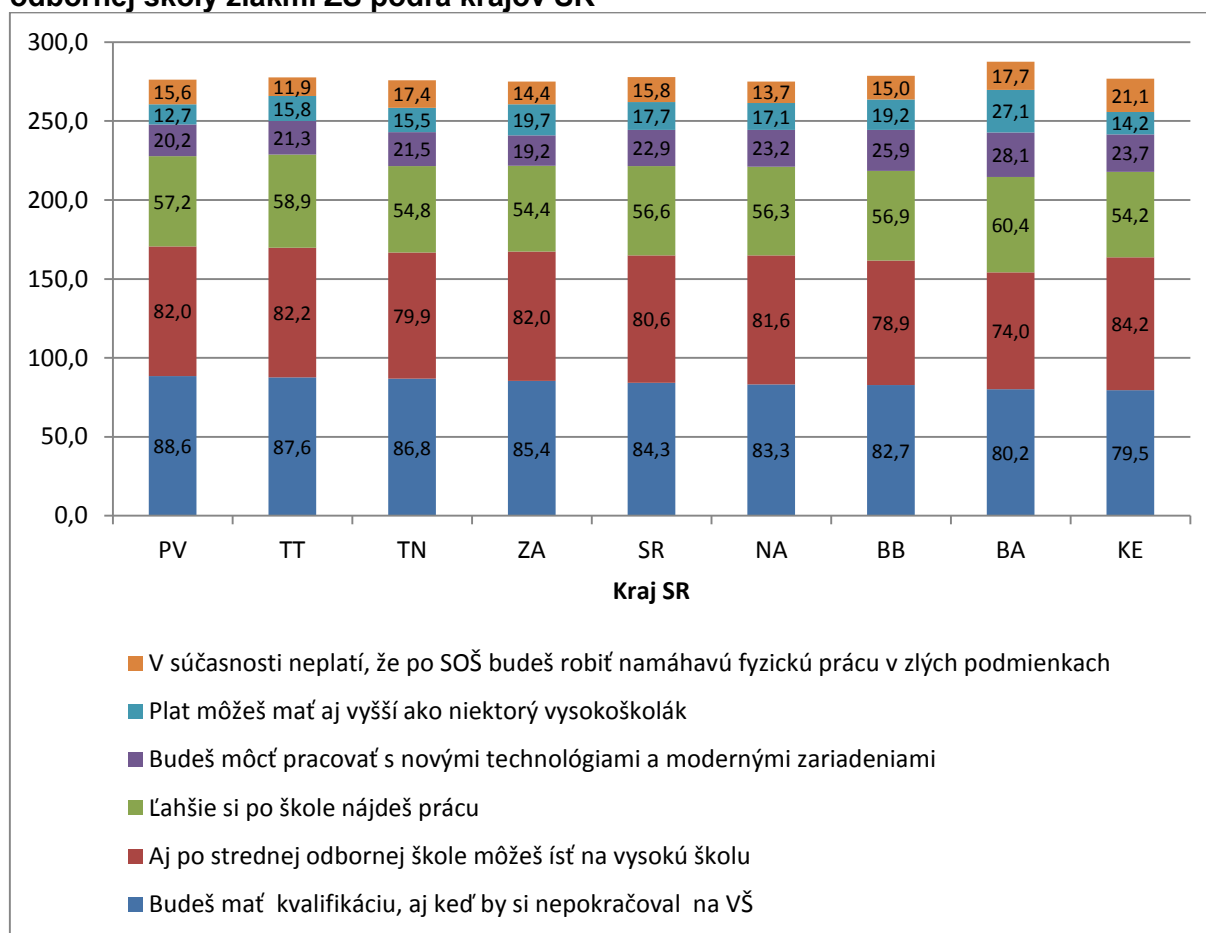

Otázka: Aké argumenty by ste uviedli (pre výber strednej odbornej školy)?

Poznámka: Súčet odpovedí presahuje 100%, pretože učitelia mohli označiť viacero možností.

Graf č. 16 zobrazuje rozdiely medzi krajinami v zastúpení jednotlivých argumentov pre výber strednej odbornej školy oproti gymnáziu učiteľmi stredných odborných škôl. Tri najčastejšie udávané argumenty v prospech výberu strednej odbornej školy sú v rámci jednotlivých krajov udávané relatívne vyrovnané. Zaujímavé rozdiely však tento graf zachytáva pri menšinovo zastúpených argumentoch. Argument lepších pracovných podmienok v súčasnosti oproti minulosti zastáva asi 12% učiteľov Trnavského kraja oproti viac než pätine učiteľov z Košického kraja. Argument dobrého platového ohodnotenia v porovnaní s vysokoškolačkami by použila skoro tretina učiteľov v Bratislavskom kraji oproti necelým 13% učiteľov z Prešovského kraja. Zaujímavou prácou s novými technológiami by argumentovala vyše štvrtina učiteľov z Bratislavského a Banskobystrického kraja, kým v ostatných krajoch by tento argument uviedla asi pätina opýtaných.

Graf č. 16: Argumenty učiteľov stredných odborných škôl v prospech výberu strednej odbornej školy žiakmi ZŠ podľa krajov SR

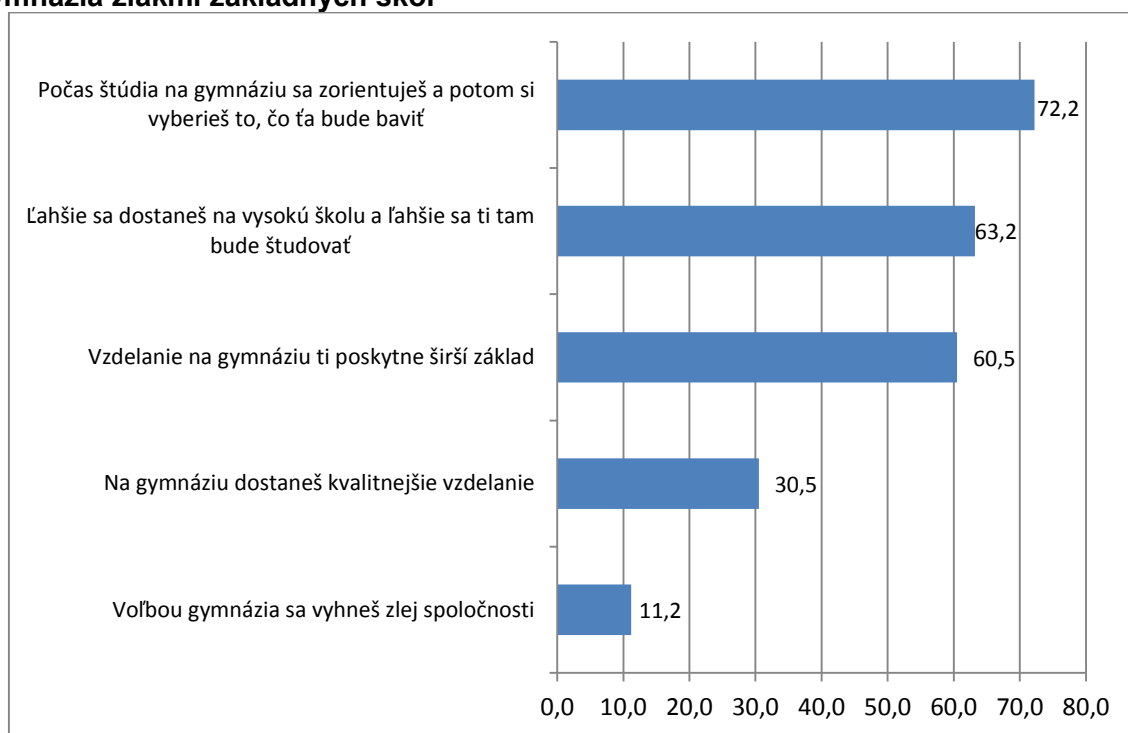
Otázka: Aké argumenty by ste uviedli (pre výber strednej odbornej školy)?

Poznámka: Súčet odpovedí presahuje 100%, pretože učitelia mohli označiť viacero možností.

Výber gymnázia by odporúčala žiakovi s dobrým prospechom približne desatina učiteľov

Najčastejšie udávaným dôvodom pre výber gymnázia (pozri graf č. 17) bol čas na premyslenie, ktorý všeobecne orientované gymnázium poskytuje, a lepšie zorientovanie sa vo vlastnej motivácii k výberu konkrétneho povolania – tento argument by použili vyše dve tretiny učiteľov, ktorí odpovedali na túto otázku. O niečo menej učiteľov zase vidí hlavný dôvod výberu gymnázia v povahe vedomostí získaných štúdiom na tejto škole, ktoré tvoria lepší základ pre prijatie na vysokú školu a zvládanie priebehu štúdia na nej. Väčšinová proporcia učiteľov vidí dôležitú výhodu štúdia na gymnáziu práve v šírke nadobudnutých rôznorodých vedomostí, ktorá kontrastuje s užšou špecializáciou štúdia na stredných odborných školách. Je zaujímavé, že učitelia nie veľmi často argumentovali vyššou kvalitou vzdelania, ktoré sa poskytuje na gymnáziách. Rovnako argument vyhnutia sa zlej spoločnosti nepovažovala väčšina opýtaných za dôležitý.

Graf č. 17: Argumenty učiteľov stredných odborných škôl v prospech výberu gymnázia žiakmi základných škôl

Otázka: Aké argumenty by ste uviedli (pre výber gymnázia)?

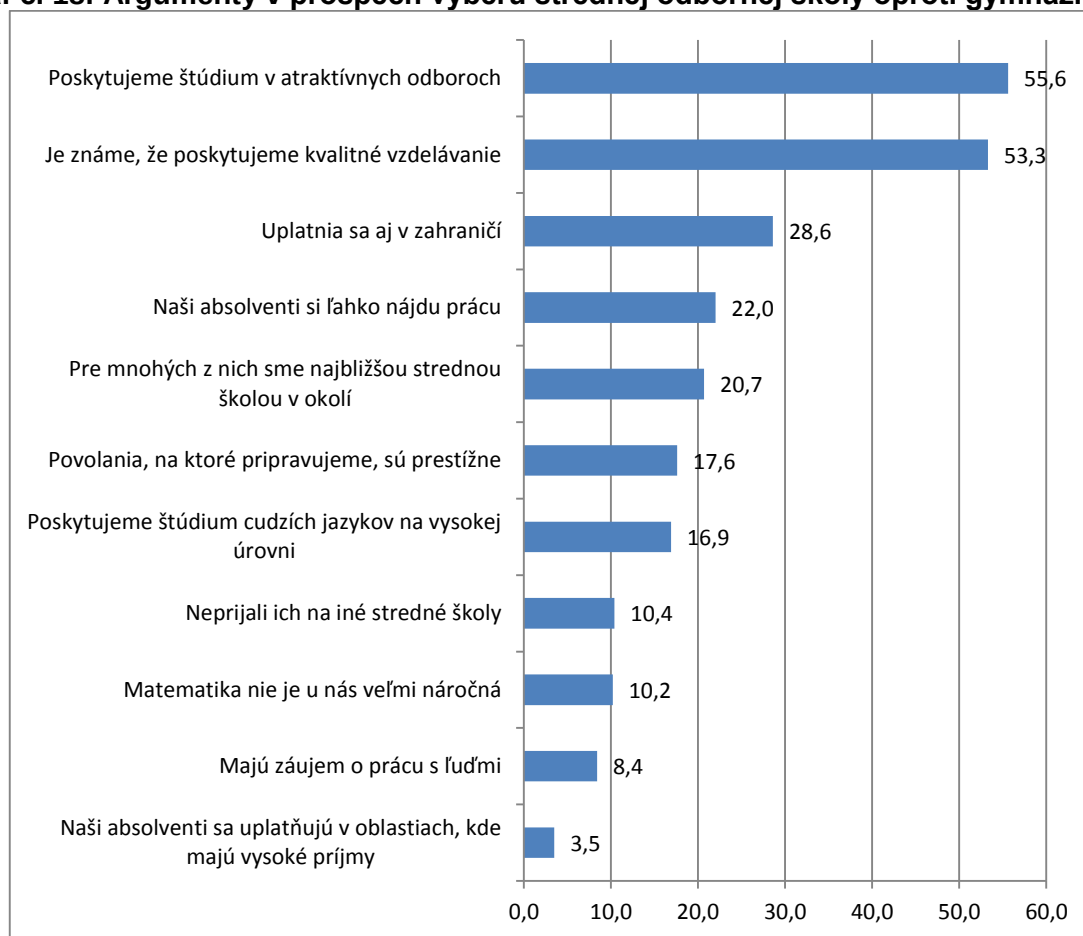
Atraktívnosť ponúkaných odborov a kvalita poskytovaného vzdelania na škole ako hlavné dôvody pre výber štúdia na škole, na ktorej učitelia pôsobia

Graf č. 18 uvádza dôvody, kvôli ktorým si podľa učiteľov stredných odborných škôl žiaci vybrali práve ich školu. Najčastejšie uvádzaným argumentom je atraktívnosť ponúkaných odborov a kvalita poskytovaného vzdelania na škole. Oba argumenty zdieľa vyše polovice opýtaných učiteľov.

Relatívne menšia časť učiteľov zastáva názor, že výber strednej odbornej školy je spojený so zárukou istoty uplatnenia sa na trhu práce. V porovnaní s predošlými najčastejšie uvádzanými výhodami je dobrá dostupnosť zamestnania menej udávanou prednosťou výberu strednej odbornej školy (22%), to isté platí aj o možnosti uplatnenia sa v zahraničí (28,6%).

Najmenej vnímanou prednosťou, kvôli ktorej žiaci podľa učiteľov vyhľadávajú štúdium na strednej odbornej škole, je uplatnenie sa v oblastiach, v ktorých budú mať vysoké príjmy (iba 3,5%). Je teda možné zhrnúť, že dobré uplatnenie sa na trhu práce u nás a v zahraničí nie je podľa učiteľov hlavným dôvodom, kvôli ktorému si žiaci vyberajú štúdium na strednej odbornej škole.

Graf č. 18: Argumenty v prospech výberu strednej odbornej školy oproti gymnáziu

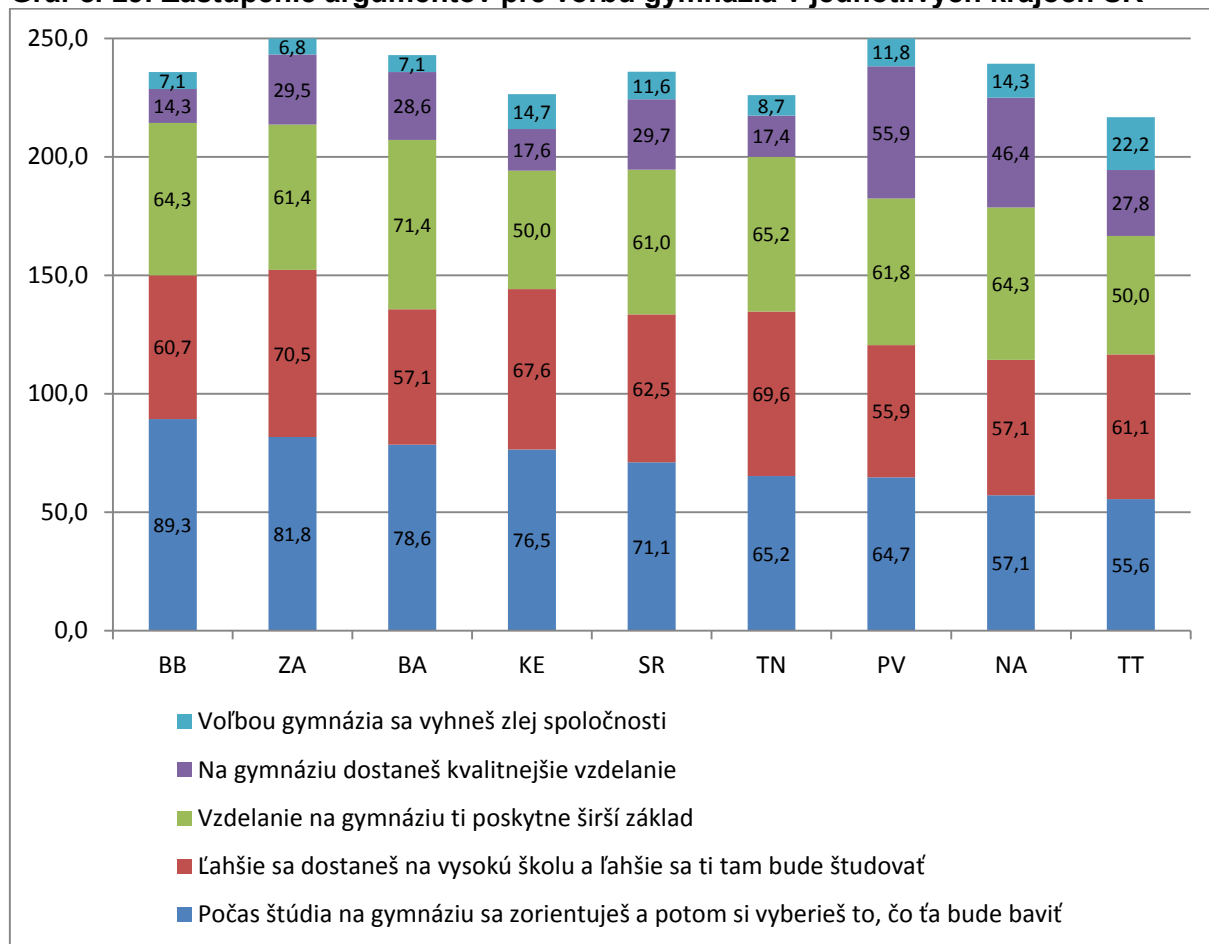
Otázka: Prečo si podľa Vás žiaci vyberajú štúdium na Vašej škole?

Poznámka: Súčet odpovedí presahuje 100%, pretože učitelia mohli označiť viacero možností.

Regionálne rozdiely sú zaujímavé hlavne v prípade zastúpenia menšinového názoru týkajúceho sa vyhnutia sa zlej spoločnosti uprednostnením gymnázia pred strednou odbornou školou, alebo názoru, že na gymnázium sa získava kvalitnejšie vzdelanie. Viac než pätina učiteľov Trnavského kraja, ktorí by odporúčali žiakom skôr výber gymnázia, zastáva názor, že touto voľbou sa žiaci vyhnú zlej spoločnosti. V kontexte najvyššej atraktívnosti, popularity a zastúpeniu stredných odborných škôl práve v Trnavskom kraji je možné vnímať aj vyšší počet žiakov asociovaných s týmto typom škôl. Vychádzajúc z výsledkov prieskumu o atraktívnosti vzdelávania na stredných odborných školách z pohľadu výchovných poradcov vyplynulo, že väčšina poradcov vo všeobecnosti vníma veľmi nízku pripravenosť žiakov na štúdium na strednej odbornej škole, mimo iného aj po stránke morálnych princípov. Zvýšený počet žiakov pripravujúcich sa na stredných odborných školách v tomto kraji môže súvisieť aj so zvýšeným počtom žiakov s popísanými nedostatočnými osobnostnými kvalitami. Práve tento faktor môže ísť ruka v ruku s nárastom negatívneho pohľadu na žiakov, ktorí odborné školy navštevujú (viac osobnostne problematických žiakov môže „kaziť“ celkový dojem“).

Tento názor naopak zastáva iba asi 7% učiteľov Žilinského kraja. Vyššiu kvalitu vzdelania poskytovaného na gymnáziách vníma väčšina učiteľov v Prešovskom kraji, čo môže súvisieť s relatívne zvýšenou popularitou gymnázií v tomto kraji, kde skoro až 70% opýtaných učiteľov vníma vyššiu atraktivnosť gymnázií oproti stredným odborným školám.

Graf č. 19: Zastúpenie argumentov pre voľbu gymnázia v jednotlivých krajoch SR

Otázka: Aké argumenty by ste uviedli (v prospech voľby gymnázia oproti strednej odbornej škole)?

Poznámka: učitelia mohli vyberať viacero možností naraz, preto súčty presahujú 100%.

2.3 Dopyt po absolventoch škôl, na ktorých učitelia pôsobia

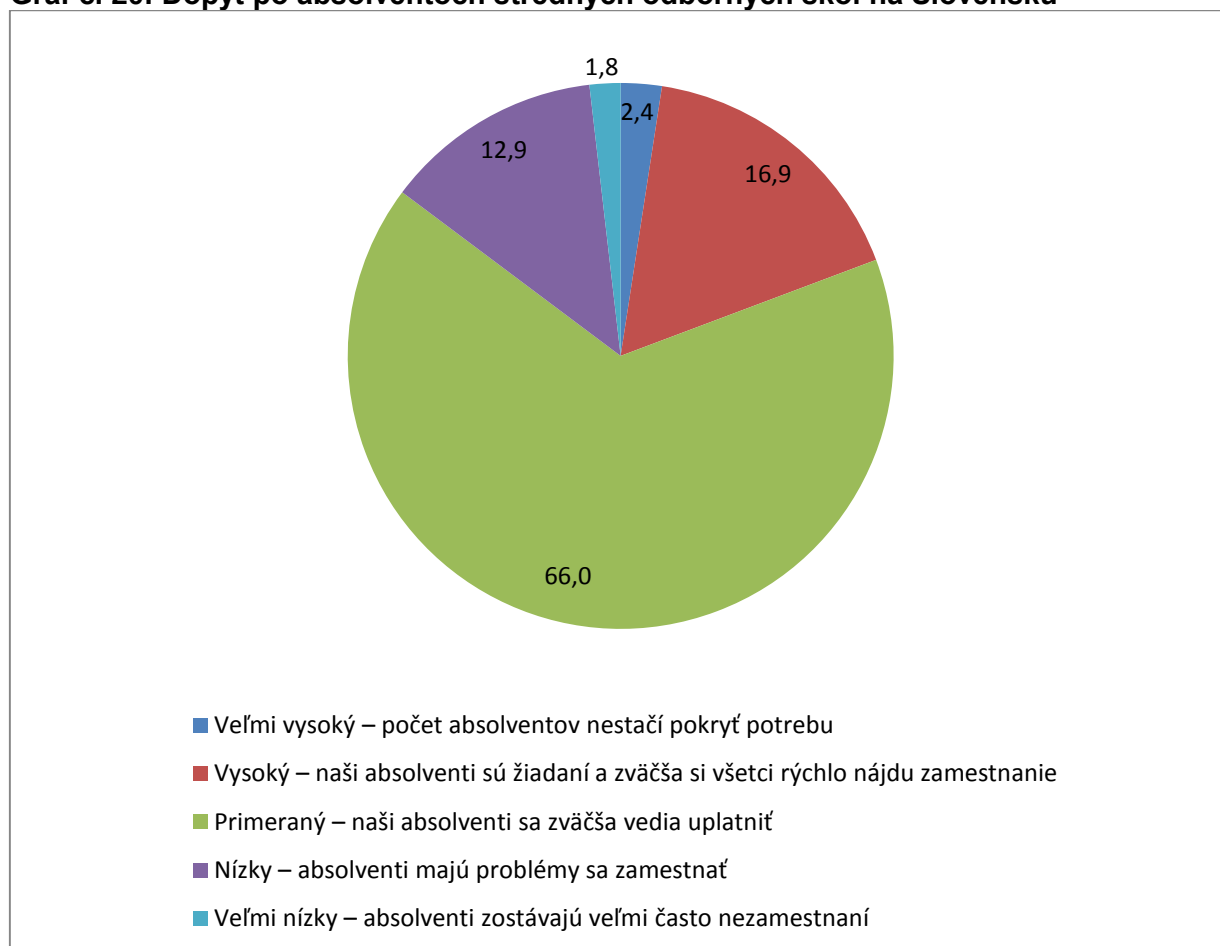
Temer 15% učiteľov považuje dopyt po absolventoch svojich škôl za nízky alebo veľmi nízky

Graf č. 20 zobrazuje percentuálne zastúpenie učiteľmi vnímaných úrovní dopytu po absolventoch ich škôl. Iba necelé 3% učiteľov vnímajú veľmi vysoký dopyt po ich absolventoch domnievajúc sa, že dopyt na trhu prevyšuje ponuku. Vyše 80% učiteľov je však toho názoru, že dopyt po absolventoch ich škôl je vysoký alebo primeraný. Temer 15% však na druhej strane považuje dopyt po absolventoch svojich škôl za nízky, alebo veľmi nízky. Pre dvojtretinovú väčšinu opýtaných je dopyt primeraný, názory vysokého, resp. nízkeho dopytu sú zastúpené menšinovo a v porovnateľnej miere. Zastúpenie jednotlivých názorov teda kopíruje približne normálne rozloženie uvedených úrovní vnímania dopytu po absolventoch

stredných odborných škôl. Zaujímavejšie výsledky však zobrazuje graf č. 21, ktorý sa zaoberá regionálnymi diferenciami vo vnímaní dopytu po absolventoch stredných odborných škôl.

Viac než tretina učiteľov v Trnavskom kraji považuje dopyt po absolventoch ich škôl za vysoký. Za Trnavským krajom nasleduje vo vnímaní vysokého dopytu kraj Nitriansky, kde až štvrtina učiteľov považuje dopyt po absolventoch ich škôl za vysoký.

Graf č. 20: Dopyt po absolventoch stredných odborných škôl na Slovensku

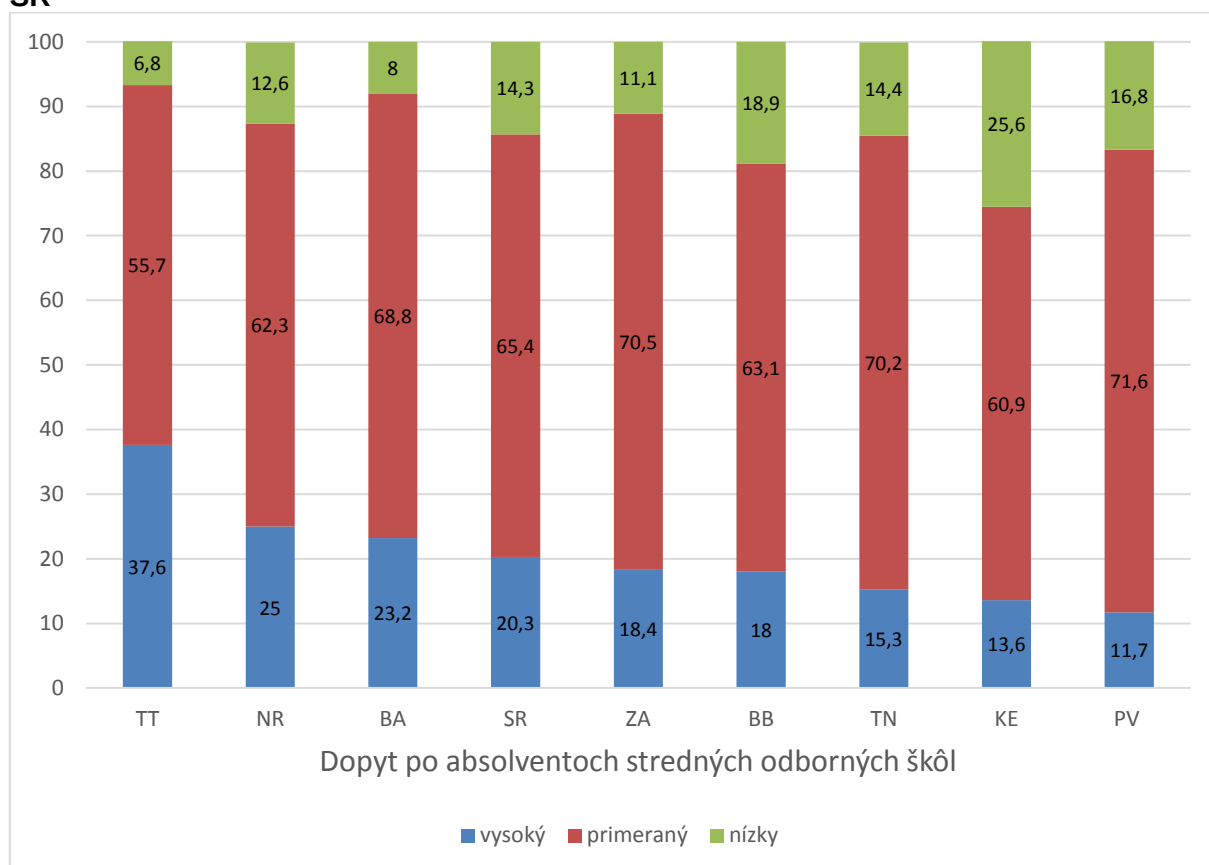
Otázka: Aký je vo Vašom kraji dopyt po absolventoch Vašej školy?

Tieto zistenia nemusia byť vo svetle zistení ohľadom atraktívnosti stredného odborného vzdelávania v týchto krajoch prekvapivé. Relatívne prekvapujúcim zistením však je, že skoro štvrtina učiteľov v Bratislavskom kraji vníma dopyt po absolventoch svojich škôl ako vysoký, a to i napriek tomu, že učelia v tomto kraji najnižšie vnímajú atraktívnosť stredných odborných škôl oproti gymnáziám. Naopak vyše štvrtina učiteľov v Košickom kraji a skoro pätina učiteľov v Banskobystrickom kraji vníma nízky dopyt po svojich absolventoch.

Najvyšší dopyt po absolventoch vnímajú učelia Trnavského kraja

V Bratislavskom kraji tak učelia vnímajú vysoký dopyt po absolventoch v závislosti od ekonomickej sily tejto oblasti, pričom sú toho názoru, že stredné odborné školy sú menej atraktívne ako gymnáziá. Atraktívnosť môže byť tiež hypoteticky vysvetlená premennou ekonomickej sily regiónov. Vo výskume žiaľ premennú ekonomického potenciálu jednotlivých krajov a regiónov Slovenska nemáme zadefinovanú, preto by v nasledujúcich výskumných prácach bolo vhodné overiť povahu týchto súvislostí.

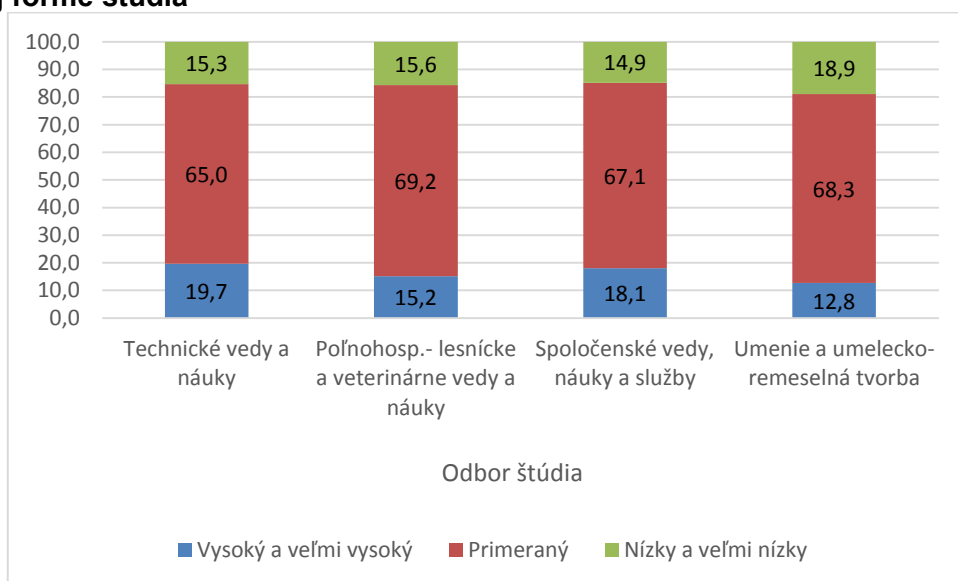
Graf č. 21: Dopyt po absolventoch stredných odborných škôl v jednotlivých krajo
SR

Poznámka: pôvodná 5-bodová škála zisťovania dopytu po absolventoch bola zmenená na trojbodovú (vysoký dopyt spája odpovede vysoký a veľmi vysoký dopyt, nízky dopyt spája odpovede nízky a veľmi nízky dopyt).

Vnímanie dopytu po absolventoch učiteľmi stredných odborných škôl podľa typu odborov, ktoré sú na týchto školách otvorené, je znázornené v grafe č. 22. U učiteľov škôl bez ohľadu na otvorený študijný alebo učebný odbor prevláda väčšinový názor, že dopyt trhu práce po ich absolventoch je primeraný. Najviac učiteľov vnímajúcich vysoký a veľmi vysoký dopyt pochádza zo škôl, na ktorých je otvorený aspoň jeden technický odbor štúdia. Naopak, najviac zastúpený názor ohľadom nízkeho dopytu po žiakoch je medzi učiteľmi škôl s otvoreným umelecko-remeselným odborom.

Graf č. 22: Dopyt po absolventoch podľa učiteľov škôl podľa otvorených odborov v dennej forme štúdia

Poznámka: pôvodná 5-bodová škála zisťovania dopytu po absolventoch bola rekódovaná na trojbodovú (vysoký dopyt spája odpovede vysoký a veľmi vysoký dopyt, nízky dopyt spája odpovede nízky a veľmi nízky dopyt).

Zhrnutie

Prieskum o atraktivnosti stredných odborných škôl realizovaný na vzorke učiteľov tohto typu škôl potvrdil druhoradú pozíciu vzdelávania na stredných odborných školách oproti gymnáziám.

Hlavné argumenty v prospech výberu strednej odbornej školy oproti gymnáziu súvisia podľa učiteľov hlavne s otvorenou možnosťou žiaka pokračovať v štúdiu na vysokej škole. Pre žiakov študujúcich na strednej odbornej škole je podľa učiteľov dôležité neocitnúť sa v „slepej uličke“ predurčenej akýmsi definitívnejším zameraním strednej odbornej školy. Je pre nich dôležité, že v prípade neúspechu pri uchádzaní sa o vysokoškolské štúdium majú istotu v podobe dosiahnutia úplnej kvalifikácie, s ktorou sa môžu uplatniť na trhu práce. Atraktivnosť strednej odbornej školy tak môže spočívať vo vnímaní ešte otvorenejších možností do budúcnosti, ako obnáša štúdium gymnázia.

Je zároveň možné, že dôležitý faktor atraktivnosti stredných odborných škôl v zmysle otvorenej možnosti pokračovať v štúdiu na vysokej škole súvisí s nárastom počtu spoločenskovedných odborov, ktoré stredné odborné školy stále častejšie ponúkajú, v porovnaní s technickými odbormi. Faktor tvoriaci významnú časť atraktivnosti súčasných stredných odborných škôl teda môže zároveň súvisieť so znížením atraktivnosti technických, poľnohospodárskych a remeselných odborov. Tieto hypotézy je však nutné overiť ďalším výskumom.

Prieskum ďalej prehľbuje závery ďalších etáp tejto komplexnej výskumnej akcie ohľadom atraktivnosti stredného odborného vzdelávania na Slovensku, ktoré sa realizovali v rámci projektu, a to hlavne v zmysle rozdielov medzi krajinami. Boli identifikované dve hlavné zoskupenia krajov, ktoré sa od seba najviac líšia v zmysle vnímanej atraktivnosti stredných odborných škôl oproti gymnáziám. Jedným takýmto zoskupením je dvojica Trnavského a Nitrianskeho kraja, kde je stredné odborné vzdelávanie vnímané stabilne ako najviac atraktívne v porovnaní s gymnáziami. Na druhej strane pomyselného spektra je zoskupenie Prešovského, Košického a Bratislavského kraja. Toto zoskupenie vykazuje stabilne skôr atraktivnosť gymnázií oproti stredným odborným školám.

Ďalšie analýzy však poukazujú na možné odlišnosti medzi krajinami s nízkou atraktivnosťou stredných odborných škôl – Košický a Prešovský kraj môžu trpieť slabšou priemyselnotechnickou infraštruktúrou. Dôsledkom tejto historicky chýbajúcej infraštruktúry a zároveň dobrých podmienok pre poľnohospodárstvo (pozri napr. Lipták, 2011) môže byť relatívny nárast poľnohospodárskych odborov v Košickom a umelecko-remeselných odborov v Prešovskom kraji. V dôsledku priemyselnotechnického deficitu v infraštruktúre východného regiónu sa môže zvyšovať dopyt po netechnických odboroch vo vzdelávaní. Naopak Bratislavský kraj môže byť v dôsledku pozície hlavného mesta a centralizácie podnikania zameraný menej na priemysel a výrobu, napriek jeho silnému zastúpeniu v rámci tejto časti Slovenska. Aj preto môže byť v tomto kraji vzdelávanie na gymnáziách atraktívnejšie oproti stredným odborným školám. Trnavský a Nitriansky kraj (ako oblasti priemyselne vyspelejšieho západného regiónu okolo Bratislavského kraja) sú zase charakteristické silným zastúpením priemyselnotechnickej produkcie bez centralizácie podnikania, v dôsledku čoho rastie dopyt aj atraktivnosť stredného odborného vzdelávania.

3. Interakcia učiteľov stredných odborných škôl s vybranými aktérmi rozhodovacieho procesu žiaka

Učitelia stredných odborných škôl nevykonávajú svoju činnosť vo vákuu. Existuje niekoľko významných aktérov v rámci školy ako aj mimo nej, s ktorými potrebujú úzko spolupracovať, resp. na prácu ktorých nadväzujú. V prieskume sme sa sústredili na tých z nich, ktorí v rôznej miere zasahujú do procesu voľby štúdia žiakmi základných škôl a vnímania atraktívnosti jednotlivých vzdelávacích ciest a programov.²

Základné školy majú u žiakov značný vplyv na podporu záujmu a konečný výber štúdia na stredných odborných školách, Tento vplyv sa realizuje najmä prostredníctvom tzv. interných aktérov. K interným aktérom patria učitelia, výchovní poradcovia, školskí psychológovia či iní pedagogickí pracovníci na základných, ale aj stredných školách, z ktorých hlavne výchovní poradcovia plnia úlohy školského poradenstva v otázkach výchovy vzdelávania a profesionálnej orientácie detí ako aj v oblasti prevencie problémového a delikventného vývinu detí“ (Hybenová, 2010, s. 123).

Na rozhodovací proces žiakov však značne vplývajú aj faktory mimo školy (externí aktéri), tzv. významní iní (significant others), ktorí sa taktiež spolupodieľajú na vytváraní obrazu daného odboru vzdelávania a budúceho povolania u žiaka (hlavne zamestnávateľa), resp. zabezpečujú prostredie a okolnosti jeho štúdia (rodičia).

3.1 Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl

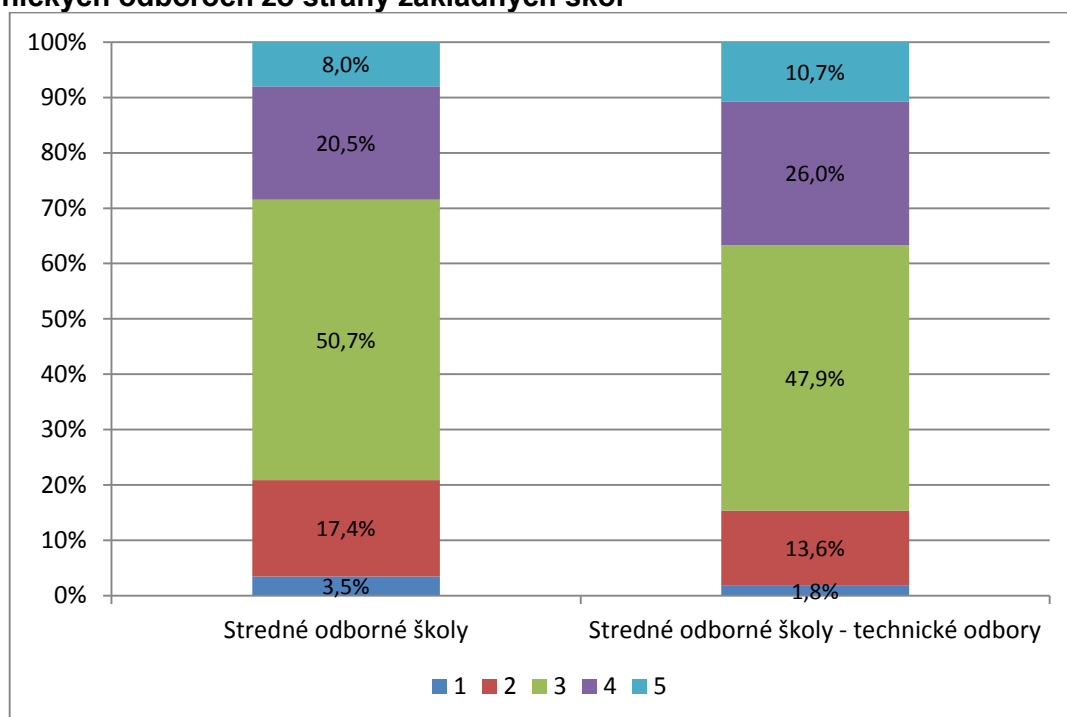
Učitelia zo stredných odborných škôl často poukazujú na to, že základné školy nedostatočne orientujú žiakov na štúdium na stredných odborných školách. Hlavne nedostatočný záujem žiakov o technicky zamerané štúdium sa pomerne často pripisuje slabej práci základných škôl v tejto oblasti. Problémové oblasti sa dotýkajú kariérneho poradenstva, ale aj obsahu vzdelávania, ktorý neumožňuje žiakom podrobnejšie sa oboznámiť s prácou, ktorú vykonávajú technicky kvalifikovaní absolventi stredných odborných škôl, vrátane rôznych remeselníckych povolaní.

Iba pätina učiteľov stredných odborných škôl sa domnieva, že základné školy dostatočne podporujú záujem o štúdium na stredných odborných školách

Ako vidno v grafe č.1, len 20,9 % učiteľov sa domnieva, že základné školy výborne až veľmi dobre (hodnoty 1 a 2 na päťstupňovej škále) podporujú záujem žiakov o štúdium na stredných odborných školách, zatiaľ čo o takmer 10 percentuálnych bodov viac učiteľov (28,5%) je toho názoru, že základné školy záujem žiakov o štúdium na týchto školách podporujú nedostatočne (hodnoty 4 a 5 na päťstupňovej škále).

² Podrobné informácie o metóde a vzorke dotazníkového prieskumu sú zosumarizované v prvej čiastkovej správe.

Graf č.1: Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách a osobitne v technických odboroch zo strany základných škôl

Otázka: Myslíte si, že základné školy podporujú u žiakov záujem o štúdium na stredných odborných školách?

Stredné odborné školy – technické odbory

Otázka: Myslíte si, že základné školy podporujú u žiakov záujem o technické odbory na stredných odborných školách?

Poznámka: škála od 1 do 5, kde 1 - podporujú úplne, 5 - nepodporujú vôbec.

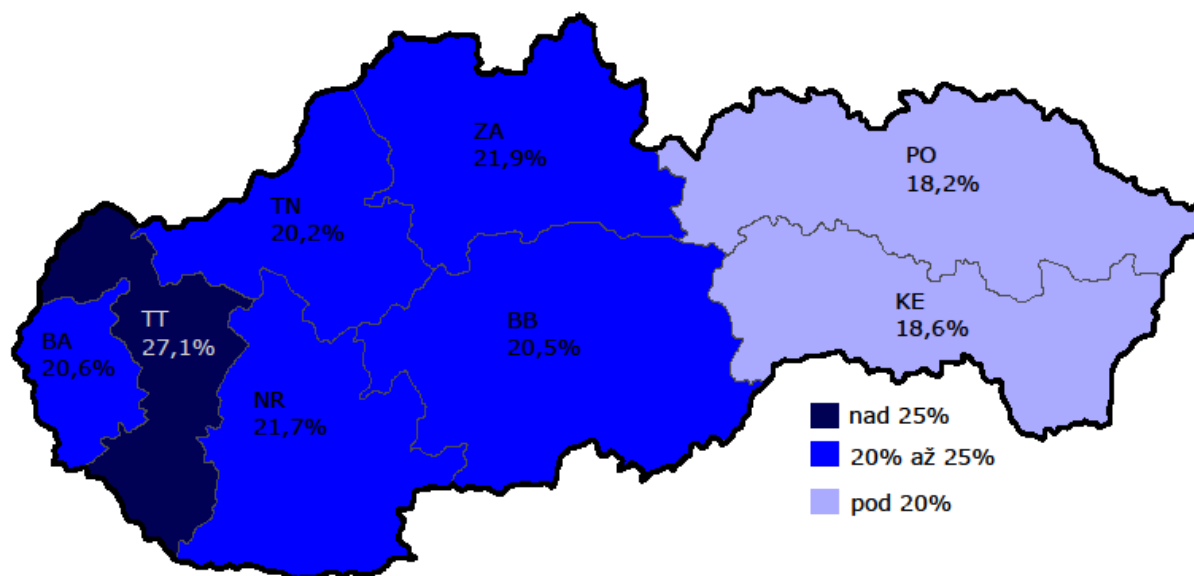
Ešte výraznejšia je nespokojnosť s podporou záujmu o technické odbory

Ešte negatívnejšie hodnotia učitelia situáciu v oblasti orientácie na technicky zamerané odbory vzdelávania. Až 36,7% učiteľov stredných odborných škôl vyjadrilo silnú nespokojnosť s prácou základných škôl v tejto oblasti (hodnoty 4 a 5 na päťstupňovej škále). Na druhej strane, iba 15,4% učiteľov sa vyjadrilo v tom zmysle, že podpora v oblasti orientácie na technicky zamerané odbory vzdelávania je na dobrej úrovni (hodnoty 1 a 2 na päťstupňovej škále).

Regionálne rozdiely

Ak sa pozrieme na porovnanie krajov (obrázok č.1), najväčší rozdiel oproti slovenskému priemeru (20,9%) vidieť v Trnavskom kraji. Učitelia v Trnavskom kraji sú najviac spokojní s prácou základných škôl v tejto oblasti, zatiaľ čo najmenej sú s podporou štúdia na stredných odborných školách zo strany základných škôl spokojní učitelia v Prešovskom (18,2 %) a Košickom (18,6%) kraji. Rozdiel medzi najvyššou podporou v Trnavskom kraji a najnižšou podporou v Prešovskom kraji predstavuje takmer 10 percentuálnych bodov.

Obrázok č.1: Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl: regionálne hľadisko

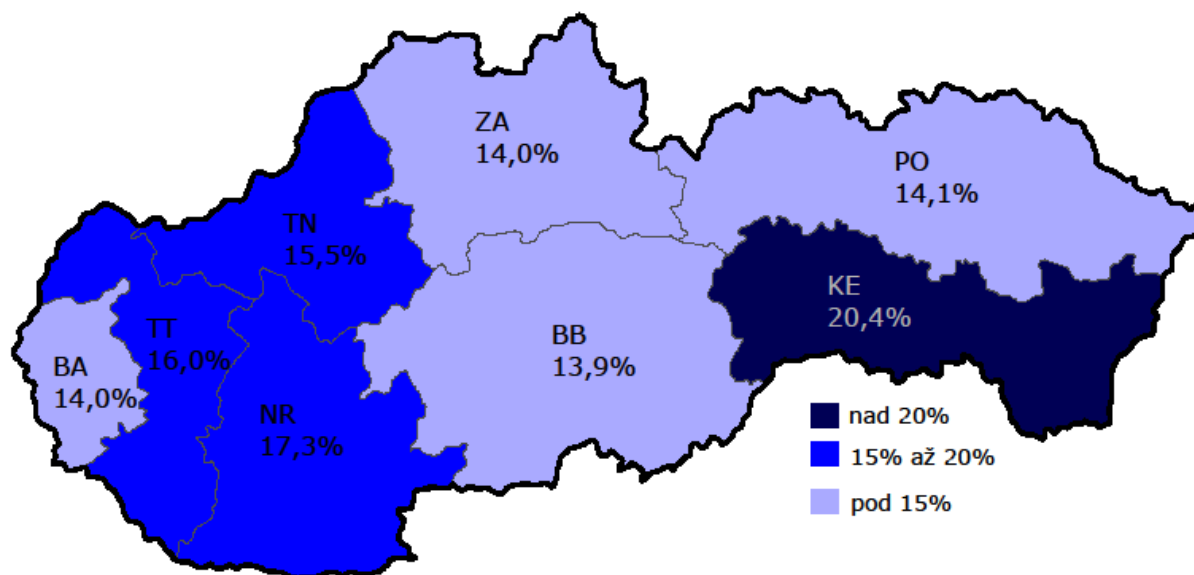
Priemer SR 20,9%

Otázka: Myslíte si, že základné školy podporujú u žiakov záujem o štúdium na stredných odborných školách?

Poznámka: škála od 1 do 5, kde 1 – podporujú úplne, 5 - nepodporujú vôbec. Na obrázku sú údaje za hodnoty 1 a 2 spolu.

Toto konštatovanie neplatí v prípade podpory záujmu žiakov o štúdium technických odborov zo strany základných škôl. Nad celoslovenským priemerom v tomto prípade najvýraznejšie vyčnieva Košický kraj, v ktorom sú učitelia síce menej spokojní s podporou štúdia na stredných odborných školách všeobecne, ale sú najspokojnejší v rámci celej SR s podporou záujmu žiakov o technicky zamerané štúdium na stredných odborných školách.

Obrázok č.2: Podpora záujmu o štúdium technických odborov zo strany základných škôl: regionálne hľadisko

Priemer SR 15,4%

Otázka: Myslíte si, že základné školy podporujú u žiakov záujem o štúdium technických odborov?

Poznámka: škála od 1 do 5, kde 1 – podporujú úplne, 5 - nepodporujú vôbec. Na obrázku sú údaje za hodnoty 1 a 2 spolu.

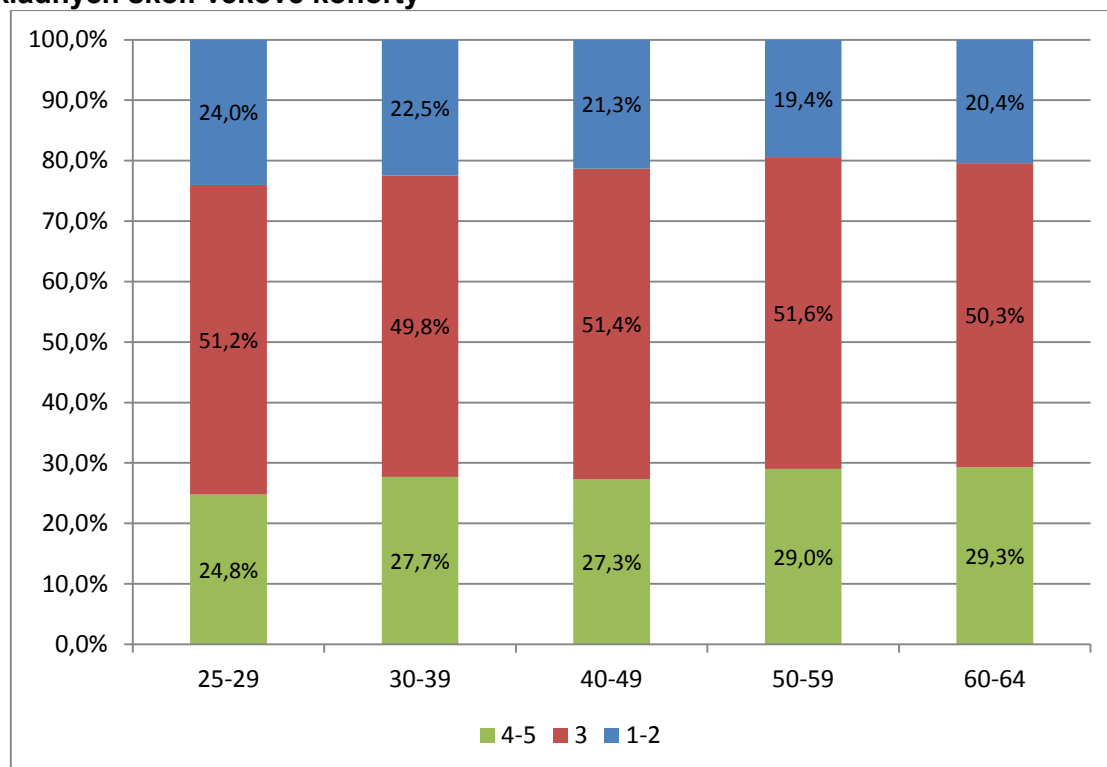
Najintenzívnejšie vnímajú podporu zo základných škôl učitelia z Košického kraja. Regionálne rozdiely sú však o niečo menej výrazné. Medzi maximálnou (Košický kraj) a minimálnou podporou (Banskobystrický kraj) je rozdiel 6,5 percentuálneho bodu. Nitriansky, Trnavský a Trenčiansky kraj sa umiestnili mierne nad celoslovenským priemerom. Prešovský, Žilinský a Bratislavský kraj sú mierne pod priemerom.

Kritickejšie vnímanie podpory záujmu o štúdium na stredných odborných školách stúpa s vekom učiteľov

V grafe č.2 je zachytené rozdelenie učiteľov, ktorí sa zúčastnili na prieskume, do 5 vekových kohort a ich hodnotenie podpory záujmu o štúdium na stredných odborných školách.

Na tomto grafe vidieť silné zastúpenie stredného hodnotenia podpory záujmu o štúdium na stredných odborných školách. Takto hodnotila podporu zo strany základných škôl téměř polovica učiteľov stredných odborných škôl vo všetkých skupinách vekových kohort. Z grafu taktiež jasne vyplýva, že so zvyšovaním veku učiteľov sú ich hodnotenia menej pozitívne.

Graf č. 2: Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl: vekové kohorty

Otázka: Myslíte si, že základné školy podporujú u žiakov záujem o štúdium technických odborov?

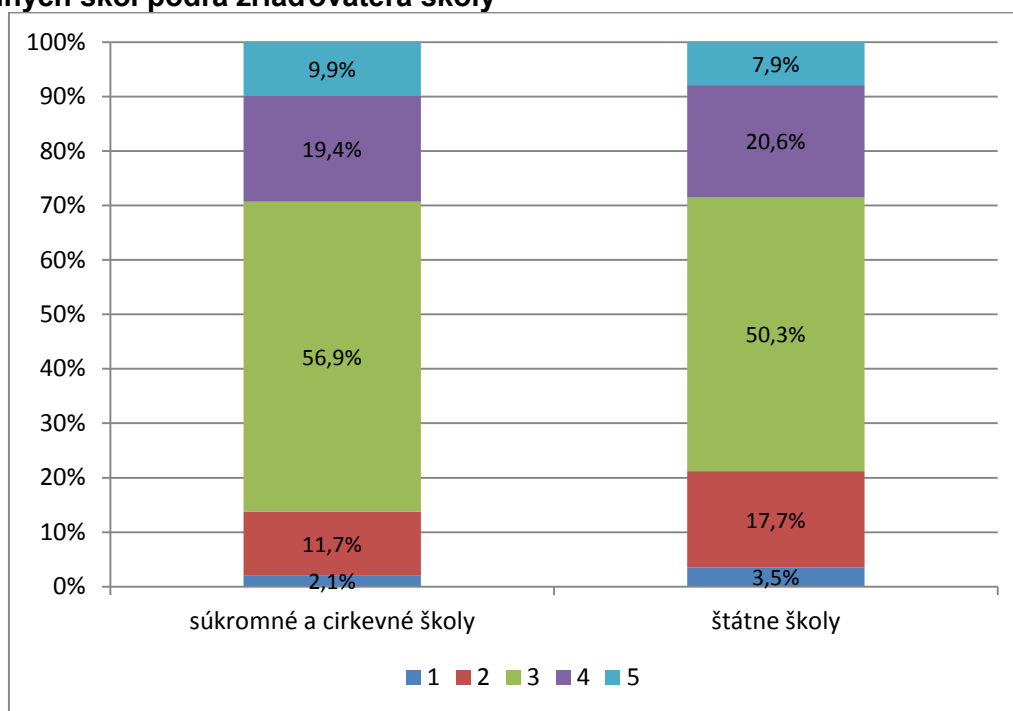
Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 znamená podporujú úplne a 5 nepodporujú vôbec. Vo vekovej kategórii 18-24 rokov sa v prieskume nezúčastnil žiadny z učiteľov a skupinu učiteľov nad 64 rokov sme vylúčili z analýzy pre nereprezentatívnosť. Ostatné skupiny sú počtom reprezentatívne.

Učitelia zo štátnych škôl hodnotia podporu záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl lepšie ako učitelia zo súkromných a cirkevných škôl

Ak sa pozrieme na názory učiteľov podľa zriaďovateľa škôl, na ktorých pôsobia, v oboch sledovaných skupinách učiteľov vidieť znova inklináciu k stredným hodnotám, ale zároveň v oboch skupinách je väčšie zastúpenie negatívneho ako pozitívneho hodnotenia podpory záujmu o stredné odborné školy. V prípade lepšieho hodnotenia podpory (hodnoty „1“ a „2“) sa ukazuje rozdiel 7,4 percentuálneho bodu v prospech štátnych škôl (21,2%) oproti súkromným a cirkevným školám (13,8%). Zdá sa, že učitelia zo stredných odborných škôl zriadených štátom sú menej kritickí pokiaľ ide o hodnotenie podpory záujmu o stredné odborné školy zo strany základných škôl ako ich kolegovia z neštátnych škôl. Pri učiteľoch, ktorí uviedli stredné hodnotenie podpory sa ukázal rozdiel 6,6 percentuálneho bodu v prospech učiteľov zo súkromných a cirkevných škôl.

S podporou záujmu žiakov o štúdium na stredných odborných školách je značne nespokojná temer tretina učiteľov s minimálnym rozdielom podľa toho, na akej škole pôsobia (28,5% v prípade štátnych škôl a 29,3% v prípade súkromných a cirkevných škôl), čo znamená podobný kritický pohľad učiteľov zo štátnych i neštátnych škôl na podporu záujmu o ďalšie štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl.

Graf č. 3: Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl podľa zriaďovateľa školy

Otázka: Myslíte si, že základné školy podporujú u žiakov záujem o štúdium technických odborov?

Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - podporujú úplne, 5 - nepodporujú vôbec. Z dôvodu prehľadnosti resp. malej početnosti sú zlúčení učitelia zo súkromných a cirkevných škôl.

3.2 Spolupráca učiteľov stredných odborných škôl s vybranými internými a externými aktérmi

V prieskume bola venovaná pozornosť spolupráci učiteľov s rodičmi a zamestnávateľmi ako najvýznamnejšími externými aktérmi pôsobiace mimo školy ako aj ich spolupráci s výchovným poradcom, ktorý pôsobí v škole (interný aktér).

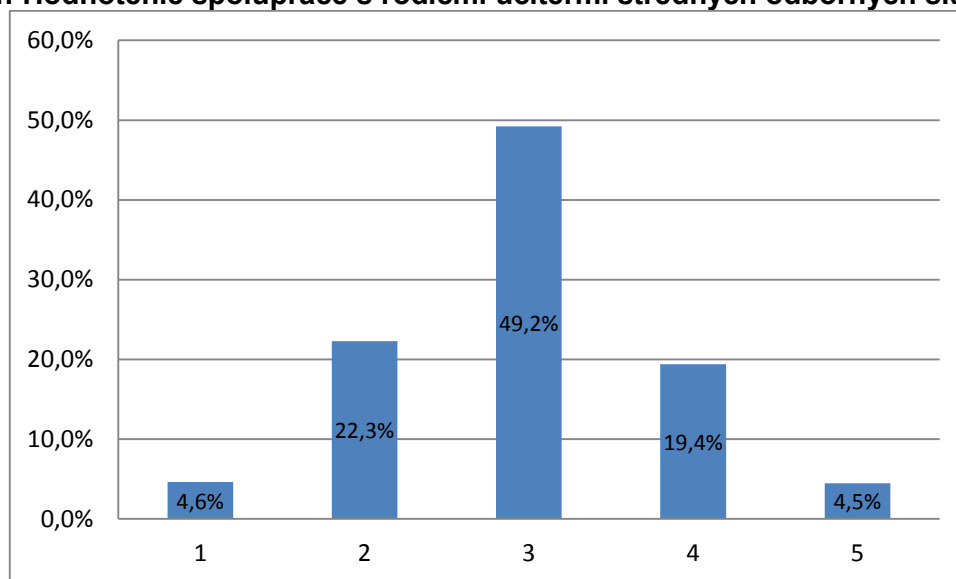
3.2.1 Spolupráca s rodičmi

Rodičia predstavujú najdôležitejší prvok z vonkajšieho prostredia školy. Práve oni môžu byť rozhodujúcim prínosom ako aj veľkou prekážkou (výzvou) pre učiteľa. Ich podpora výchovnovzdelávacieho procesu, respektíve jej absencia do veľkej miery ovplyvňujú to, či a do akej miery žiak úspešne ukončí štúdium na strednej odbornej škole.

Skoro polovica učiteľov vníma spoluprácu s rodičmi ako priemernú

Na grafe č. 4 vidieť, že väčšina učiteľov stredných odborných škôl vníma, resp. hodnotí spoluprácu zo strany rodičov ako priemernú. Rozloženie na 5 stupňovej škále je učebnicový príklad tzv. Gaussovej krivky resp. normálneho rozdelenia pravdepodobnosti, kde sa hodnoty zhromažďujú okolo strednej hodnoty a extrémne hodnoty na oboch stranách škály – v tomto prípade odpovede výborne a nedostatočne – sú zastúpené minimálne (cca. 5%).

Graf č. 4: Hodnotenie spolupráce s rodičmi učiteľmi stredných odborných škôl

Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu s rodičmi Vašich žiakov?

Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

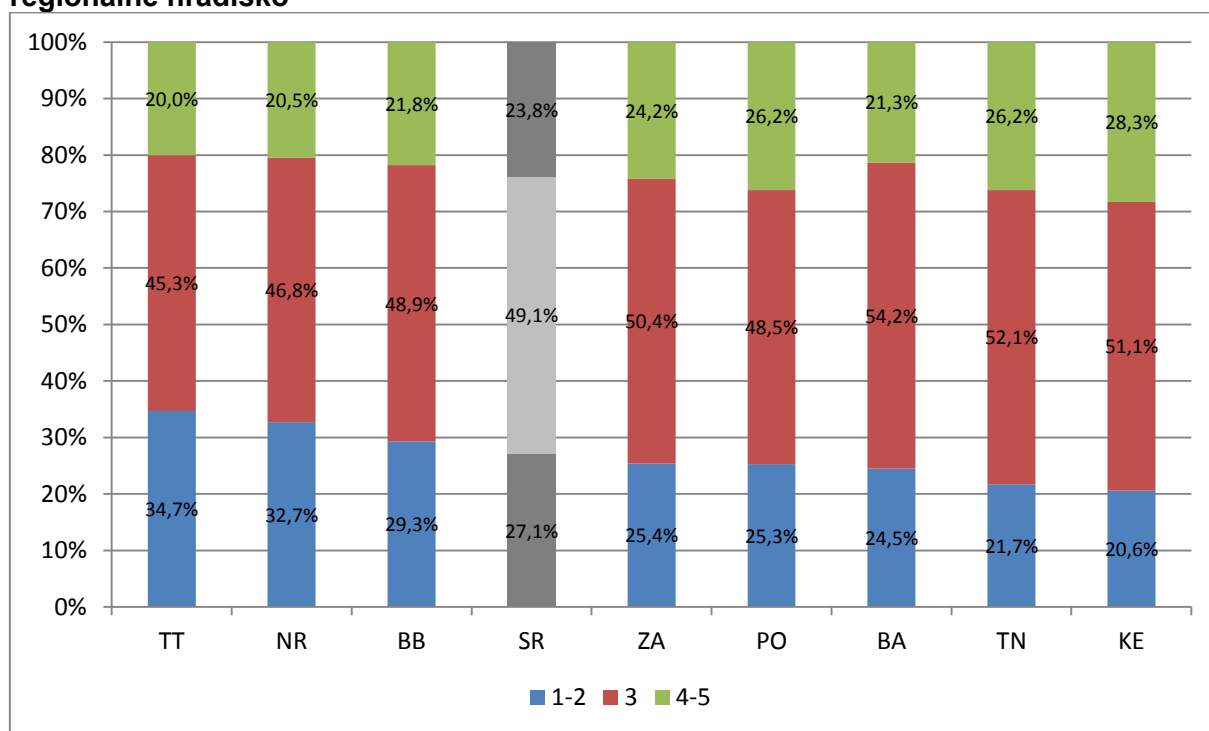
Spoluprácu s rodičmi mierne kritickejšie hodnotia učiteľky

Pokiaľ ide o rozdiely vo vnímaní spolupráce s rodičmi podľa pohlavia, nepreukázali sa výraznejšie rozdiely. Spoluprácu s rodičmi o niečo kritickejšie hodnotia učiteľky (priemer hodnotenia 3,04) ako učitelia (priemer hodnotenia 2,92) stredných odborných škôl, avšak tento rozdiel medzi pohlaviami nie je signifikantný.

Regionálne rozdiely v hodnotení spolupráci s rodičmi

Najväčšie rozdiely vo vnímaní spolupráce s rodičmi sa v jednotlivých krajoch ukázali pri priemernom hodnotení („3“). Najvýraznejší rozdiel v pozitívnom hodnotení – ako to ukazuje aj graf č. 5 – vidieť medzi Trnavským a v Košickom krajom. Kým v Trnavskom kraji hodnotilo pozitívne spoluprácu s rodičmi 34,7% učiteľov, v Košickom kraji to bolo iba 20,6% učiteľov (rozdiel 14,1 percentuálneho bodu).

Graf č. 5: Hodnotenie spolupráce s rodičmi učiteľmi stredných odborných škôl: regionálne hľadisko

Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu s rodičmi Vašich žiakov?

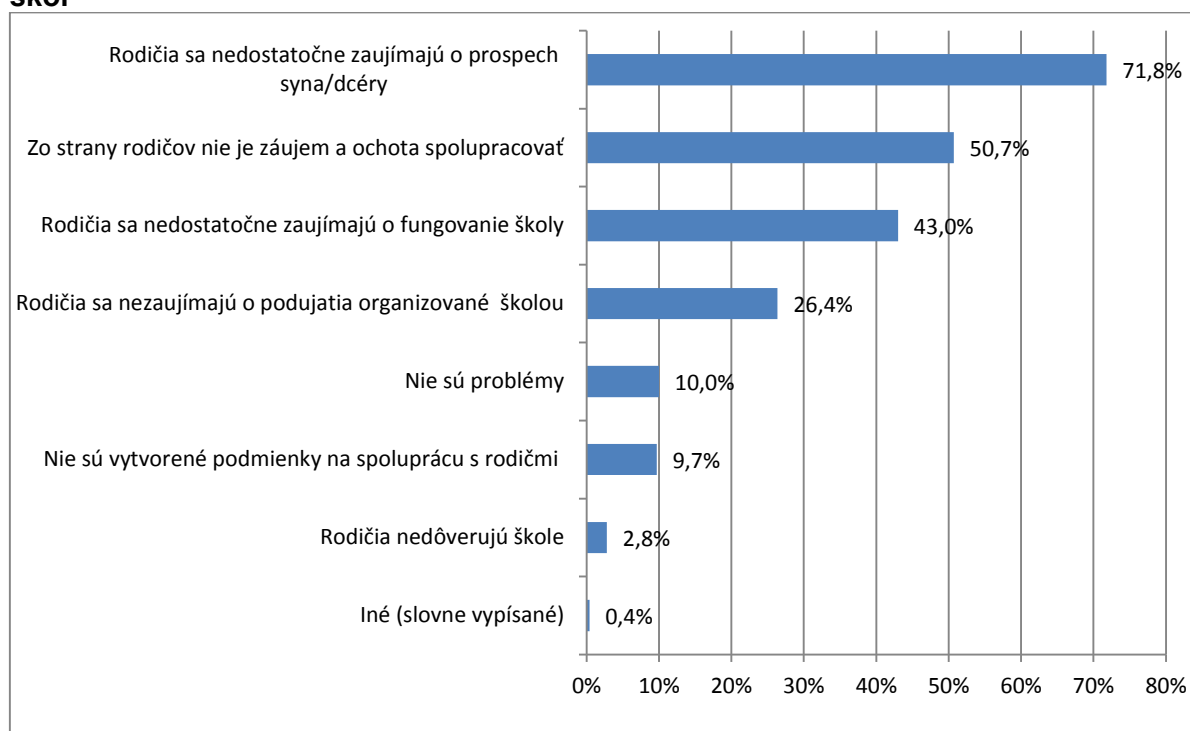
Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

Najspokojnejší sú so spoluprácou s rodičmi učitelia z Trnavského kraja (34,7% hodnotení „1“ a „2“). Nad slovenským priemerom sa nachádzajú aj Nitriansky kraj (32,7%) a Banskobystrický kraj (29,3%). Najmenej spokojní sú učitelia v Trenčianskom (21,7%) a Košickom (20,6%) kraji. Medzi maximom (Trnavský kraj) a minimom (Košický kraj) pri pozitívnom hodnotení spolupráce je rozdiel 14,1 percentuálneho bodu.

Najväčším problémom je, že rodičia sa nedostatočne zaujímajú o prospech svojich detí

V jednej z otázok prieskumu mohli učitelia označiť všetky relevantné problémy, ktoré pociťujú v spolupráci s rodičmi. Mohli si buď vybrať zo 7 predefinovaných odpovedí, alebo uviesť iný problém. Odpovede sú zosumarizované v grafe č.6.

Graf č. 6: Problémy v spolupráci s rodičmi z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl

Otázka: Kde vidíte najväčšie problémy spolupráce s rodičmi?

Poznámka: Respondenti mohli uviesť viacero (8) odpovedí, pričom neboli limitovaní. 7 z ôsmich možností boli uzavreté vyjadrenia a jedna z možností bola otvorená, kde mohli respondenti uviesť iný problém.

Iba 10,0% učiteľov je toho názoru, že v spolupráci s rodičmi sa nevyskytujú žiadne problémy. Až teser tri štvrtiny učiteľov (71,8 %) za najväčší problém spolupráce s rodinou považujú to, že rodičia sa nedostatočne zaujímajú o prospech svojich detí.

So značným odstupom ako druhý najzávažnejší problém učiteľa označili neochotu a nezáujem rodičov spolupracovať so školou. Tento problém uviedla až polovica (50,7%) učiteľov.

Na treťom mieste sa umiestnil nedostatočný záujem rodičov o fungovanie školy (43,0%) a na štvrtom mieste ich nezáujem o podujatia organizované školou, ktorý označilo 26,4% učiteľov.

Necelá desatina učiteľov si myslí, že nie sú vytvorené podmienky na spoluprácu s rodičmi, to znamená, že absolútna väčšina pedagógov sa domnieva, že platformy komunikácie medzi rodičmi (školou) a učiteľmi sú vhodné a efektívne, len sa málo využívajú.

Učiteľa sa všeobecne domnievajú, že rodičia škole dôverujú. Iba 2,8 % učiteľov je opačného názoru. Toto zistenie možno interpretovať aj v tom zmysle, že učiteľa predpokladajú, že rodičia dôverujú inštitúcii školstva. Veria, že škola zastáva svoju úlohu dobre a nezaujate.

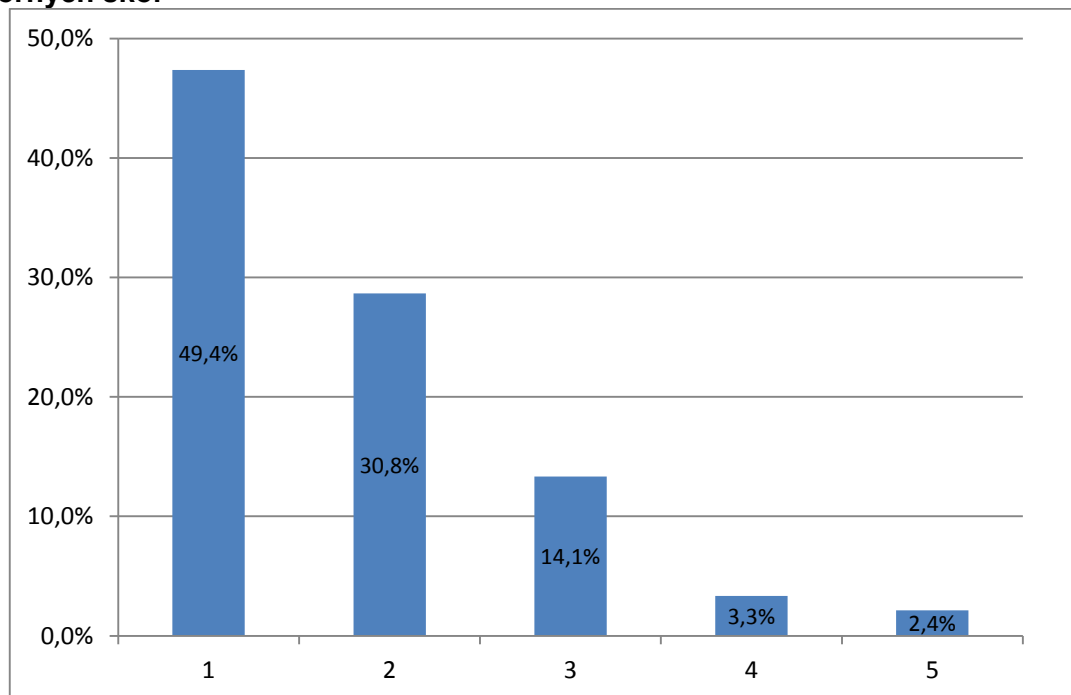
3.2.2 Spolupráca s výchovným poradcom

Ďalšou skúmanou oblasťou bola spolupráca učiteľov stredných odborných škôl s výchovnými poradcami, ktorí pôsobia na ich škole. Dobrá súčinnosť týchto dvoch interných aktérov je v prospech žiaka a má výrazný vplyv na jeho ďalšiu profesijnú dráhu.

Až 80% učiteľov vníma spoluprácu s výchovným poradcom ako veľmi dobrú až výbornú

Ako vidno v grafe č. 7, väčšina učiteľov (80,2%) hodnotí spoluprácu s výchovným poradcom na ich škole ako výbornú (49,4%) resp. ako veľmi dobrú (30,8%). Menej ako 6% učiteľov uviedlo, že táto spolupráca je menej dobrá (3,3%) alebo nedostatočná (2,4%). Je možné, že pri tomto veľmi pozitívnom hodnotení zohrala určitú úlohu aj kolegiálnosť voči spolupracovníkom, ktorí väčšinou vykonávajú funkciu výchovného poradcu popri svojej hlavnej úlohe, ktorou je vyučovanie niektorých predmetov.

Graf č. 7: Hodnotenie spolupráce s výchovným poradcom učiteľmi stredných odborných škôl

Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu s výchovným poradcom na Vašej škole?

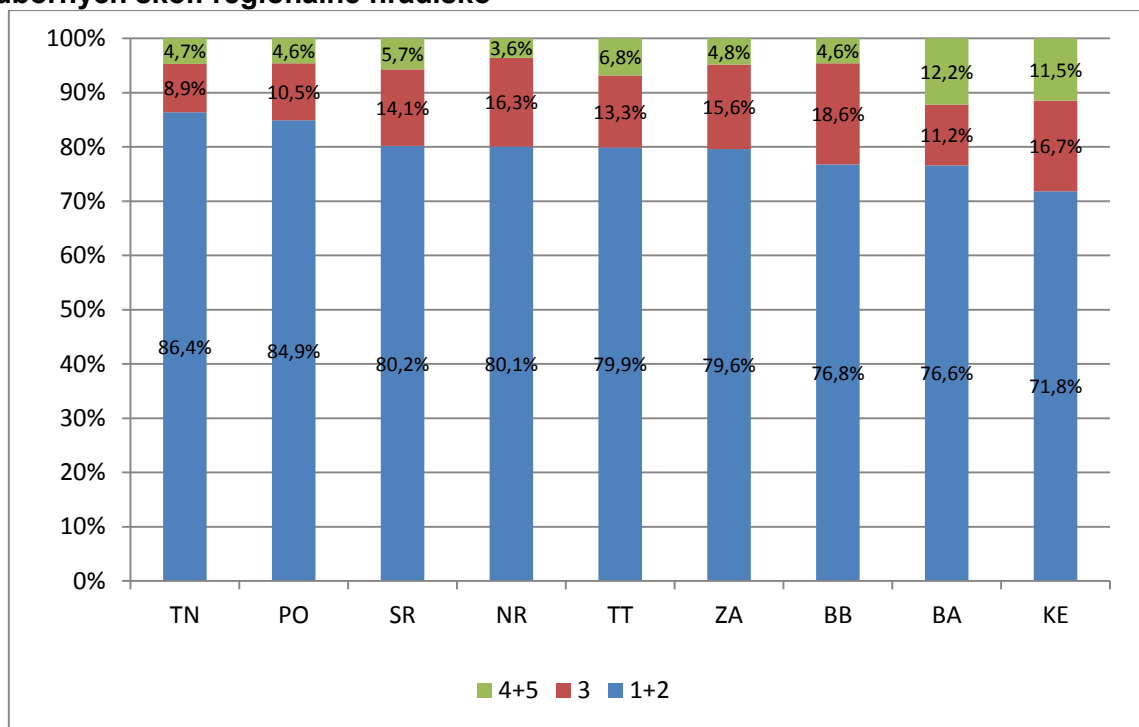
Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

Pri hodnotení spolupráce s výchovným poradcom sa preukázali určité regionálne rozdiely

Výraznejšie pozitívne – 5 až 6 percentuálnych bodov nad celoslovenským priemerom – hodnotia spoluprácu s výchovnými poradcami učitelia z Trenčianskeho a Prešovského kraja. Učitelia z Prešovského kraja pritom pozitívne hodnotili aj spoluprácu s rodičmi (pozri graf č.5 vyššie a graf č. 8), čo môže naznačovať ich celkovú spokojnosť so spoluprácou s aktérmi mimo školy.

Ako vidno v grafe č. 8, rozdiel medzi názormi učiteľov v Trenčianskom kraji (najlepšie hodnotená spolupráca) a v Košickom kraji, kde učitelia hodnotili spoluprácu s výchovným poradcom najnižšie v rámci celej SR, je značný – predstavuje až temer 15 percentuálnych bodov.

Graf č.8: Hodnotenie spolupráce s výchovným poradcom učiteľmi stredných odborných škôl: regionálne hľadisko

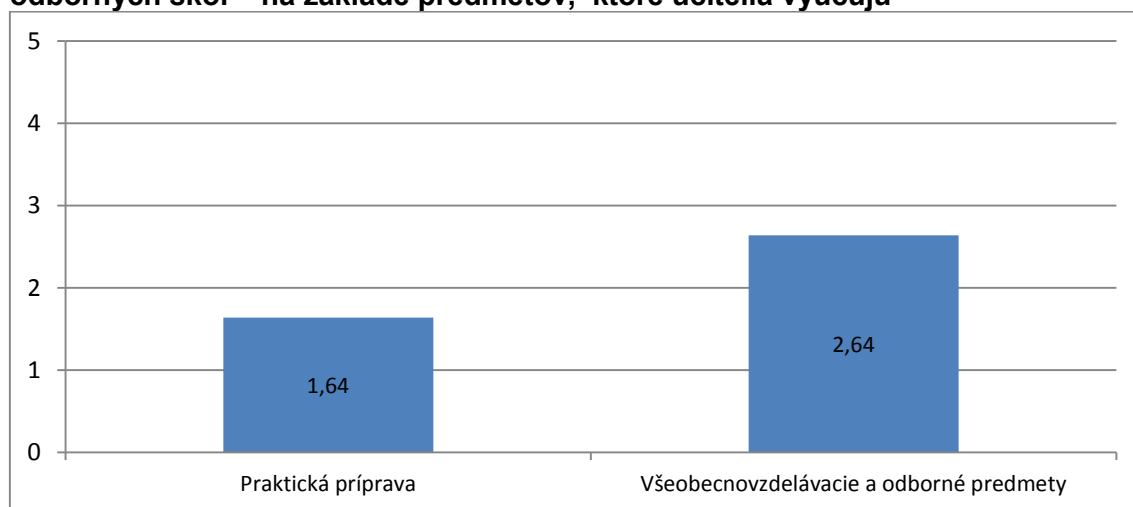
Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu s výchovným poradcom na Vašej škole?

Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

Majstri odborného výcviku hodnotia spoluprácu s výchovným poradcom lepšie ako učitelia všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov

Skúmali sme aj to, ako hodnotia učitelia spoluprácu s výchovnými poradcami podľa toho, aké predmety učia. Ukázalo sa, že majstri odborného výcviku vnímajú spoluprácu s výchovnými poradcami o čosi pozitívnejšie než učitelia všeobecnovzdelávacích predmetov a učitelia odborných predmetov (lepšie o jeden stupeň na hodnotiacej škále od 1 do 5).

Graf č.9: Hodnotenie spolupráce s výchovným poradcom učiteľmi stredných odborných škôl – na základe predmetov, ktoré učitelia vyučujú

Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu s výchovným poradcom na Vašej škole?

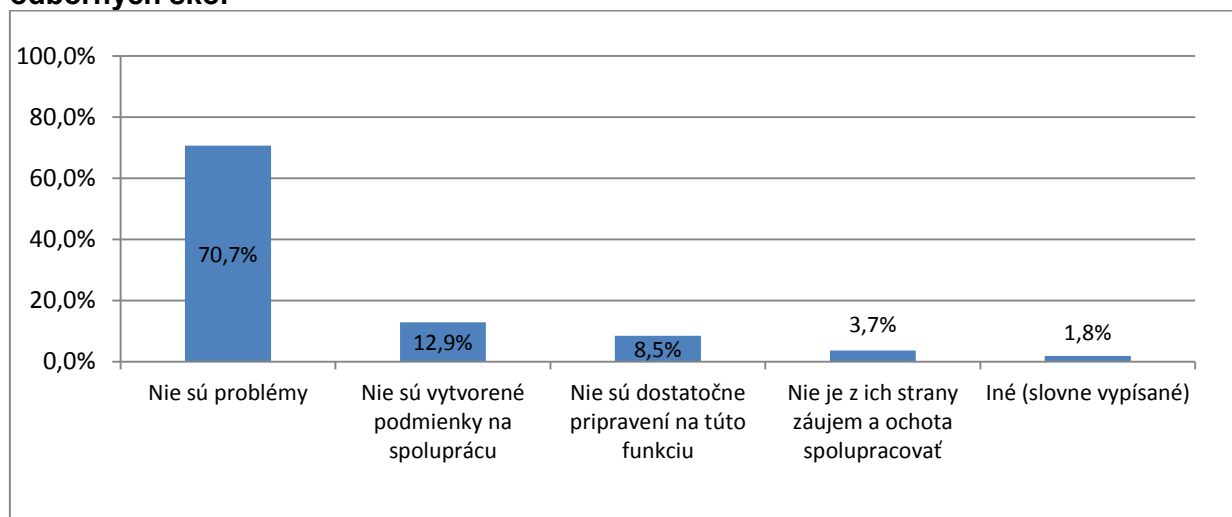
Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

Vyššie 70% učiteľov sa domnieva, že v spolupráci s výchovnými poradcami nie sú žiadne problémy, a že ak existujú problémy, tak sa týkajú hlavne nevyhovujúcich podmienok na spoluprácu a nepripravenosti výchovných poradcov na výkon ich funkcie

Učiteľov sme sa spýtali aj na to, v ktorých oblastiach vidia najzávažnejšie problémy. Graf č. 10 ukazuje, že v spolupráci s výchovnými poradcami nevidí žiadne problémy až 70,7% učiteľov. Vysoký podiel učiteľov, ktorí uviedli, že v tejto oblasti neexistujú žiadne problémy, je v súlade s výsledkami hodnotenia spolupráce s výchovným poradcom (graf č. 7), kde až 80,2% učiteľov označilo spoluprácu s výchovným poradcom ako výbornú alebo veľmi dobrú.

Len veľmi málo učiteľov (3,7%) uviedlo, že výchovní poradcovia nemajú záujem o spoluprácu s učiteľmi. Ako ťažiskové problémy v spolupráci učiteľov s výchovnými poradcami sa ukázali organizačno-legislatívne podmienky (nie sú vytvorené podmienky na spoluprácu – 12,9%) a pripravenosť na výkon tejto funkcie (8,5%).

Graf č. 10: Problémy v spolupráci s výchovným poradcom z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl

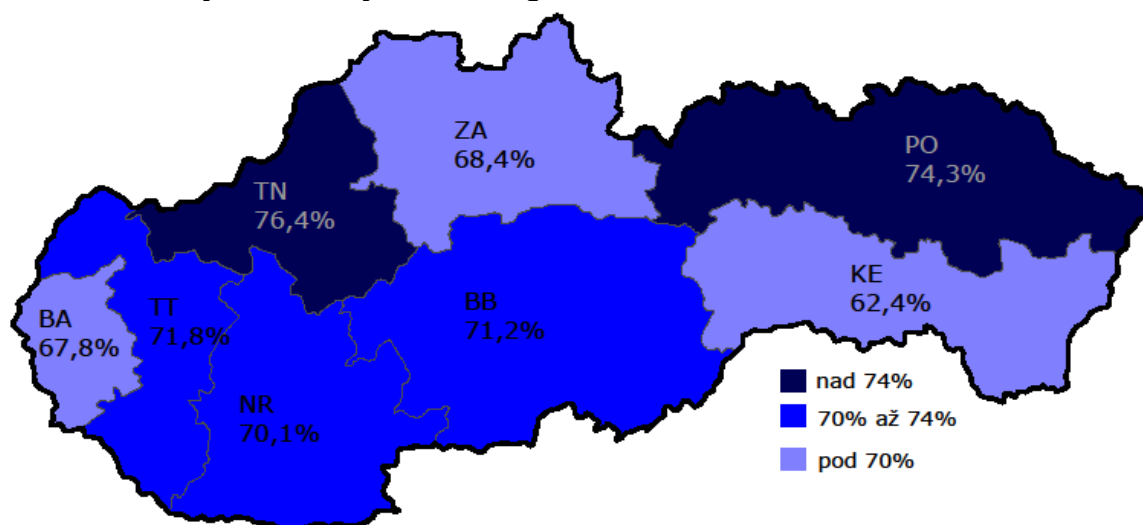
Otázka: Kde vidíte najväčšie problémy spolupráce s výchovným poradcom?

Poznámka: Respondenti mohli označiť viacero možností z ponúknutých položiek (okrem prípadu, keď uviedli možnosť „nie sú problémy“) alebo slovne vypísať vlastný problém.

Ako najmenej problematickú vnímajú spoluprácu s výchovnými poradcami učitelia v Trenčianskom kraji, najkritickejší sú učitelia v Košickom kraji

Rozdiely vo vnímaní spolupráce s výchovnými poradcami z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl sa prejavujú aj na regionálnej úrovni. Obrázok č.3 znázorňuje, že zatiaľ čo tri štvrtiny učiteľov z Trenčianskeho a Prešovského kraja nevnímajú žiadne problémy v spolupráci s výchovnými poradcami na ich školách, v Košickom kraji je tohto názoru iba o niečo viac než polovica učiteľov (62,4%). Rozdiel medzi Trenčianskym a Košickým krajom je značný (14 percentuálnych bodov). Medzi menej spokojných učiteľov patria aj učitelia v Bratislavskom kraji (67,8%).

Obrázok č.3: Absencia problémov v spolupráci s výchovným poradcom z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl: regionálne hľadisko

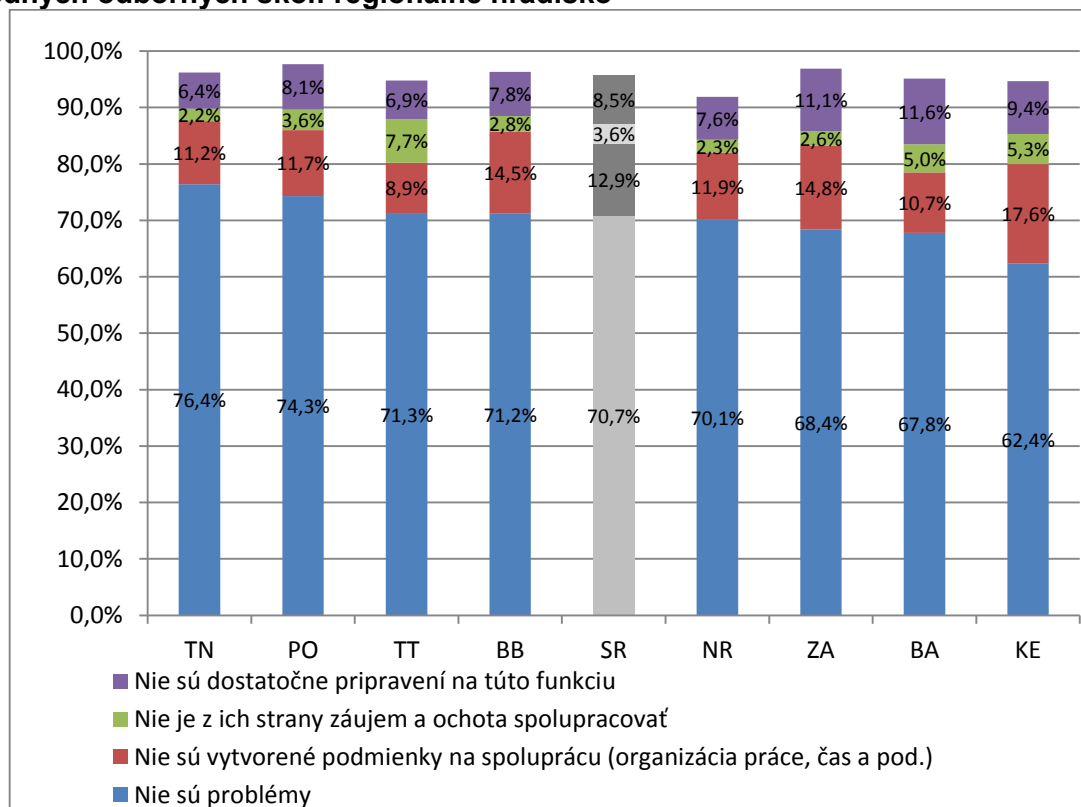

Otázka: Kde vidíte najväčšie problémy spolupráce s výchovným poradcom?

Položka: Nie sú problémy

Určité regionálne rozdiely sa ukázali i pri jednotlivých problémových oblastiach. Ako znázorňuje graf č.11, v tom, že nie sú vytvorené vyhovujúce podmienky, vidí problém najviac učiteľov z Košického kraja. V porovnaní s celoslovenským priemerom je to rozdiel 4,7 percentuálneho bodu. V Trnavskom kraji sa zase najviac učiteľov z celej SR domnieva, že výchovní poradcovia nie sú dostatočne pripravení na vykonávanie tejto funkcie.

Graf č. 11: Problémy v spolupráci s výchovným poradcom z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl: regionálne hľadisko

Otázka: Kde vidíte najväčšie problémy spolupráce s výchovným poradcom?

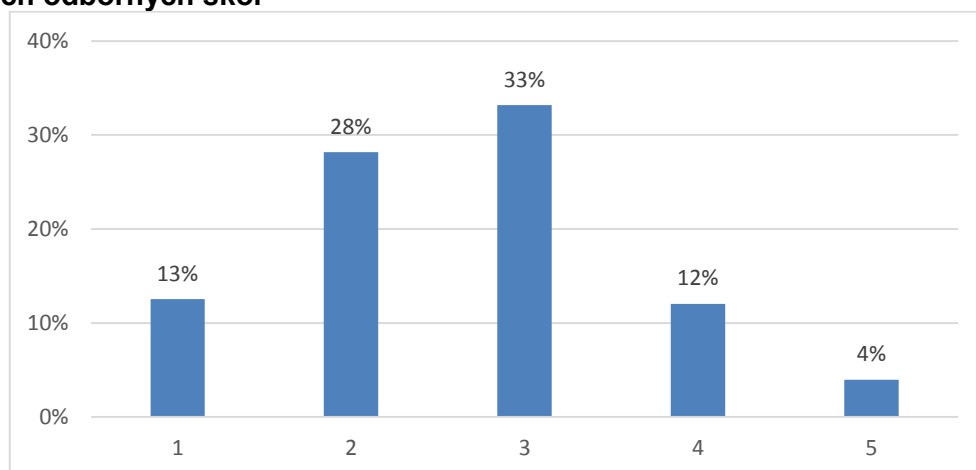
3.2.3 Spolupráca so zamestnávateľskou sférou

Nedávny prieskum inštitútu Ineko preukázal zaujímavý pohľad na spoluprácu stredných odborných škôl a zamestnávateľov. Opýtané firmy odpovedali na otázku, či sa pokúšajú alebo pokúšali ovplyvniť vzdelávanie na stredných odborných školách tak, aby viac zodpovedali ich potrebám. Z celkového počtu 87 firiem sa viac ako dve tretiny (59) o spoluprácu nepokúšali (napriek prevažujúcej nespokojnosti s kvalitou a dostupnosťou absolventov) a iba jedna tretina firiem (26) sa snažila ovplyvniť podobu vzdelávania stredných odborných škôl (Dančíková, 2011).

Až 41% učiteľov hodnotí spoluprácu so zamestnávateľskou sférou pozitívne alebo skôr pozitívne

Napriek uvedenému nezáujmu firiem o spoluprácu so strednými odbornými školami podľa vyššie uvedeného prieskumu sú učitelia pri hodnotení spolupráce so zamestnávateľskou sférou menej kritickí. Ako vidno v grafe č.12, negatívne hodnotenie uviedlo iba 16% z nich (hodnoty 4 plus 5). Naproti tomu, až 41% učiteľov hodnotilo spoluprácu ich školy so zamestnávateľskou sférou pozitívne alebo skôr pozitívne (hodnoty 1 plus 2).

Graf č. 12: Spolupráca školy so zamestnávateľskou sférou z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl

Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu Vašej školy so zamestnávateľskou sférou?

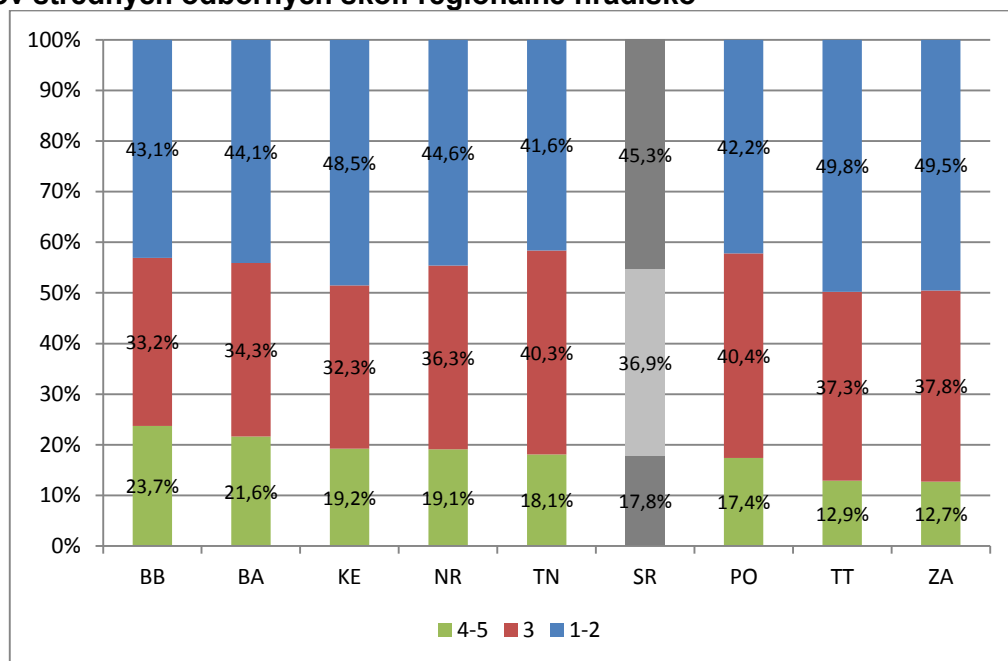
Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne. 10% učiteľov na túto otázku neodpovedalo. Táto odpoveď nie je zobrazená na grafe.

Tretina respondentov má nevyhranený názor (hodnotenie 3) a 10 % učiteľov na túto otázku neodpovedalo. Z uvedených zistení možno usudzovať, že podľa veľkej časti pedagógov je spolupráca škôl a zamestnávateľov bezproblémová.

Najnespokojnejší sú učitelia z Banskobystrického a Bratislavského kraja

Výraznejšie rozdiely sa ukazujú, ak sa pozrieme na odpovede, ktoré spoluprácu hodnotia ako nedostatočnú, z regionálneho hľadiska. Graf č. 13 ukazuje, že najnespokojnejší sú učitelia z Banskobystrického (23,7%) a Bratislavského (21,6%) kraja. Podobné hodnotenie ako je priemer Slovenska udávali učitelia z Košického (19,2%), Nitrianskeho (19,1%) a Trenčianskeho (18,1%) kraja. Menej kriticky vnímali spoluprácu so zamestnávateľskou sférou učitelia z Trnavského (12,9%) a zo Žilinského (12,7%) kraja, čo možno súvisí s prítomnosťou veľkých zahraničných investorov a ich intenzívnejším zapojením do spolupráce so strednými odbornými školami v týchto krajoch. Rozdiel medzi Banskobystrickým (23,7%) a Žilinským (12,7%) krajom predstavoval 11 percentuálnych bodov.

Graf č. 13: Hodnotenie spolupráce školy so zamestnávateľskou sférou z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl: regionálne hľadisko

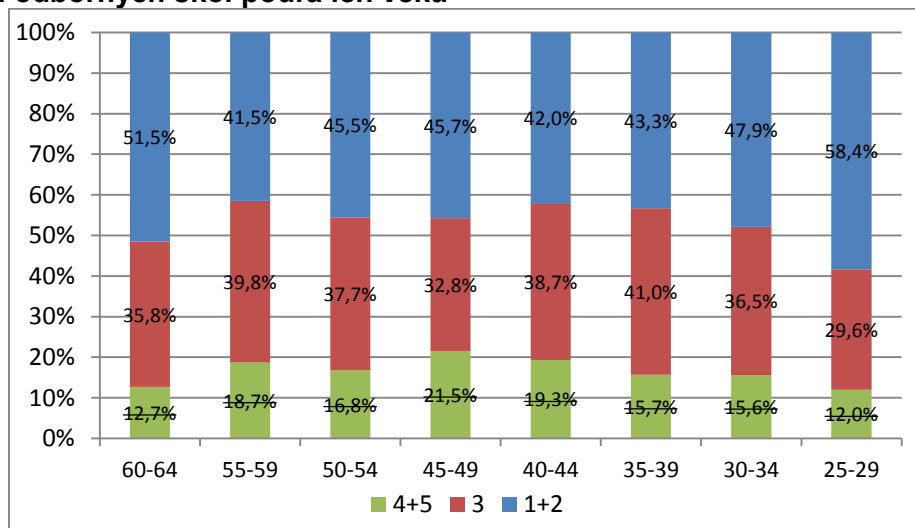
Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu Vašej školy so zamestnávateľskou sférou?

Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

Najnespokojnejší sú učitelia vo veku 40 až 49 rokov

Ako vidno v grafe č. 14, najpozitívnejšie hodnotia spoluprácu školy so zamestnávateľskou sférou najmladší (25-29) a najstarší (60-64) učitelia. Naopak, najkritickejší sú učitelia vo veku 40 až 49 rokov. Najviac neutrálnych hodnotení udávali 35 - až 39 - roční učitelia. Rozdiel medzi podielom pozitívnych odpovedí u vekovej kategórie 25-29 - ročných a u vekovej kategórie 55 až 59 rokov s najnižším podielom pozitívnych odpovedí je až 16,9 percentuálneho bodu.

Graf č. 14: Hodnotenie spolupráce školy so zamestnávateľskou sférou učiteľmi stredných odborných škôl podľa ich veku

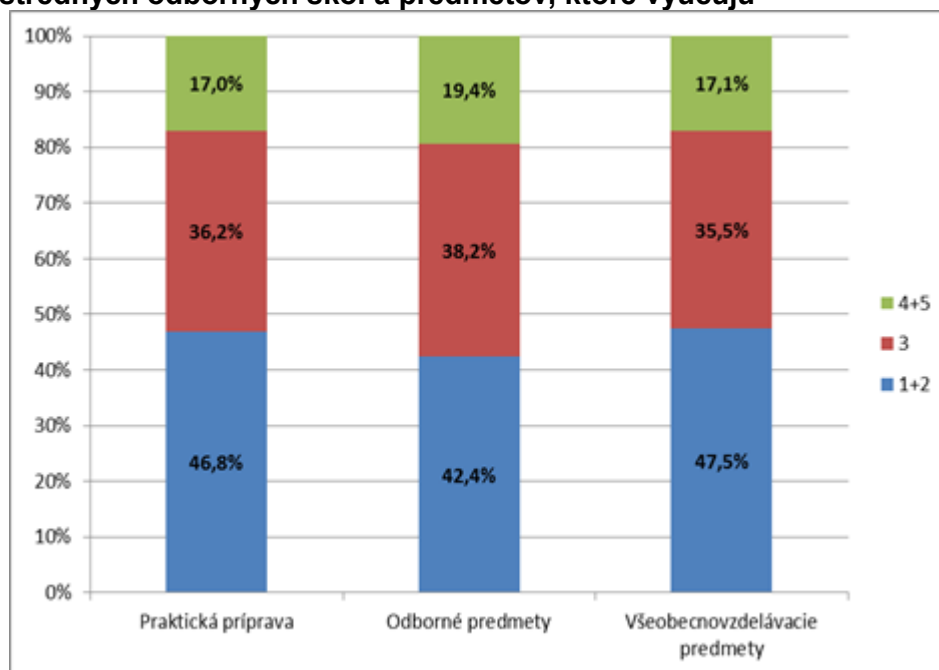
Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu Vašej školy so zamestnávateľskou sférou?

Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

Učitelia všeobecnovzdelávacích predmetov sú o niečo viac spokojnejší ako učitelia odborných predmetov

Učitelia, ktorí vyučujú všeobecnovzdelávacie predmety, hodnotia spoluprácu so zamestnávateľskou sférou mierne pozitívnejšie než tí, ktorí vyučujú odborné predmety (47,5% učiteľov verzus 42,4% učiteľov hodnotiacich hodnotami 1 alebo 2 na päťstupňovej škále).

Graf č. 15: Hodnotenie spolupráce školy so zamestnávateľskou sférou z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl a predmetov, ktoré vyučujú

Otázka: Ako hodnotíte spoluprácu Vašej školy so zamestnávateľskou sférou?

Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

V rámci hodnotenia spolupráce školy so zamestnávateľskou sférou podľa zriaďovateľa školy sa nepreukázali výrazné rozdiely medzi štátnymi školami na jednej a súkromnými respektíve cirkevnými školami na druhej strane.

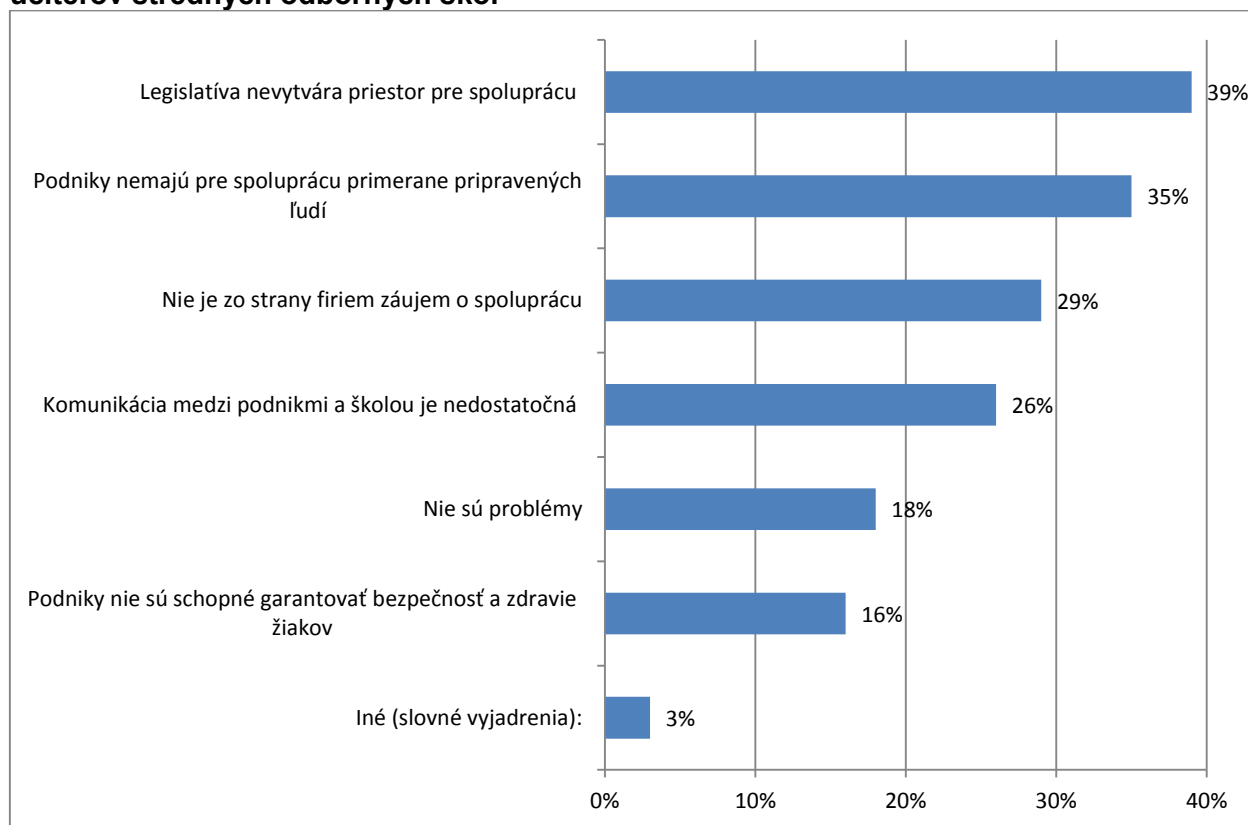
V otázke týkajúcej sa problémov spolupráce so zamestnávateľmi (graf č. 16) mohli respondenti označiť viacero problémov. Na rozdiel od otázky o spolupráci s výchovnými poradcami (graf č. 10), tu boli učitelia oveľa kritickejší. Iba 18% učiteľov sa domnieva, že v spolupráci so zamestnávateľmi neexistujú problémy. Súčasne možno však povedať, že spolupráca so zamestnávateľmi je učiteľmi vnímaná ako mierne menej problematická, než spolupráca s rodičmi. Pri spolupráci s rodičmi nepocituje problémy iba 10% učiteľov (graf č. 6).

Za najväčší problém v spolupráci so zamestnávateľmi považujú učitelia nevyhovujúcu legislatívu

Až takmer 40% učiteľov sa domnieva, že spoluprácu škôl so zamestnávateľskou sférou brzdí nedostatočná legislatíva, ktorá nevytvára priestor pre intenzívnejšiu spoluprácu.³

³ Prieskum sa uskutočnil pred prijatím zákona o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov (predpis č. 61/2015 Z. z.).

Graf č. 16: Problémy v spolupráci školy zo zamestnávateľskou sférou z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl

Otázka: Kde vidíte najväčšie problémy spolupráce Vašej školy so zamestnávateľskou sférou?

Poznámka: Plné názvy položiek v grafe:

1. Nie je zo strany firiem záujem o spoluprácu
2. Komunikácia medzi podnikmi a školou je nedostatočná – nie sú jasne vymedzené potreby a možnosti spolupráce
3. Podniky nemajú pre spoluprácu so školami primerane pripravených a schopných ľudí
4. Nie všetky podniky sú schopné garantovať bezpečnosť a ochranu zdravia našich žiakov
5. Súčasná legislatíva nevytvára dostatočný priestor pre takúto spoluprácu
6. Nie sú problémy
7. Iné: ...

Respondenti mohli označiť viacero možností z ponúknutých položiek.

Učitelia ďalej vidia problémy aj v nedostatočnej pripravenosti zamestnávateľov zabezpečiť vhodných ľudí na spoluprácu (35%) a v malom záujme o spoluprácu zo strany podnikov (29%). Vysoké zastúpenie vyššie uvedených dvoch problémov naznačuje, že učitelia očakávajú väčšiu aktivitu podnikov smerom k stredným odborným školám. Viac ako štvrtina učiteľov uviedla, že komunikácia medzi školou a zamestnávateľom je nevyhovujúca (26%). Jedna pätina (19%) z nich sa domnieva, že podniky nevedia garantovať bezpečnosť žiakov na pracoviskách.

3.3 Pripravenosť a záujem žiakov základných škôl o štúdium na strednej odbornej škole

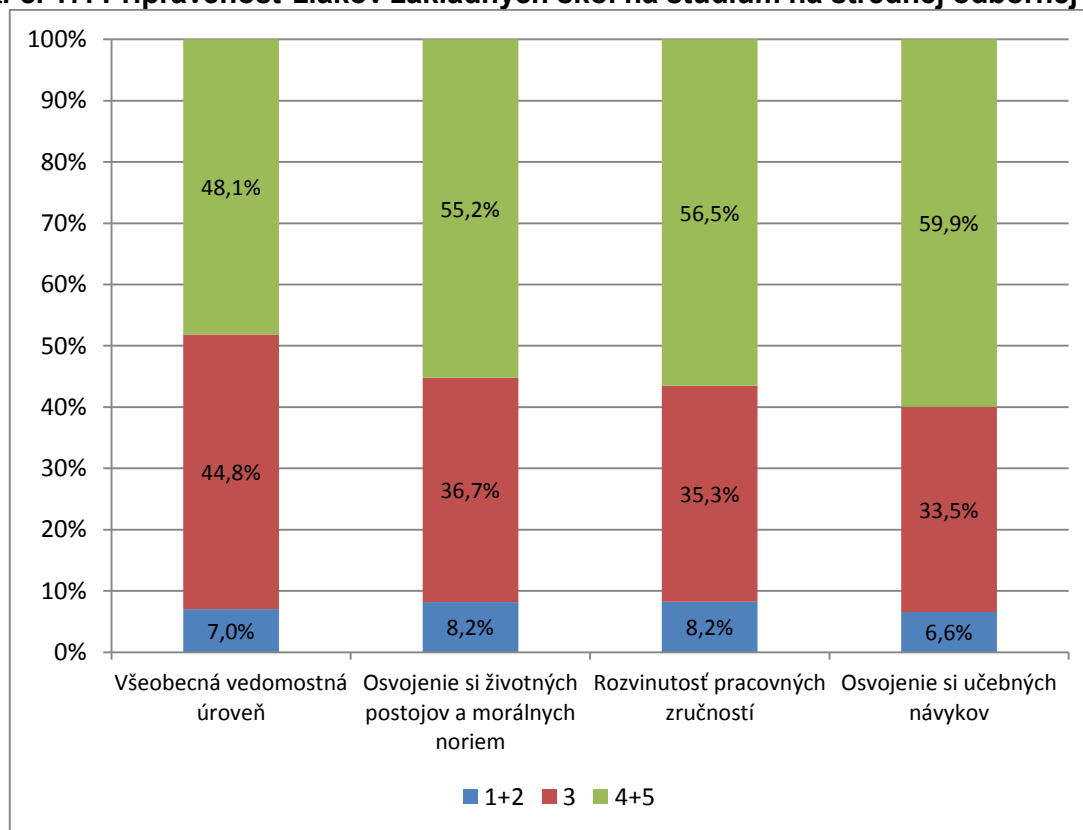
Medzinárodne merania, ako napríklad PISA 2012 (NÚCEM, 2013) ukazujú, že úroveň rôznych vedomostí a schopností 15-ročných žiakov klesá. Potvrdil to i náš prieskum.

Viac než polovica učiteľov stredných odborných škôl hodnotí žiakov základných škôl ako nepripravených na štúdium na stredných odborných školách

V prieskume sme učiteľov stredných odborných škôl požiadali, aby ohodnotili pripravenosť žiakov základných škôl na štúdium na strednej odbornej škole v štyroch oblastiach. Išlo o všeobecnú vedomostnú úroveň, osvojenie si životných postojov a morálnych noriem, rozvinutosť pracovných zručností a osvojenie si učebných návykov. Ako ukazuje graf č.17, minimálne každý druhý učiteľ sa vyjadril v tom zmysle, že žiaci 9. ročníka základnej školy prichádzajú na strednú odbornú školu v každej z uvedených oblastí nepripravení (hodnotenia 4 a 5). Najväčšie nedostatky vidia učelia stredných odborných škôl v nedostatočne osvojených učebných návykoch. Negatívne ich hodnotí až 59,9% učiteľov. Len mierne pozitívnejšie sú hodnotené pracovné zručnosti žiakov, ktoré negatívne hodnotí 56,5% učiteľov) a osvojenie životných postojov a morálnych noriem žiakmi (negatívne ich hodnotí 55,2% učiteľov).

Najlepšie je hodnotená všeobecná vedomostná úroveň žiakov, napriek tomu až 48,1% učiteľov hodnotí žiakov aj v tejto oblasti ako nepripravených. V tomto prípade je to však o 11,8 percentuálneho bodu lepšie hodnotenie ako pri hodnotení požadovaných učebných návykov.

Graf č. 17: Pripravenosť žiakov základných škôl na štúdium na strednej odbornej škole

Otázka: Ako sú žiaci základných škôl pripravení na štúdium na Vašej škole?

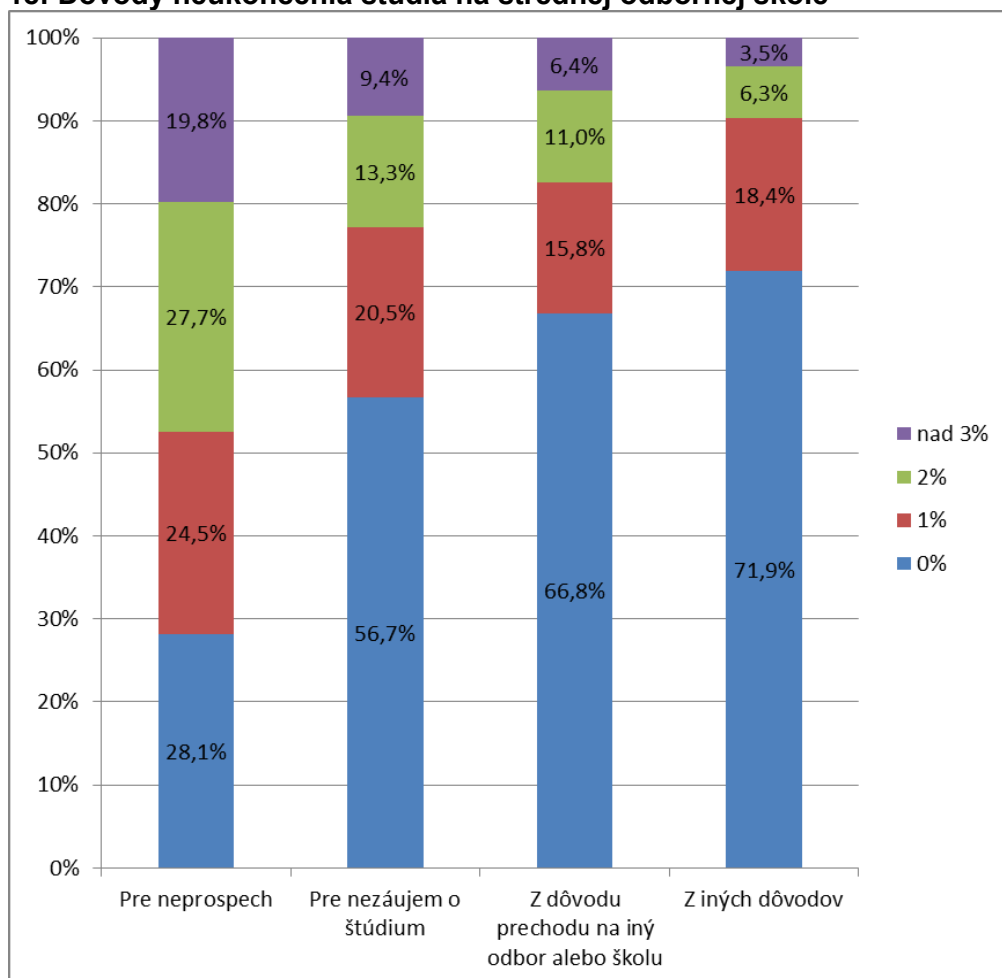
Poznámka: Použitá bola škála od 1 do 5, kde 1 - výborne, 5 – nedostatočne.

Nízka pripravenosť žiakov na štúdium na strednej odbornej škole sa často prejavuje zlým školským prospechom, čo v niektorých prípadoch vyúsťuje do neukončenia štúdia.

Neprospech ako najčastejší dôvod neukončenia štúdia

Až 19,8% učiteľov je toho názoru, že pre neprospech neukončí štúdium na strednej odbornej škole viac ako 3% žiakov, a 27,7% učiteľov si myslí, že z tohto dôvodu neukončia štúdium 2 až 3% žiakov. Na druhom mieste učitelia ako dôvod pre neukončenie štúdia označili nezáujem žiakov o štúdium (9,4% učiteľov si myslí, že preň neskončí štúdium viac ako 3% žiakov a 13,3% učiteľov si myslí, že preň neskončia štúdium 2 až 3% žiakov). Ako najmenej rozšírený dôvod predčasného ukončenia štúdia učitelia označili prechod na inú školu alebo odbor.

Graf č. 18: Dôvody neukončenia štúdia na strednej odbornej škole

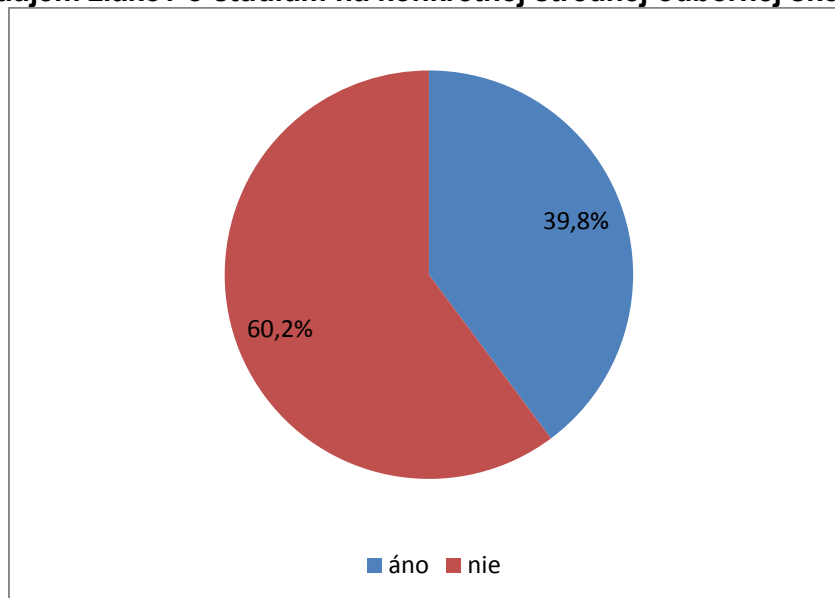

Otázka: Koľko žiakov z Vašej triedy odhadom štúdium z rôznych dôvodov neukončí?

Problémy so záujmom žiakov o štúdium na konkrétnej strednej odbornej škole vidia štyria z desiatich učiteľov

Problémy so záujmom žiakov o štúdium na konkrétnej strednej odbornej škole udáva temer 40% učiteľov (graf č. 19).

Graf č. 19: Záujem žiakov o štúdium na konkrétnej strednej odbornej škole

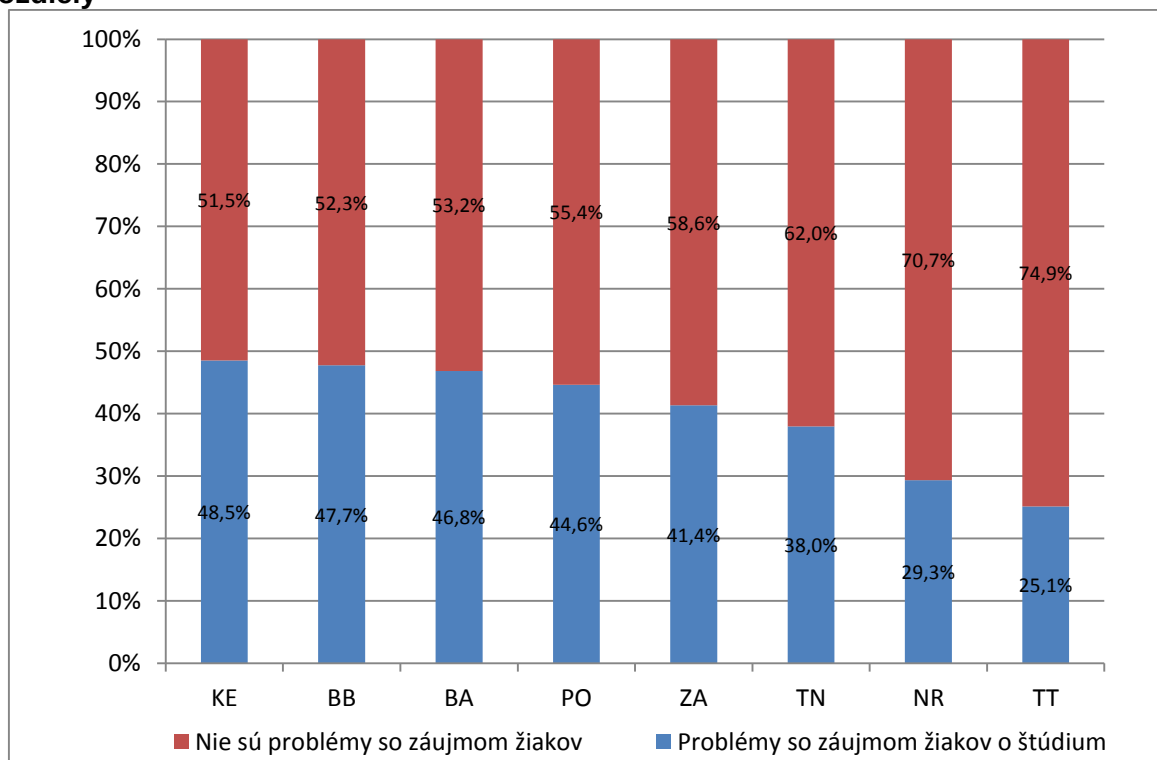

Otázka: Máte problém so záujmom žiakov o štúdium na Vašej škole?

Najmenej problémov so záujmom žiakov o štúdium pociťujú učitelia v Nitrianskom a Trnavskom kraji

Ako vidno v grafe č. 20, najčastejšie pozorujú učitelia problémy so záujmom o štúdium na strednej odbornej škole, na ktorej pôsobia, v Košickom (48,5% učiteľov) a Banskobystrickom (47,7% učiteľov) kraji. Učitelia v Nitrianskom (29,3% učiteľov) a Trnavskom (25,1% učiteľov) kraji nepociťujú tento problém tak výrazne.

Graf č. 20: Záujem žiakov o štúdium na konkrétnej strednej odbornej škole: regionálne rozdiely

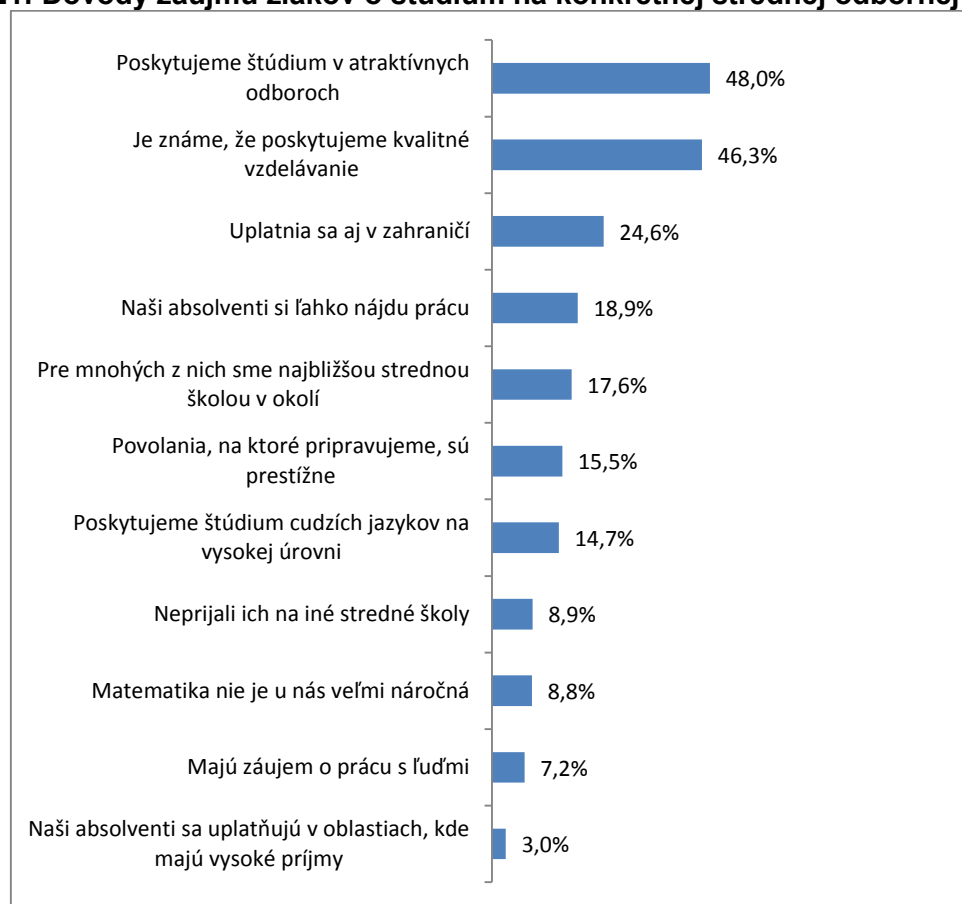

Otázka: Máte problém so záujmom žiakov o štúdium na Vašej škole?

Atraktívne študijné a učebné programy a kvalitné vzdelávanie ako najvýznamnejšie faktory ovplyvňujúce záujem o štúdium na škole

Žiaci sa o štúdium na ich škole uchádzajú podľa učiteľov hlavne preto, lebo majú v ponuke atraktívne študijné a učebné programy (48,0% učiteľov), a poskytujú kvalitné vzdelávanie (46,3% učiteľov). Menej ako štvrtina pedagógov udáva dôvody súvisiace s ľahkým nájdením zamestnania žiakmi a 24,6% učiteľov predpokladá, že žiaci sa hlásia na ich školu preto, lebo sa po absolvovaní štúdia budú môcť uplatniť aj v zahraničí. Podľa 18,9% učiteľov u žiakov zavážilo to, že si budú môcť nájsť ľahko prácu. Len 17,6% učiteľov predpokladá, že u žiakov hlásiacich sa na ich strednú odbornú školu bola dôvodom záujmu o štúdium blízkosť školy k bydlisku žiaka.

Graf č. 21: Dôvody záujmu žiakov o štúdium na konkrétnej strednej odbornej škole

Otázka: Prečo si podľa Vás žiaci vyberajú štúdium na Vašej škole?

Poznámka: Pri každom dôvode respondenti odpovedali, či príslušný dôvod u nich zavážil alebo že podľa nich neplatí. V grafe je zaznamenaný podiel učiteľov, u ktorých daný dôvod zavážil.

Zhrnutie

V tejto časti analýzy dát z prieskumu sme sa cez prizmu hodnotenia učiteľov stredných odborných škôl zaoberali interakciou vybraných interných a externých aktérov, ktorí zohrávajú významnú rolu pri rozhodovaní žiakov základných škôl o budúcom štúdiu. Učitelia mali možnosť vyjadriť sa aj k záujmu žiakov o štúdium na strednej odbornej škole, na ktorej pôsobia.

Prieskum ukázal, že vo vzťahu ku všetkým externým aktérom existujú určité rezervy a bola by potrebná určitá optimalizácia vzájomnej spolupráce.

So spoluprácou s rodičmi je plne spokojných iba 10% učiteľov, ostatní učitelia vidia nedostatky v rôznych oblastiach. Za najväčší problém považujú to, že rodičia sa nedostatočne zaujímajú o prospech svojich detí. Myslí si to až 70,7% všetkých učiteľov. Podľa učiteľov stredných odborných škôl rodičia nemajú záujem o spoluprácu so školou, a ani ich veľmi nezaujíma fungovanie škôl.

Najväčšia časť pedagógov vníma spoluprácu so zamestnávateľmi pozitívne, avšak pri otázke, s čím sú nespokojní, sa ukázali určité nedostatky. Jedná sa najmä o legislatívne prostredie, keďže podľa 39 % učiteľov zákony nevytvárajú možnosť na lepšiu spoluprácu. Väčšie rezervy vidia pedagógovia aj na strane podnikov, firmy podľa nich nemajú pre spoluprácu primerane pripravených ľudí a často im chýba samotný záujem o spoluprácu.

Naopak, spoluprácu s výchovnými poradcami vnímajú učitelia ako bezproblémovú, čo však môže súvisieť s tým, že výchovní poradcovia sú väčšinou zároveň aj učiteľmi a zvyčajne sú tieto dve skupiny pedagogických zamestnancov v dennodennom kolegiálnom kontakte. Zistil sa rozdiel v názoroch podľa toho, aké predmety učitelia učia. Majstri odborného výcviku hodnotia spoluprácu s výchovným poradcom oveľa lepšie ako učitelia všeobecnovzdelávacích a odborných predmetov.

Značná časť (30%) učiteľov stredných odborných škôl sa domnieva, že kolegovia učitelia na základných školách nedostatočne podporujú záujem žiakov o štúdium na stredných odborných školách. Ešte negatívnejšie hodnotia učitelia situáciu v oblasti orientácie na technicky zamerané odbory vzdelávania. Najnespokojnejší s podporou záujmu o stredné odborné školy sú učitelia v Košickom a Prešovskom kraji. Podporu záujmu o stredné odborné školy základnými školami hodnotia negatívnejšie učitelia vo vyššom veku.

Žiaci základných škôl, ktorí nastupujú na stredné odborné školy, sú vnímaní učiteľmi stredných odborných škôl skôr ako nepripravení. Pri teoretických a všeobecnovzdelávacích predmetoch sa ukazuje, že nemajú dostatočné učebné návyky, pri praktických predmetoch zase, že im často chýbajú pracovné návyky. Každý druhý učiteľ je presvedčený o tom, že žiaci majú veľké rezervy aj v osvojení si životných postojov a morálnych noriem. Z tohto dôvodu by bolo preto potrebné, aby sa vo vzťahu k úspešnosti v štúdiu na stredných odborných školách v budúcnosti väčšia pozornosť venovala aj vzdelávaniu žiakov na základnej škole. Najčastejším dôvodom neukončenia štúdia na strednej odbornej škole je podľa učiteľov zlý prospech žiakov. Na druhom mieste učitelia označili nezaujem žiakov o štúdium. Ako najmenej rozšírený dôvod predčasného ukončenia štúdia učitelia uviedli prechod na inú školu alebo odbor.

Nízky záujem o štúdium na stredných odborných školách pociťujú učitelia najmä v Košickom a Banskobystrickom kraji, naopak malé problémy udávajú učitelia v Nitrianskom a Trnavskom kraji. Žiaci sa o štúdium na strednej odbornej škole, na ktorej učitelia pôsobia, uchádzajú hlavne preto, lebo ponúkajú štúdium v atraktívnych študijných a učebných programoch a poskytujú kvalitné vzdelávanie.

4. Zvýšenie záujmu o štúdium na škole a zabezpečenie úspešného ukončenia štúdia čo najväčším počtom žiakov

Súčasný systém financovania škôl podľa počtu študujúcich žiakov a nepriaznivý demografický vývoj nútia školy bojovať o každého žiaka.

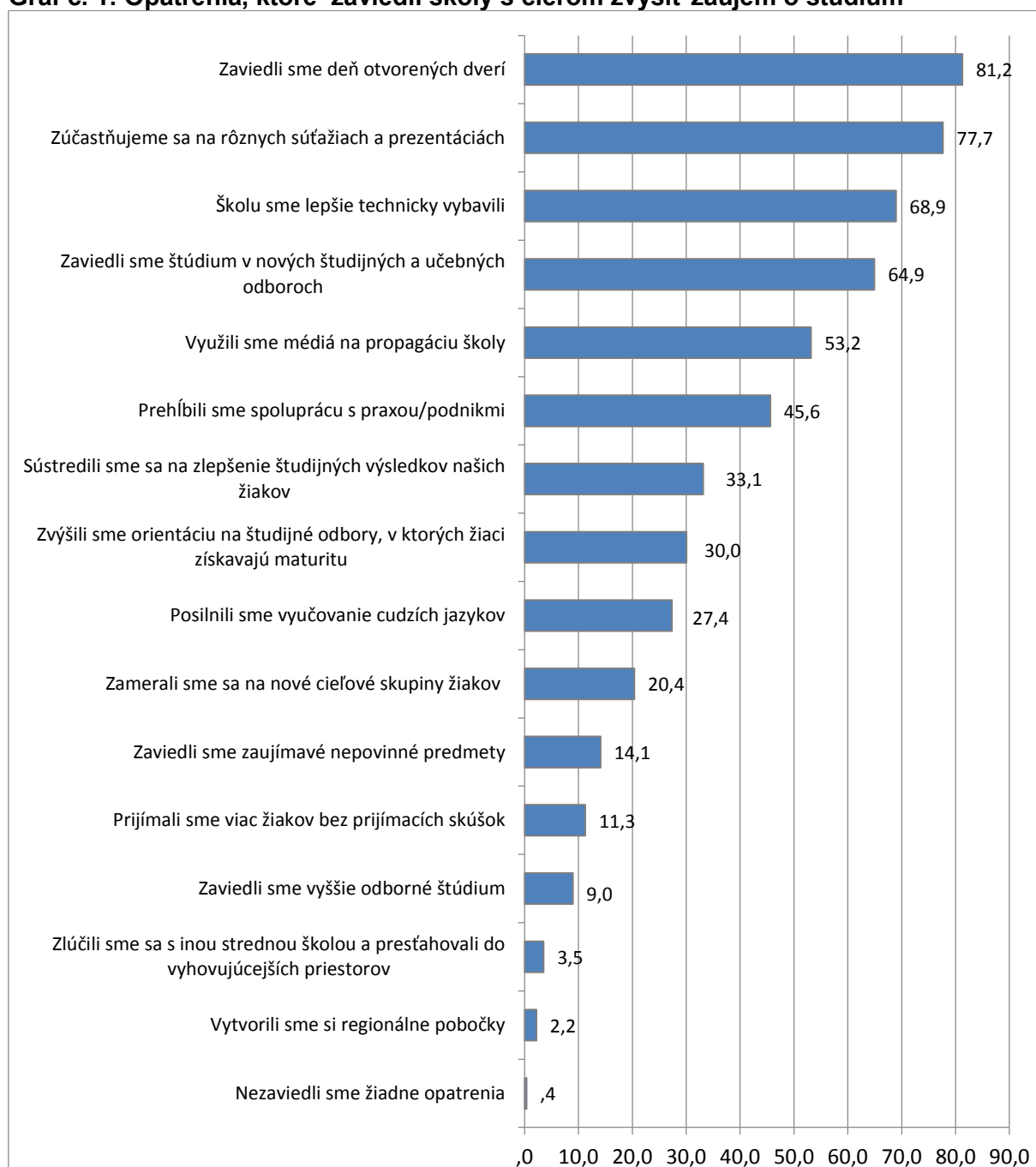
S cieľom zvýšiť atraktivnosť vzdelávania na svojich školách a zabezpečiť čo najvyšší počet novoprijatých žiakov zavádzajú stredné odborné školy množstvo opatrení rôzneho charakteru, väčšinou vo vzťahu k demografickému vývinu a dopytu po pracovných silách v regióne. V prieskume sme sa snažili zistiť, ktoré z týchto opatrení sú najpopulárnejšie, pričom sme sa zamerali aj na analýzu regionálnych rozdielov.

Zaujímalo nás taktiež, ako hodnotia učitelia vzdelávací proces a podmienky na svoju prácu na škole, na ktorej pôsobia. Učiteľov sme sa spýtali, akým spôsobom sa snažia zlepšiť študijné výsledky žiakov a do viesť tak čo najviac z nich k úspešnému ukončeniu štúdia, pričom sme im dali možnosť vyjadriť sa k pomerne širokému spektru takýchto opatrení týkajúcich sa výchovnovzdelávacieho procesu.

4.1 Opatrenia, ktoré zavádzajú školy s cieľom zvýšiť záujem o štúdium

Ako vidno z grafu č.1, z opatrení, z ktorých mali učitelia možnosť voliť v našom prieskume, najčastejšie uviedli zavedenie dní otvorených dverí. Tie označilo o niečo viac ako 80% učiteľov stredných odborných škôl. Temer rovnako populárna je účasť škôl v rôznych súťažiach. Média na propagáciu štúdia sa využívajú podľa viac ako polovice učiteľov.

Graf č. 1: Opatrenia, ktoré zaviedli školy s cieľom zvýšiť záujem o štúdium

Otázka: Aké opatrenia zaviedla vaša škola s cieľom zvýšiť záujem o štúdium?

Poznámka: Učitelia mohli označiť viacero možností, preto súčet predstavuje viac ako 100%.

Na treťom mieste učitelia uvádzali lepšie technické vybavenie škôl (70% učiteľov). O niečo menej učiteľov uviedlo, že s cieľom vzbudiť vyšší záujem o štúdium na svojich školách zaviedli štúdium v nových učebných a študijných odboroch a približne polovica učiteľov bola toho názoru, že za týmto účelom škola, na ktorej pôsobia, prehľadla spoluprácu so zamestnávateľskou sférou.

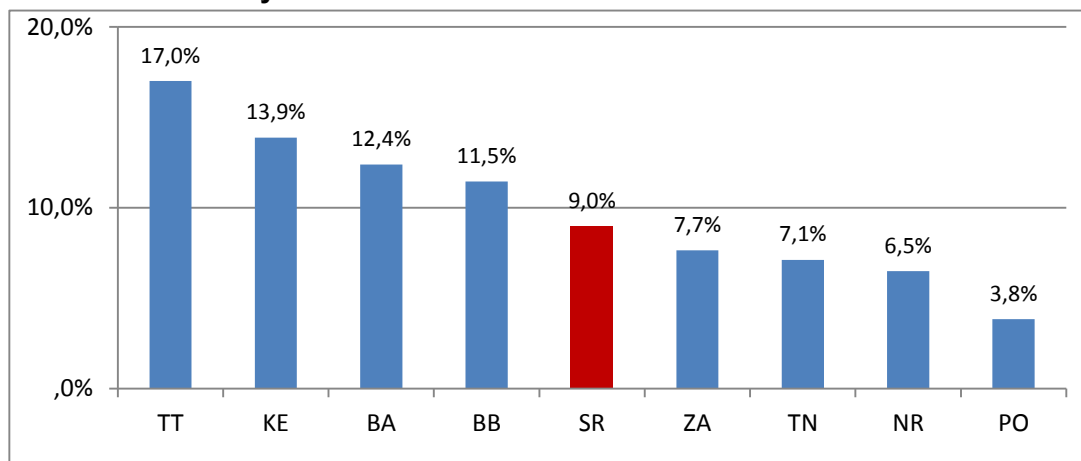
V najmenšom počte učitelia označili také opatrenia ako zlúčenie sa s inou školou a presťahovanie sa do vyhovujúcich priestorov (3,5% učiteľov), ako aj vytvorenie regionálnych pobočiek (2,2% učiteľov).

Pri niektorých opatreniach, ktoré školy zaviedli s cieľom prilákať viac žiakov, sa ukázali väčšie regionálne rozdiely.

Vyššie odborné štúdium

Zavádzanie vyššieho odborného štúdia za týmto účelom označili viac než je slovenský priemer učitelia v Trnavskom kraji s pomerne silnou tradíciou technického školstva, vrátane vysokého technického školstva v tomto kraji, ako aj v krajoch, v ktorých sídlia najväčšie mestské aglomerácie Bratislava a Košice. V najmenšom počte označili toto opatrenie učitelia v Prešovskom kraji.

Graf č. 2: Zavedenie vyššieho odborného štúdia

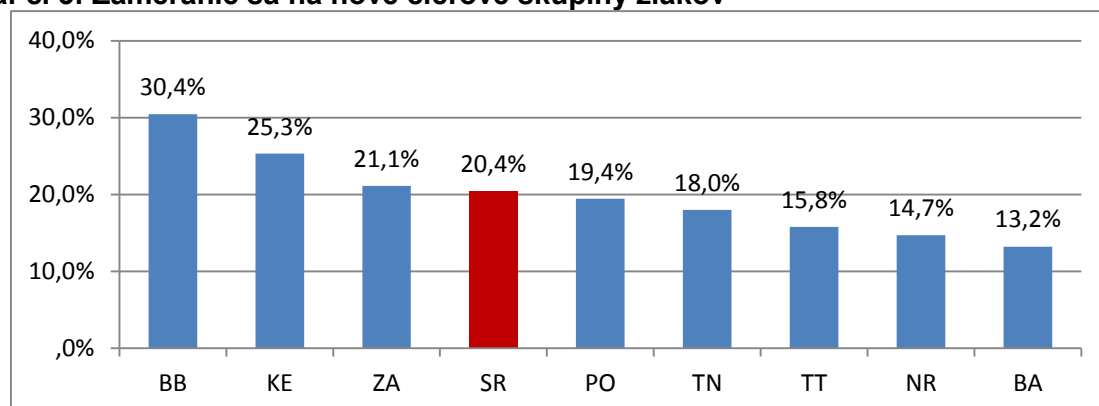

Otázka: Aké opatrenia zaviedla vaša škola s cieľom zvýšiť záujem o štúdium ?

Zameranie sa na nové cieľové skupiny žiakov

Zameranie sa na nové cieľové skupiny v najväčšom počte označili učitelia v Banskobystrickom a Košickom kraji, sledovaní učiteľmi zo Žilinského kraja. V prípade Banskobystrického a Košického kraja môže toto zistenie naznačovať, že išlo o opatrenie zamerané na marginalizované skupiny žiakov pochádzajúce z rodín s nízkym sociálno-ekonomickým statusom, ktoré žijú v týchto krajoch vo vyššom počte než v iných krajoch. Pokiaľ ide o Žilinský kraj, toto zistenie môže naznačovať, že školy sa preorientovali na prípravu kvalifikovaných pracovníkov pre automobilku, ktorá sa usídlila v ich kraji. Opatrenia zamerané na nové cieľové skupiny naopak v najmenšom počte označili učitelia v Bratislavskom kraji. Rozdiel medzi Banskobystrickým a Bratislavským krajom predstavuje až 17,2 percentuálneho bodu.

Graf č. 3: Zameranie sa na nové cieľové skupiny žiakov

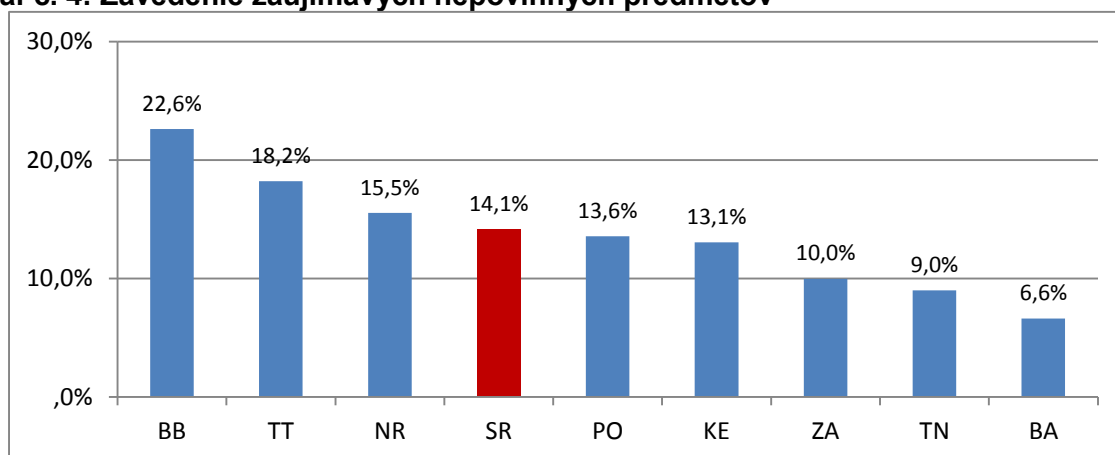

Otázka: Aké opatrenia zaviedla vaša škola s cieľom zvýšiť záujem o štúdium?

Zavedenie zaujímavých nepovinných predmetov

Zavádzanie zaujímavých nepovinných predmetov, ktorým sa školy snažili získať viac žiakov, označili hlavne učitelia z Banskobystrického a Trnavského kraja. Zatiaľ čo v Banskobystrickom kraji toto opatrenie označila pätina respondentov (22,6%), v Bratislavskom kraji to bolo len 6,6% respondentov, čo predstavuje rozdiel 16 percentuálnych bodov.

Graf č. 4: Zavedenie zaujímavých nepovinných predmetov

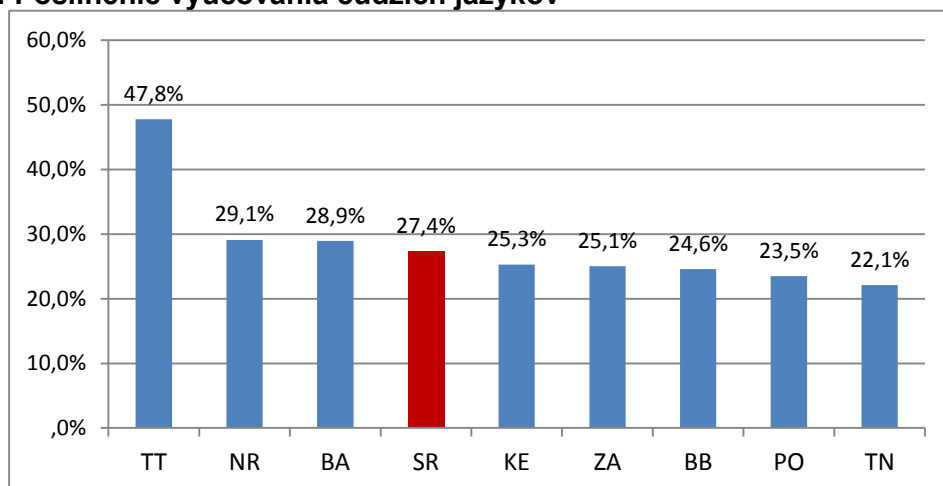

Otázka: Aké opatrenia zaviedla vaša škola s cieľom zvýšiť záujem o štúdium?

Posilnenie vyučovania cudzích jazykov

Vyučovanie cudzích jazykov z dôvodu prilákania vyššieho počtu žiakov na školu sa najviac a výrazne nad slovenským priemerom posilnilo podľa učiteľov v Trnavskom kraji (47,8%), ostatné regionálne hodnoty sa pohybujú v rozmedzí od 22% do 29% so susedným Trenčianskym krajom vykazujúcim najnižšiu hodnotu (22,1%). Rozdiel medzi hodnotami za Trnavský kraj a Trenčiansky kraj, ktoré susedia, je pomerne vysoký, až 25,7 percentuálneho bodu. V novom prieskume by bolo možno užitočné skúmať, prečo sa vo väčšine položiek v tejto časti analýzy Trenčiansky kraj vyskytuje tak často na pozíciách, ktoré sú pod celoslovenským priemerom. Nad slovenským priemerom sa Trenčiansky kraj umiestnil iba v prípade zavádzania nových učebných a študijných odborov.

Graf č. 5: Posilnenie vyučovania cudzích jazykov

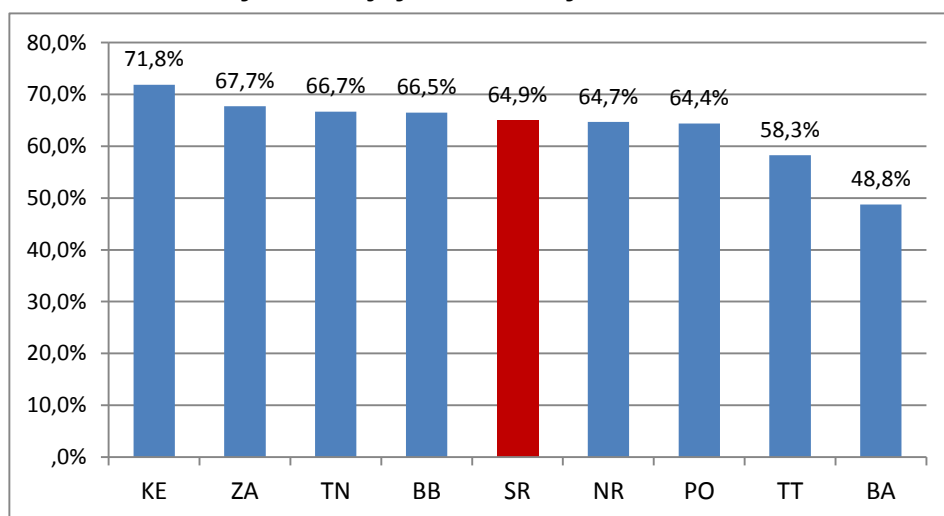

Otázka: Aké opatrenia zaviedla vaša škola s cieľom zvýšiť záujem o štúdium ?

Zavedenie nových študijných a učebných odborov

Nové študijné a učebné odbory ako opatrenie zavádzané s cieľom zvýšiť záujem žiakov o štúdium na svojich stredných odborných školách v najväčšom počte označili učitelia stredných odborných škôl v Košickom kraji (71,8%), najmenej v Bratislavskom kraji (48,8%). Rozdiel medzi týmito dvomi kraji je až 23 percentuálnych bodov.

Graf č. 6: Zavedenie nových študijných a učebných odborov

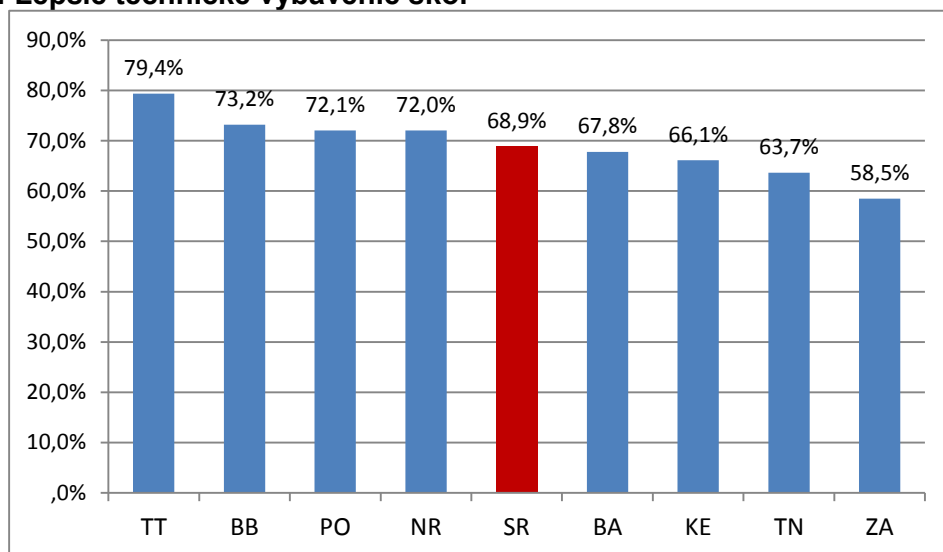

Otázka: Aké opatrenia zaviedla vaša škola s cieľom zvýšiť záujem o štúdium ?

Zlepšenie technického vybavenia škôl

Na lepšie technické vybavenie stredné odborné školy sústredili až podľa temer 70% učiteľov stredných odborných škôl, ktoré sa zúčastnili v prieskume, najviac však toto opatrenie označili učitelia v Trnavskom kraji nasledovaní učiteľmi v Banskobystrickom, Prešovskom a Nitrianskom kraji. O približne 10 percentuálnych bodov menej učiteľov než je slovenský priemer označilo toto opatrenie v Žilinskom kraji, v ktorom podľa učiteľov dominovali skôr opatrenia zamerané na zavádzanie nových učebných a študijných odborov a na nové cieľové skupiny.

Graf č. 7: Lepšie technické vybavenie škôl

Otázka: Aké opatrenia zaviedla vaša škola s cieľom zvýšiť záujem o štúdium ?

4.2 Hodnotenie vzdelávacieho procesu a podmienok na prácu učiteľov na škole

Kvalita poskytovaného vzdelania je spolu s uplatniteľnosťou absolventov na trhu práce jedným z faktorov, ktoré majú značný vplyv na atraktivnosť vzdelávania na jednotlivých školách. Zaujímalo nás, ako hodnotia učitelia vzdelávací proces a podmienky na svoju prácu na škole, na ktorej pôsobia.

Predmetom hodnotenie boli tieto tri tematické okruhy:

1. štátne a školské vzdelávacie programy, osobitne otázky zamerané na učebné osnovy a hodinovú dotáciu
2. kvalita poskytovaného vzdelania, motivácia k štúdiu a získané vedomosti a zručnosti absolventov
3. učebnice a materiálno-technické vybavenie školy, vrátane atraktívnosti budovy školy a miesta, kde je situovaná.

Najmenej sú učitelia spokojní s učebnicami a metodickými materiálmi ako aj s ďalším vzdelávaním

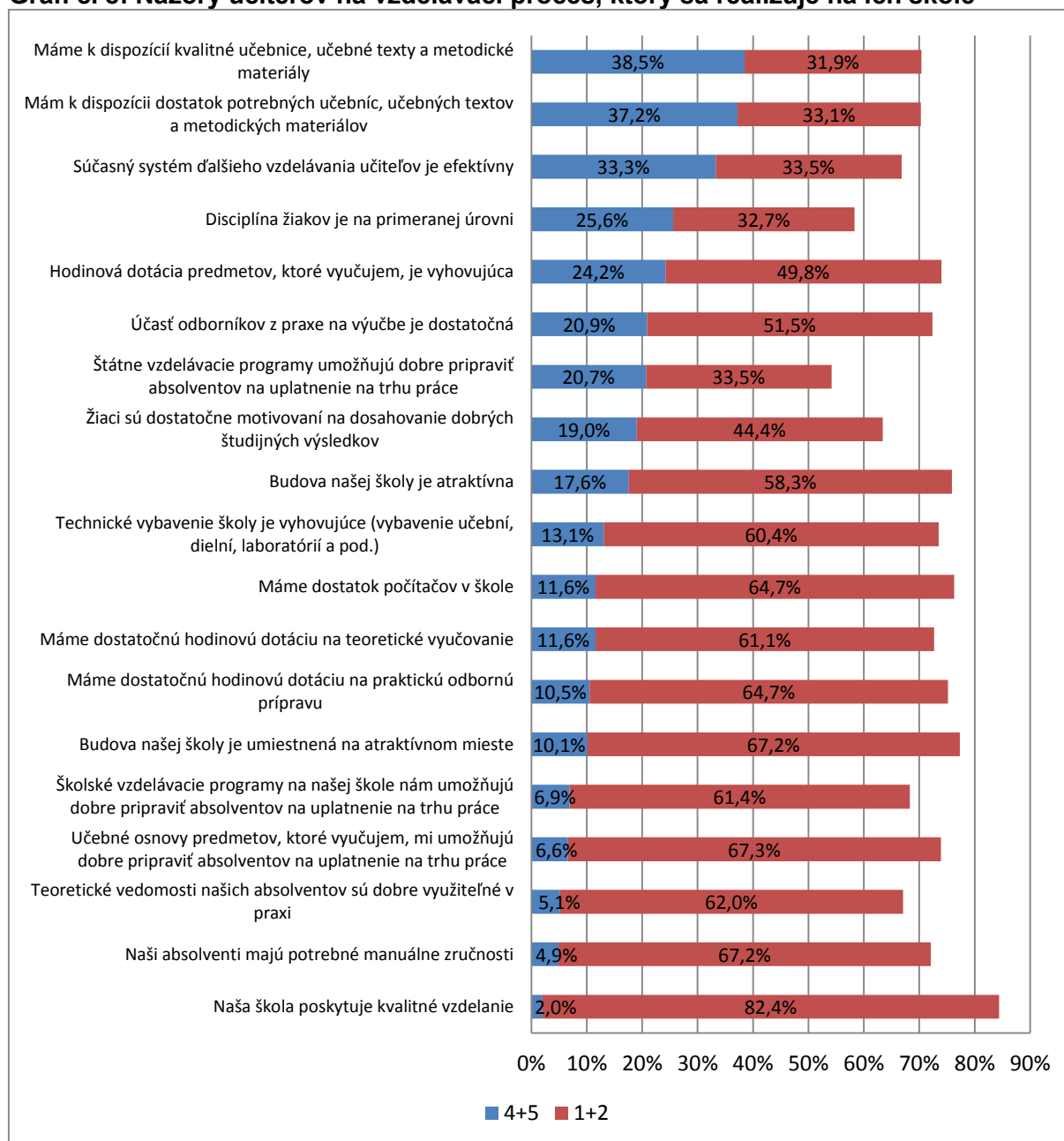
Skúmanie názorov učiteľov na témy týkajúce sa podmienok, v ktorých sa uskutočňuje vzdelávací proces na stredných odborných školách, a kvality tohto procesu meranej podľa vedomostí, schopností a zručností, ktorými disponujú absolventi prinieslo zaujímavé, aj keď neraz aj jednoznačné odpovede.

Učiteľov najviac trápi kvalita a dostupnosť učebníc a metodických materiálov a značne nespokojní sú aj so systémom svojho ďalšieho vzdelávania.

Pokiaľ ide o vybavenie kvalitnými učebnicami, učebnými textami a metodickými materiálmi, nespokojných so súčasným stavom je o niečo viac učiteľov než tých, ktorí sú spokojní (39% verzus 32% učiteľov). Podobne učitelia zhodnotili dostupnosť učebníc, textov a materiálov (37% verzus 33%). Približne rovnaký podiel učiteľov je nespokojných a spokojných s efektívnosťou ďalšieho vzdelávania učiteľov (33% verzus 34%).

Na štvrtej priečke učitelia ako problémovú oblasť označili disciplínu žiakov, aj keď v tejto oblasti sa vyšší podiel (33%) učiteľov domnieva, že je na primeranej úrovni. Opačný názor vyjadrilo 26% učiteľov. Pre takmer 20% učiteľov sú žiaci málo motivovaní pre štúdium.

Graf. č. 8: Názory učiteľov na vzdelávací proces, ktorý sa realizuje na ich škole

Otázka: Do akej miery súhlasíte s nasledujúcimi výroky týkajúcimi sa vzdelávacieho procesu na Vašej škole?
 Poznámka: Za súhlas s tvrdením sa považujú hodnoty 1 plus 2 a za nesúhlas hodnoty 4 plus 5 na päťbodovej škále.

Učitelia sú tiež značne nespokojní aj s hodinovou dotáciou na predmety, ktoré vyučujú (24%), s hodinovou dotáciou na teoretické vyučovanie (12%) a o niečo menej s hodinovou dotáciou na praktické vyučovanie (rozdiel 2 percentuálne body v prospech teoretického vyučovania). Tento rozdiel však nemožno preceňovať, pretože z celkového počtu respondentov tvorili učitelia praktického vyučovania podstatne nižší podiel.

Približne rovnaký podiel učiteľov (okolo 21%) považuje za nedostatočnú účasť odborníkov z praxe vo vzdelávaní ako aj kvalitu štátnych vzdelávacích programov, ktoré im neumožňujú dobre pripraviť absolventov na uplatnenie na trhu práce. Učitelia sú pritom spokojní s kvalitou školských vzdelávacích programov, ktoré považuje za nevyhovujúce iba 6,9% z nich.

Učitelia sú spokojnejší s kvalitou poskytovaného vzdelania a vedomosťami absolventov, s vybavením škôl, ako aj s učebnými osnovami a školskými vzdelávacími programami

Prevažná väčšina učiteľov je presvedčená o tom, že ich školy poskytujú kvalitné vzdelanie svojim absolventom. Podľa temer 70% učiteľov absolventi opúšťajú ich školy s potrebnými teoretickými vedomosťami a manuálnymi zručnosťami. Nesúhlas s týmito tvrdeniami vyslovilo iba 5,1 % učiteľov. O niečo vyššie ako teoretické vedomosti učitelia hodnotia manuálne zručnosti, ktoré získali žiaci (rozdiel 5,2 percentuálneho bodu v prospech manuálnych zručností).

Učebné osnovy predmetov, ktoré vyučujú, ako aj školské vzdelávacie programy považujú za vyhovujúce dve tretiny učiteľov, ktorí sú toho názoru, že im umožňujú dobre pripraviť absolventov na uplatnenie sa na trhu práce.

Pomerne vysoký podiel učiteľov (67,2%) sa domnieva, že škola sa nachádza na atraktívnom mieste, o niečo nižší podiel učiteľov považuje budovu školy za atraktívnu (58,3%).

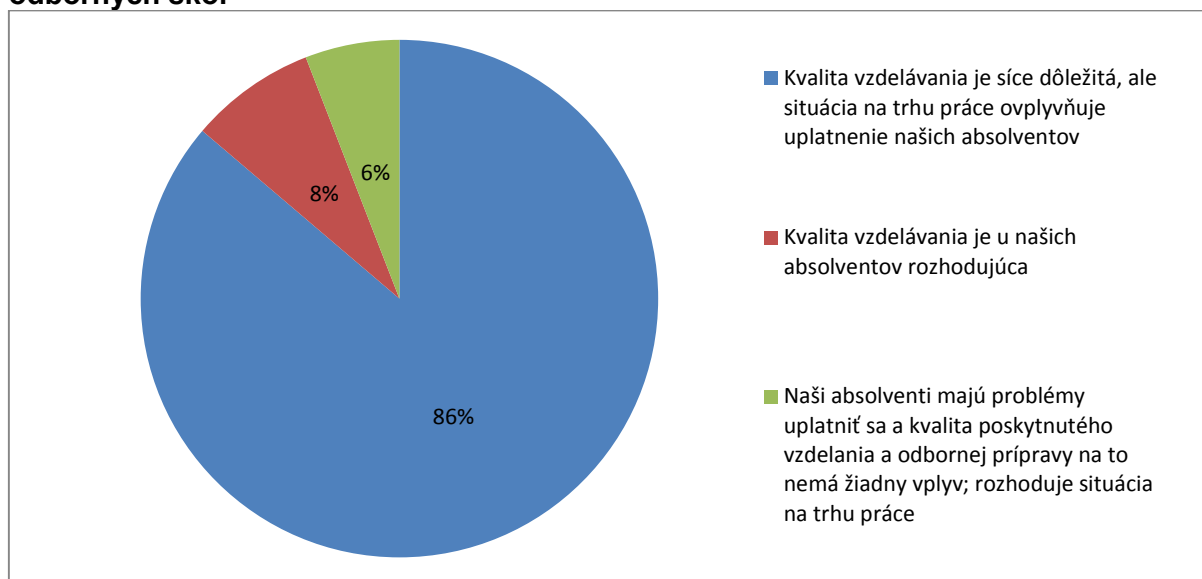
Temer dve tretiny učiteľov boli spokojné s materiálno-technickým vybavením škôl (60,4% respondentov), osobitne s vybavením škôl počítačmi (65% respondentov).

4.3 Názory učiteľov na kvalitu vzdelávania na škole vo vzťahu k zamestnateľnosti absolventov

Po ukončení vzdelávania majú absolventi stredných odborných škôl značný problém so zamestnanosťou. Zamestnávateľia sa sťažujú na nefungujúcu spoluprácu medzi strednými odbornými školami a firmami. Od škôl očakávajú, že pre žiakov zabezpečia kvalitnú teoretickú aj praktickú odbornú prípravu v takom rozsahu, ktorý im umožní úspešne sa zaradiť do pracovného procesu vo firme bez väčších nákladov firmy na ich doškolenie.

Učitelia si uvedomujú túto skutočnosť, kvalita vzdelávania je pre nich prioritou, ale reálne vnímajú limitovanie zamestnateľnosti v trhových podmienkach. Priama úmera medzi kvalitou výučby a zamestnateľnosťou vo väčšine regiónov nefunguje a stredné odborné školy majú malú šancu ovplyvniť pracovnú perspektívu svojich absolventov.

Graf č. 9: Vplyv kvality vzdelávania na zamestnateľnosť absolventov stredných odborných škôl

Otázka: Aký má podľa Vás vplyv kvalita vzdelávania poskytovaného na Vašej škole na možnosť zamestnania sa absolventa?

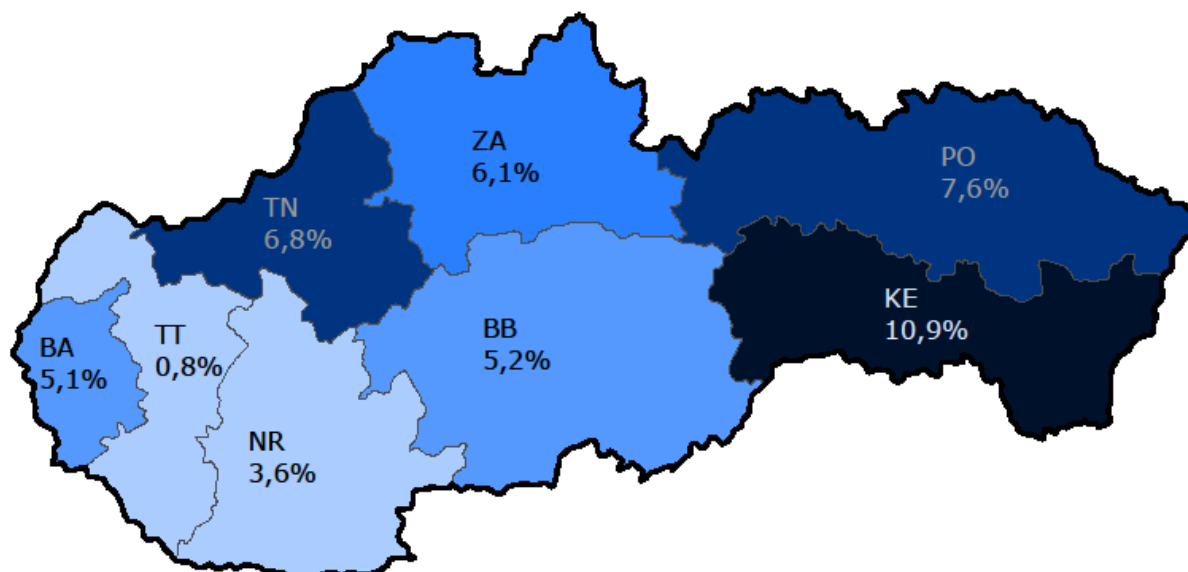
Z grafu je evidentné, že drvivá väčšina opytovaných učiteľov (86%) vníma kvalitu vzdelania absolventov stredných odborných škôl ako dôležitý fenomén, ktorý má vplyv na ich uplatnenie, pričom si však uvedomuje, že situácia na trhu práce je tu významným limitujúcim faktorom.

Kvalita vzdelávania bez ohľadu na uplatnenie absolventov je rozhodujúca pre 8% respondentov. Táto skupina učiteľov stredných odborných škôl je presvedčená o tom, že žiakom je potrebné poskytnúť kvalitné vzdelanie bez ohľadu na to, či si nájdu uplatnenie v odbore po skončení štúdia. Kvalitnú výučbu vnímajú ako prvoradú úlohu školského vzdelávania.

O niečo menšia skupina učiteľov (6%) vníma situáciu s pocitom rezignácie. Títo učitelia sú presvedčení o tom, že kvalita vzdelávania nemá žiadny vplyv na uplatnenie absolventov školy na trhu práce a že naopak, rozhoduje iba ponuka na trhu práce.

Tento názor učiteľov je, ako vidno z obrázku nižšie, značne ovplyvnený nesúladow medzi ponukou pracovnej sily a dopytom na trhu práce v jednotlivých menej rozvinutých regiónoch východného Slovenska (Košický a Prešovský kraj s hodnotami 11%, resp. 8%).

Obrázok č.1: Kvalita vzdelania a uplatniteľnosť absolventov na trhu práce – rozhoduje situácia na trhu práce - regionálne rozdiely

Otázka: Aký má podľa Vás vplyv kvalita vzdelávania poskytovaného na Vašej škole na možnosť zamestnania sa absolventa?

Položka: Naši absolventi majú problémy uplatniť sa a kvalita poskytnutého vzdelania a odbornej prípravy na to nemá žiadny vplyv; rozhoduje situácia na trhu práce

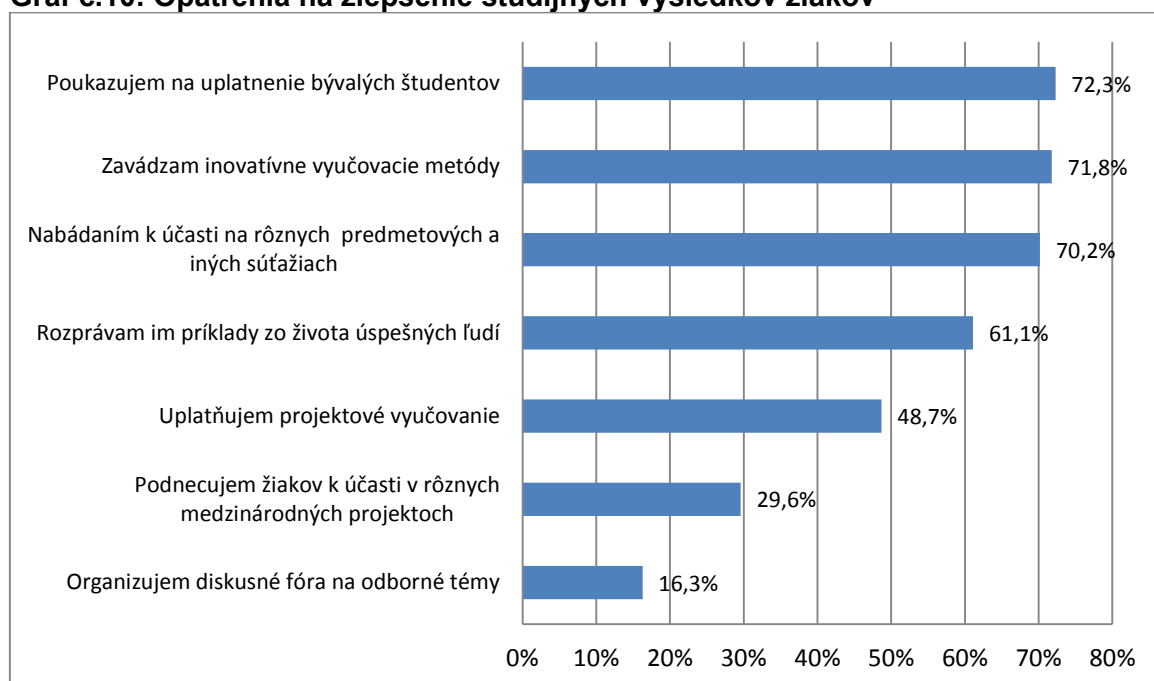
Poznámka: Súhlas s tvrdením (hodnoty 1 plus 2 na päťbodovej škále).

Určité regionálne rozdiely sa ukázali aj pri položke, pri ktorej sa učitelia stotožnili s výrokom, že kvalita vzdelávania je dôležitá bez ohľadu na to, aká je momentálne situácia na trhu práce. Ak sa pozrieme na slovenský priemer, s týmto výrokom súhlasí 8% respondentov. Výrazne nad slovenským priemerom má takýto názor 15% učiteľov v Trnavskom kraji, a naopak iba 4% učiteľov v Košickom kraji.

4.4 Úsilie učiteľov merané na zlepšovanie študijných výsledkov žiakov

Učiteľov sme sa spýtali, akým spôsobom sa snažia zlepšiť študijné výsledky žiakov a doviest tak čo najviac z nich k úspešnému ukončeniu štúdia.

Graf č.10: Opatrenia na zlepšenie študijných výsledkov žiakov

Otázka: Čo robíte pre zlepšenie študijných výsledkov žiakov?

Najvyšší počet učiteľov, téměř tri štvrtiny (70 až 72%), sa snaží motivovať žiakov hlavne upozorňovaním na úspešné uplatnenie bývalých žiakov, zavádzaním inovatívnych vyučovacích metód a nabádaním k účasti na rôznych predmetových súťažiach. Približne o 10 percentuálnych bodov menej učiteľov uviedlo, že s týmto cieľom žiakom rozprávajú príklady zo života úspešných ľudí. Vo významnej miere sú to teda príklady bývalých študentov (72%) a príklady úspešných ľudí (61%), ktoré považujú za významné nástroje pozitívnej motivácie, ktorými sa snažia ovplyvniť hodnotový systém mladých ľudí.

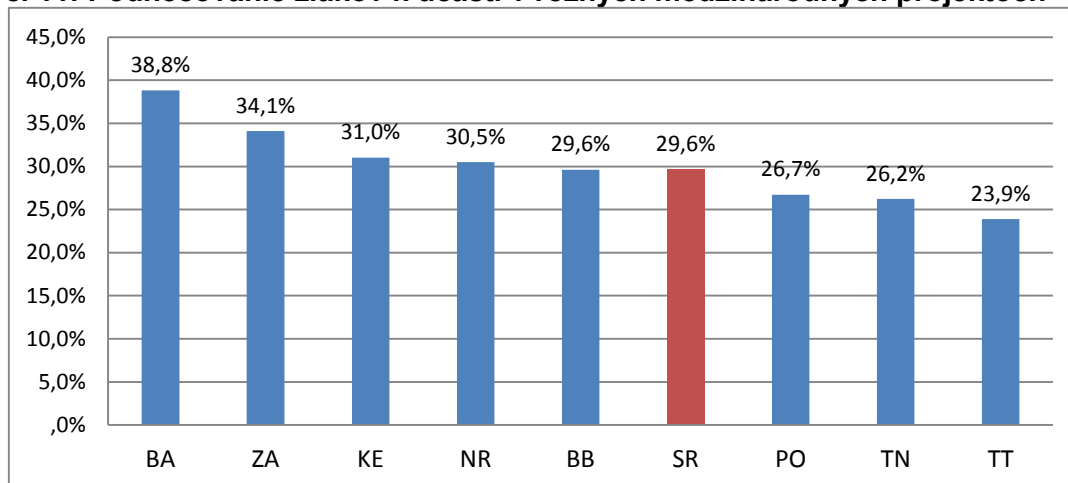
Druhá významná skupina nástrojov, ktoré učitelia používajú, sa týka vyučovacích metód. Spolu so zavádzaním inovatívnych metód vyučovania až téměř polovica učiteľov uviedla, že uplatňuje projektové vyučovanie (48,7%).

Najmenej využívanou stratégiou učiteľov je organizovanie diskusných fór na rôzne odborné témy. Túto možnosť označilo iba 16% učiteľov.

Medzinárodné projekty

Účasť na rôznych typoch medzinárodných projektov a programov obohacuje žiakov a pedagógov. Prispieva aj k obohateniu a udržaniu kontaktov a poskytuje možnosti ďalšieho rozvoja jazykových kompetencií žiakov a učiteľov. K účasti na medzinárodných projektoch žiakov stredných odborných škôl najviac vedú učitelia v Bratislavskom (38,8%) a Žilinskom (34,1%) kraji, najmenej učitelia v Trnavskom kraji. Rozdiel medzi týmito dvomi kraji je až 15 percentuálnych bodov.

Graf č. 11: Podnecovanie žiakov k účasti v rôznych medzinárodných projektoch

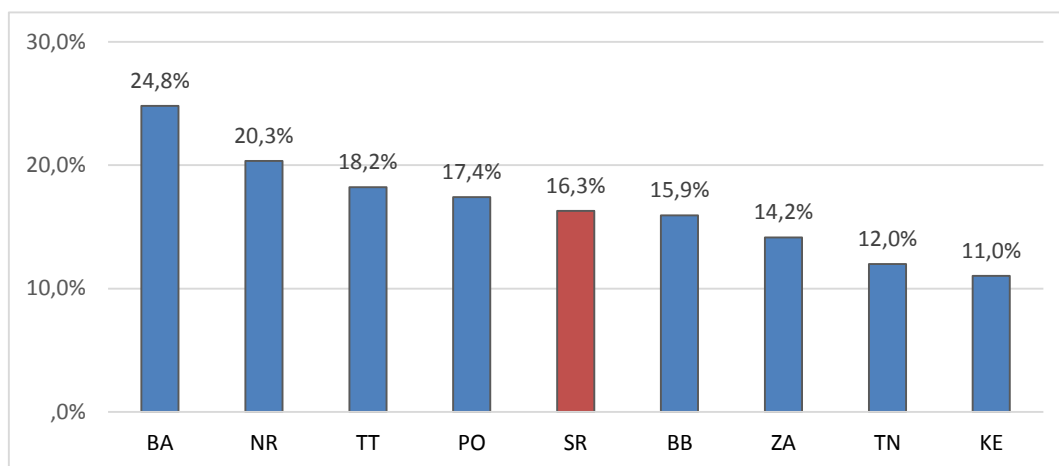

Otázka: Čo robíte pre zlepšenie študijných výsledkov žiakov?

Organizovanie diskusných fór

Podobne učitelia v Bratislavskom kraji výrazne viac ako v iných krajoch organizovali diskusné fóra na odborné témy (24,8% učiteľov v Bratislavskom kraji verzus 11% učiteľov v Košickom kraji). Dá sa predpokladať, že podporovanie medzinárodnej spolupráce a organizovanie odborných tém môže súvisieť s vyspelosťou a hospodársky rozmanitou štruktúrou Bratislavského kraja. V Nitrianskom (20,3%) a Trnavskom kraji (18,2%) bola táto aktivita organizovaná taktiež nad slovenským priemerom, ale so značným odstupom od Bratislavského kraja.

Graf č.12: Organizovanie diskusných fór na odborné témy

Otázka: Čo robíte pre zlepšenie študijných výsledkov žiakov?

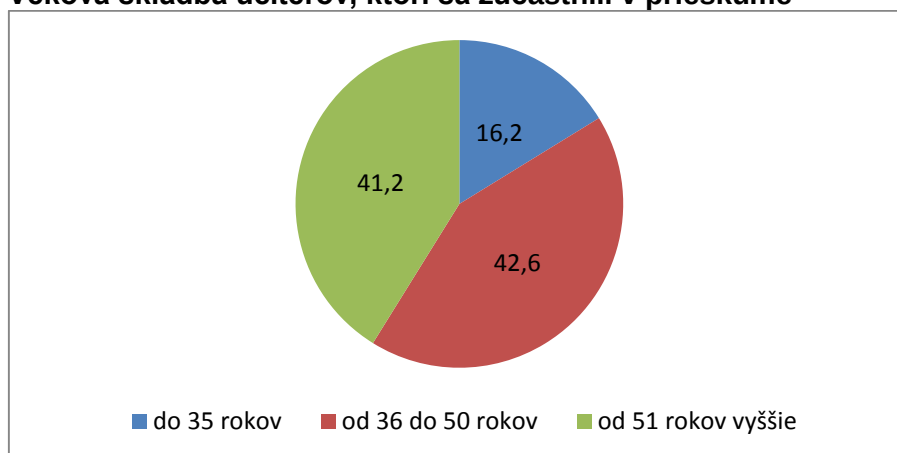
Niektoré opatrenia viac využívajú mladší učitelia, iné starší učitelia

Pri niektorých opatreniach prieskum ukázal rôzne preferencie učiteľov podľa vekovej skupiny, do ktorej patria. Učiteľov sme podľa veku zaradili do troch skupín:

1. učitelia vo veku do 35 rokov
2. učitelia vo veku od 36 do 50 rokov
3. učitelia vo veku od 51 rokov vyššie.

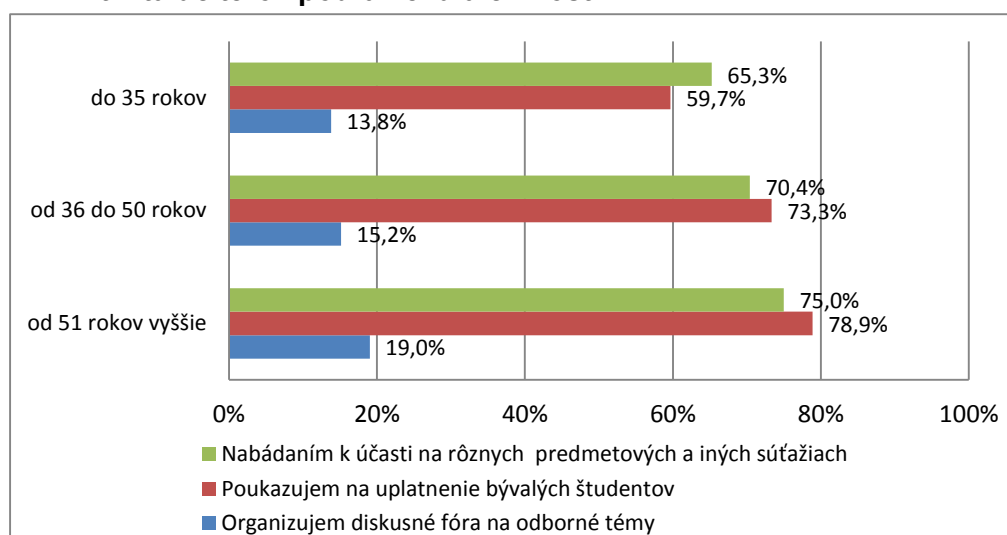
Percentuálne rozloženie učiteľov podľa týchto vekových skupín znázorňuje graf č. 13.

Graf č.13: Veková skladba učiteľov, ktorí sa zúčastnili v prieskume

Ako vidno z grafu, viac ako 80% respondentov predstavovali učitelia v strednom veku a starší učitelia. Mladších učiteľov vo veku do 35% bolo medzi respondentami menej ako 20%. Štatistickú signifikanciu sme našli pri troch opatreniach, ktoré sa týkali nabádania k účasti na rôznych súťažiach, poukazovania na úspešných absolventov školy a organizovania diskusných fór na odborné témy.

Graf č. 14: Aktivita učiteľov podľa veku a činnosti

Otázka: Čo robíte pre zlepšenie študijných výsledkov žiakov?

Celkove sa pri využívaní týchto opatrení mladší učitelia angažujú o niečo menej ako starší učitelia. Najmenší rozdiel medzi vekovými skupinami sme zistili pri nabádaní žiakov k účasti na predmetových a iných súťažiach (iba 10 percentuálnych bodov v prospech najstaršej skupiny učiteľov).

S cieľom zvýšiť motiváciu žiakov pre učenie mladší učitelia výrazne menej ako starší učitelia (rozdiel tesmer 20 percentuálnych bodov) poukazujú na úspešnú kariéru bývalých žiakov školy. To sa zdá byť pochopiteľné, keďže počet absolventov školy, ktorých poznajú, ešte nie je veľmi veľký. Na druhej strane, už menej je pochopiteľné, prečo mladší učitelia menej organizujú aj diskusné fóra na vybrané odborné témy. Treba však poznamenať, že rozdiel medzi najmladšou a najstaršou vekovou skupinou je v tomto prípade dosť malý (iba 5 percentuálnych bodov).

Zhrnutie

Pritiahnutie dostatočného počtu žiakov do školy je v súčasnej demografickej situácii, keď klesá počet žiakov na všetkých stupňoch vzdelávania, úlohou, ktorá je pre väčšinu stredných odborných škôl prvoradá. S cieľom zvýšiť záujem žiakov o štúdium zavádzajú školy rôzne opatrenia.

Z opatrení, z ktorých mali učitelia možnosť voliť v našom prieskume, učitelia najčastejšie označili zavedenie dní otvorených dverí. Tie v súčasnosti podľa učiteľov organizuje o niečo viac ako 80% stredných odborných škôl. Temer rovnako populárna je účasť škôl v rôznych súťažiach. Média na propagáciu štúdia na svojich školách využila o niečo viac ako polovica škôl.

Na treťom mieste školy uvádzali lepšie technické vybavenie škôl. O niečo menej škôl zaviedlo s týmto zámerom štúdium v nových učebných a študijných odboroch a približne polovica škôl za týmto účelom prehĺbila spoluprácu so zamestnávateľskou sférou.

Pokiaľ ide o pracovné podmienky a širší kontext práce učiteľa, najmenej sú učitelia spokojní s učebnicami a metodickými materiálmi ako aj so svojim ďalším vzdelávaním. Na druhej strane, učitelia sú značne spokojní s kvalitou poskytovaného vzdelania a vedomosťami svojich absolventov, s vybavením svojich škôl, ako aj s učebnými osnovami a školskými vzdelávacími programami.

Medzi učiteľmi prevláda mienka, že kvalita výučby je síce dôležitá, ale situácia na trhu práce značne limituje uplatnenie absolventov v praxi. Kvalita vzdelávania bez ohľadu na uplatnenie absolventov je rozhodujúca pre 8% respondentov. Títo učitelia sú presvedčení o tom, že žiakom je potrebné poskytnúť kvalitné vzdelanie bez ohľadu na to, či si po ukončení štúdia nájdu uplatnenie na trhu práce. Kvalitnú výučbu vnímajú ako prvoradú úlohu školského vzdelávania. O niečo menšia skupina učiteľov (6%) vníma situáciu s pocitom rezignácie (bez ohľadu na vek). Títo učitelia sú presvedčení o tom, že kvalita vzdelávania nemá žiadny vplyv na uplatnenie absolventov školy na trhu práce a že naopak, rozhoduje iba ponuka na trhu práce.

Najvyšší počet učiteľov, temer tri štvrtiny, sa snaží motivovať žiakov k úspešnému ukončeniu štúdia upozorňovaním na úspešné uplatnenie bývalých žiakov, zavádzaním inovatívnych vyučovacích metód a nabádaním k účasti na rôznych predmetových súťažiach. Druhá významná skupina nástrojov, ktoré učitelia s týmto cieľom používajú, sa týka vyučovacích metód. Spolu so zavádzaním inovatívnych metód vyučovania až temer polovica učiteľov uviedla, že uplatňuje projektové vyučovanie.

Najmenej využívanou stratégiou učiteľov je organizovanie diskusných fór na rôzne odborné témy. Túto možnosť označilo iba 16% učiteľov.

Osobitným javom je angažovanosť učiteľov podľa jednotlivých vekových kategórií. Celkovo vykazujú starší učitelia väčšiu angažovanosť pri zavádzaní opatrení, cieľom ktorých je zvýšenie záujmu žiakov o štúdium na ich škole, než mladší učitelia.

4. Zvládanie študijných nárokov žiakmi a perspektíva ich uplatnenia na trhu práce z pohľadu učiteľov

V tejto časti analýzy dát z učiteľského prieskumu o atraktivnosti vzdelávania na stredných odborných školách sa venujeme skúmaniu názorov učiteľov na vzťah žiakov, ktorých vyučujú, k študovanému odboru, a zvládanie požiadaviek, ktoré sú na nich kladené v rámci vzdelávacieho procesu na škole. Učitelia mali možnosť identifikovať oblasti alebo v niektorých prípadoch aj predmety, v ktorých žiaci dosahujú pokrok, ako aj tie oblasti a predmety, so zvládaním ktorých majú žiaci stredných odborných škôl najväčšie problémy.

Zozbierané dáta analyzujeme podľa toho, na akej škole učitelia pôsobia, a stupňa vzdelania, ktorý dosiahnu ich žiaci po ukončení štúdia. Zameriavame sa aj na žiakov, ktorí pochádzajú zo znevýhodneného sociálno-ekonomického prostredia a skúmame, či existuje kauzalita medzi ekonomickým zázemím žiakov a študijnými výsledkami, ktoré dosahujú na strednej odbornej škole.

5.1 Vzťah žiakov k študovanému odboru z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl

Učitelia mali možnosť vyjadriť svoj názor na rôzne druhy motivácie, ktoré môžu mať žiaci vo vzťahu k štúdiu na strednej odbornej škole. Na základe možnosti zvoliť si jednu zo štyroch položiek sme sa snažili odhaliť to, ktoré motivácie sú prevládajúce a ako sú silné.

Učitelia mali možnosť identifikovať štyri skupiny žiakov:

1. So záujmom o samotný odbor
2. So záujmom len alebo predovšetkým o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia
3. Žiakov, ktorí sa nedostali tam, kam chceli ísť
4. Nerozhodnutých žiakov, ktorí nevedeli, čo chcú študovať.

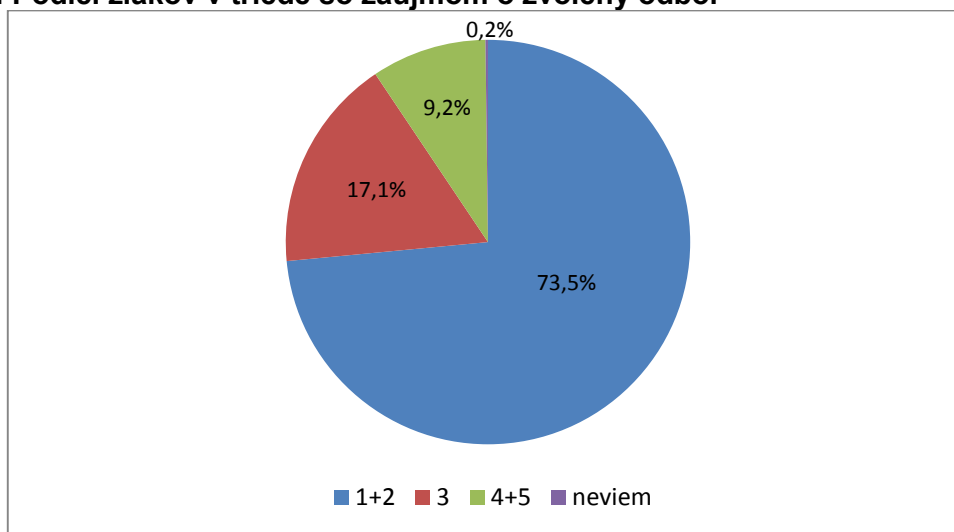
Učitelia mali možnosť označiť viacero odpovedí, preto ich celkový súčet presahuje 100%.

Podľa takmer 74% učiteľov, žiaci na škole študujú preto, lebo majú záujem o odbor

Prvá položka, ku ktorej sa mali možnosť vyjadriť učitelia, súvisela so zisťovaním záujmu o študovaný odbor ako motivačného faktoru pre výber štúdia.

Ako vidno z grafu č. 1, takmer tri štvrtiny učiteľov sú presvedčené o tom, že ich žiaci študujú vo vybranom odbore preto, lebo mali o tento odbor záujem. Opak si myslí necelých 10% z opýtaných učiteľov stredných odborných škôl.

Graf č.1: Podiel žiakov v triede so záujmom o zvolený odbor

Otázka: Aké skupiny žiakov sú vo vašej triede z hľadiska vzťahu k štúdiu?

Položka: „So záujmom o samotný odbor“

Poznámka: Učitelia volili na päťstupňovej škále. 1+2 odpovede: „všetci“ a „viac ako polovica“, 3 odpoveď: „polovica“ a 4+5 odpovede: „menej ako polovica“ a „nikto“

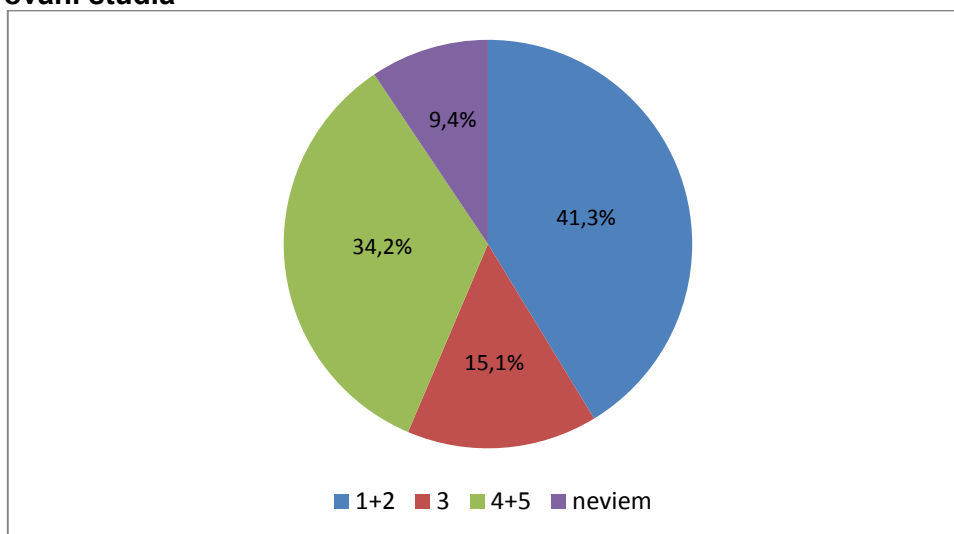
Počet respondentov: 842

Z našich prieskumov tak vyplýva, že učitelia vnímajú záujem žiakov o odbor pozitívnejšie než žiaci samotní. V prieskume zameranom na žiakov stredných odborných škôl totiž samotní žiaci svoj záujem o odbor deklarovali len na úrovni 67 %, čo je o 6,5 percentuálnych bodov menej ako sa vyjadrili učitelia. (Hrabinská a kol., 2015)

41,3% učiteľov sa domnieva, že žiaci študujú na ich škole z dôvodu získania absolventského dokladu

Ďalšia položka, ku ktorej sa mali možnosť učitelia vyjadriť, sa týkala žiakov, ktorí študujú na strednej odbornej škole len z dôvodu získania absolventského dokladu. Učitelia sa svojimi odpoveďami na päťstupňovej škále snažili odhadnúť, aký podiel takýchto žiakov majú vo svojej triede. Odpovede sú zosumarizované v grafe č.2.

Graf č.2: Podiel žiakov v triede so záujmom len o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia

Otázka: Aké skupiny žiakov sú vo vašej triede z hľadiska vzťahu k štúdiu?

Položka: „So záujmom len alebo predovšetkým o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia“

Poznámka: Poznámka: Učitelia volili na päťstupňovej škále. 1+2 odpovede: „všetci“ a „viac ako polovica“, 3 odpoveď: „polovica“ a 4+5 odpovede: „menej ako polovica“ a „nikto“

Odpovedalo: 322 učiteľov

Odpovede učiteľov za druhú položku otázky hľadajúcej odpoveď na to, koľko a akých žiakov vzdelávajú učitelia stredných odborných škôl z hľadiska vzťahu k študovanému odboru, už nie sú také pozitívne. Až niečo viac ako 40% učiteľov sa domnieva, že na ich škole študuje viac ako polovica ak nie všetci žiaci len z dôvodu získania absolventskeho dokladu. Na druhej strane, viac ako tretina z oslovených učiteľov s daným tvrdením nesúhlasí (34,2%).

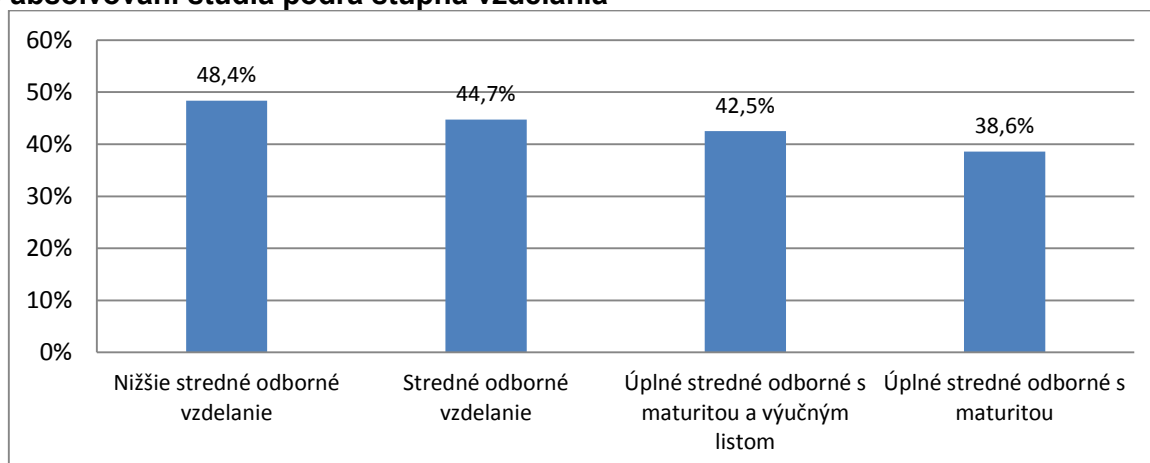
Podľa odhadu učiteľov je podiel žiakov, ktorí sa nedostali na strednú školu, na ktorej chceli študovať, zanedbateľný. Pri odpovedi na položku „Žiaci, ktorí sa nedostali tam, kam chceli ísť“ sa len 3,5% učiteľov vyjadrilo v tom zmysle, že by mali vo svojich triedach takýchto žiakov. Podobne to bolo aj pri poslednej štvrtej položke otázky: „Žiaci, ktorí nevedeli, čo chcú študovať“ Takmer nikto z učiteľov si nemyslí, že by vyučovali žiakov, ktorí nevedeli, čo chcú študovať (4,1%).

V situácii, keď istá skupina učiteľov deklaruje, že ich žiaci majú jednoznačný záujem o odbor, v ktorom žiaci študujú, a druhá, o niečo menšia skupina učiteľov je presvedčená o tom, že ich žiaci študujú na škole z iných dôvodov, sme sa pokúsili bližšie definovať žiakov z poslednej menovanej skupiny.

Čím je nižší stupeň usilovaného vzdelania žiakov, tým sú učitelia viac presvedčení o tom, že žiaci študujú len z dôvodu získania dokladu o absolvovaní štúdia

Skepticizmus učiteľov pokiaľ ide o žiakov, ktorí sa pripravujú v nematuritných odboroch, je pomerne vysoký. Ako vidno z grafu č. 3, takmer polovica z týchto učiteľov si myslí, že vzdelávajú žiakov bez vážnejšieho záujmu o odbor.

Graf č.3: Podiel žiakov v triede so záujmom len o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia podľa stupňa vzdelania

Otázka: Aké skupiny žiakov sú vo vašej triede z hľadiska vzťahu k štúdiu?

Položka: So záujmom len alebo predovšetkým o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia

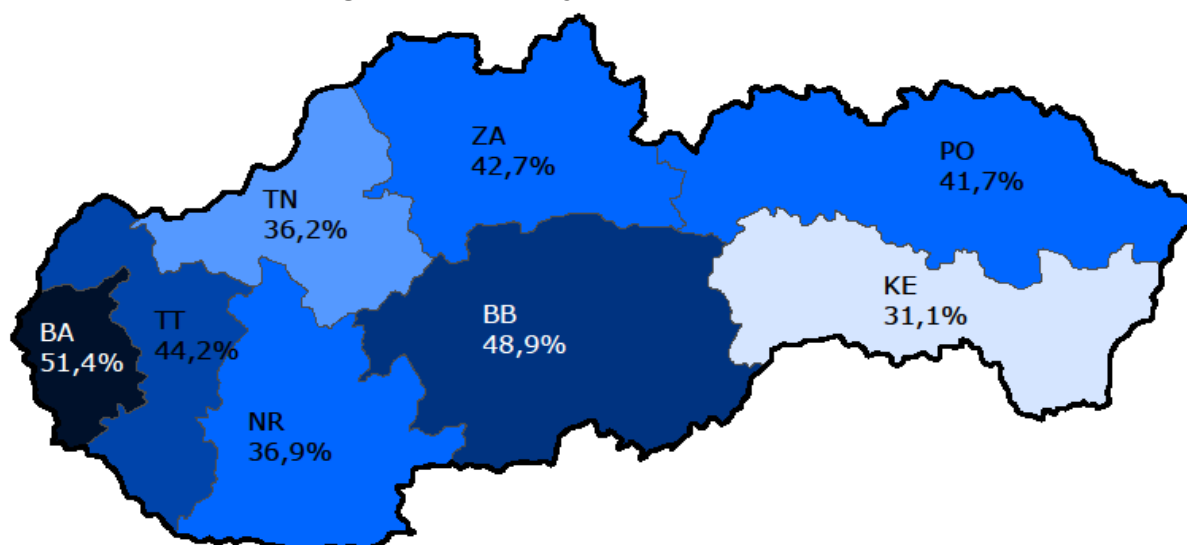
Poznámka: Učitelia volili na päťstupňovej škále, kde: 1+2 je skupina odpovedí: „všetci“ a „viac ako polovica“

Pri ostatných stupňoch stredného odborného vzdelávania sa negatívna mienka učiteľov drží nad úrovňou 40%. Jedine v prípade žiakov, ktorí sa pripravujú v študijných odboroch končiacich maturitou (bez súčasného získania výučného listu), boli ich hodnotenia pozitívnejšie (38,6%), čo je o takmer 10 percentuálnych bodov menej než u žiakov, ktorí sa pripravujú v odboroch, v ktorých získajú nižšie stredné vzdelanie.

Najskeptickejší sú učitelia z Bratislavského kraja

Pri hľadaní odpovedí na otázku, ktorí žiaci študujú len preto, aby získali doklad o absolvovaní strednej odbornej školy, sa preukázali zaujímavé regionálne rozdiely. Mapa odhaľuje odpovede učiteľov, ktorí na päťstupňovej škále označili body 1 a 2, čo predstavuje nadpolovičný podiel či väčšinu žiakov „So záujmom len alebo predovšetkým o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia“.

Obrázok č.1: Podiel žiakov v triede so záujmom len o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia – regionálne rozdiely

Otázka: Aké skupiny žiakov sú vo vašej triede z hľadiska vzťahu k štúdiu?

Položka: „So záujmom len alebo predovšetkým o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia“

Poznámka: Učitelia volili na päťstupňovej škále, kde: 1+2 je skupina odpovedí: „všetci“ a „viac ako polovica“

Regionálny pohľad na dáta ukázal, že v Bratislavskom kraji sú učitelia najviac skeptickí voči svojim žiakom. Nadpolovičná väčšina (51,4%) učiteľov z tohto kraja je presvedčená o tom, že ich žiaci majú záujem iba o získanie dokladu o vzdelaní, čo je o 10 percentuálnych bodov viac ako je celoslovenský priemer (41,3%).

Naopak, najmenej stotožnení s takýmto výrokom sú učitelia v Košickom kraji (31,1%). Rozdiel medzi Bratislavským a Košickým krajom je až temer 20 percentuálnych bodov.

5.2 Zvládanie študijných nárokov žiakmi stredných odborných škôl

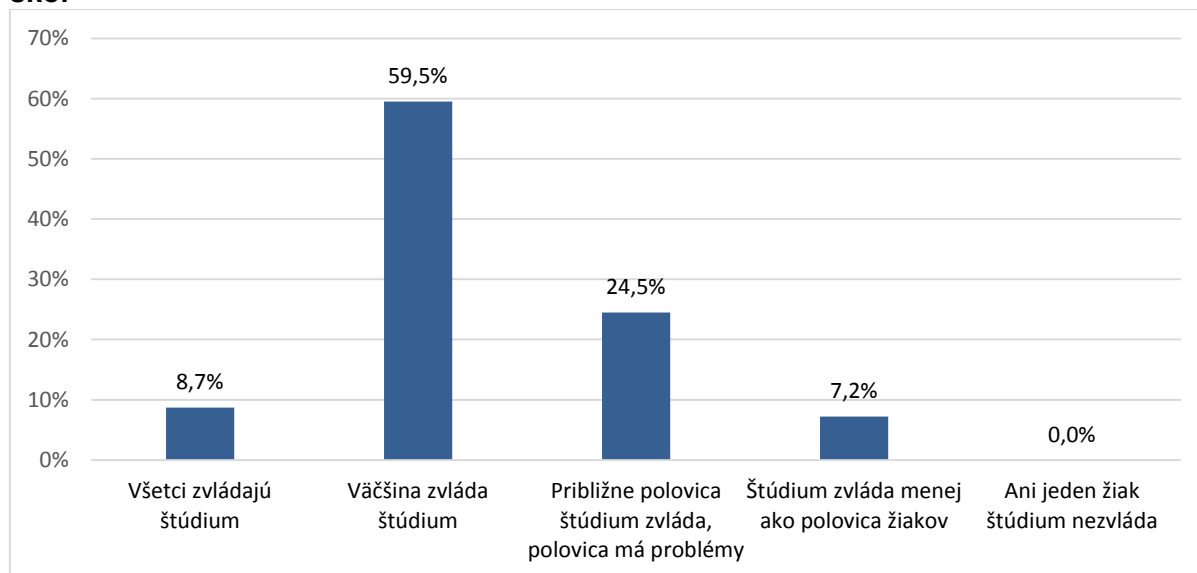
Predpokladom pre úspešné ukončenie odborného vzdelávania je zvládanie náročnosti štúdia a orientácia žiaka v odbornej problematike. Cieľom je priviesť čo najvyšší podiel žiakov k úspešnému ukončeniu štúdia. Žiaci, ktorí štúdium aj úspešne ukončia, majú možnosť lepšie zúročiť nadobudnuté vedomosti na trhu práce než tí žiaci, ktorí školu predčasne opustia.

V tejto časti analyzujeme názory učiteľov na to, ako zvládajú ich žiaci požiadavky a nároky, ktoré sú na nich kladené počas štúdia na strednej odbornej škole. Zaujímalo nás, ako zvládajú požiadavky na štúdium žiaci podľa stupňa vzdelania, ktorý získajú po absolvovaní štúdia, ako aj podľa iných kritérií, ktoré umožnia identifikovať problematické miesta a skupiny žiakov v strednom odbornom vzdelávaní.

Väčšina žiakov podľa učiteľov štúdium na strednej odbornej škole zvláda

Až 68,2% učiteľov uviedlo, že väčšina až všetci žiaci zvládajú nároky, ktoré sú na nich na stredných odborných školách kladené. Väčšina z týchto hodnotení bola pritom za variant odpovede „Väčšina zvláda štúdium“ (59,5%). Podľa temer štvrtiny učiteľov žiaci štúdium zvládajú, ale majú problémy.

Graf č.4: Hodnotenie zvládania nárokov kladených na žiakov stredných odborných škôl

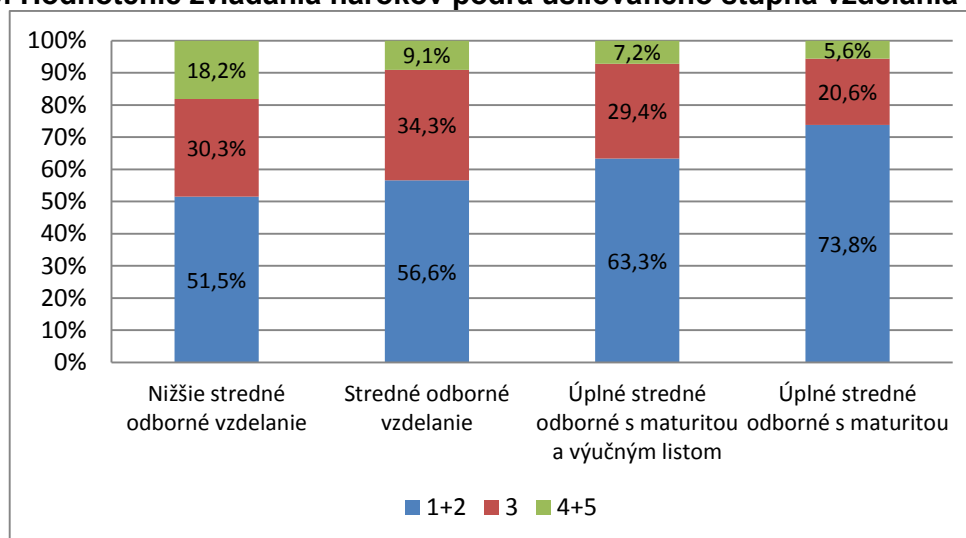

Otázka: Ako zvládajú žiaci vo Vašej triede študijné nároky ?

Dáta môžu byť v tejto oblasti ovplyvnené senzitivnosťou tejto otázky, pretože zvládanie študijných nárokov do istej miery ovplyvňuje aj kvalita vzdelávania, ktorá sa žiakom na škole poskytuje.

Najlepšie štúdium zvládajú žiaci zo študijných odborov, v ktorých získavajú úplné stredné vzdelanie

Graf č.5: Hodnotenie zvládania nárokov podľa usilovaného stupňa vzdelania žiakov

Otázka: Ako zvládajú žiaci vo Vašej triede študijné nároky ?

Poznámka: Zvládanie nárokov na škále kde: 1+2 je skupina odpovedí za možnosti: „všetci zvládajú štúdium“ a „väčšina zvláda štúdium“, 3 je skupina odpovedí: „približne polovica štúdium zvláda, polovica má problémy“ a 4+5 skupina odpovedí: „štúdium zvláda menej ako polovica žiakov“ a „ani jeden žiak štúdium nezvláda“

Učitelia mali možnosť hodnotiť zvládanie nárokov žiakov podľa toho, aké najvyššie vzdelanie dosiahnu po ukončení štúdia. Výsledky z grafu č. 5 poukazujú na žiakov zo študijných odborov ako tých, ktorí najlepšie zvládajú nároky štúdia. Až 73,8% učiteľov je toho názoru, že v odboroch, v ktorých majú žiaci možnosť dosiahnuť úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou, väčšina až všetci žiaci štúdium úspešne zvládajú.

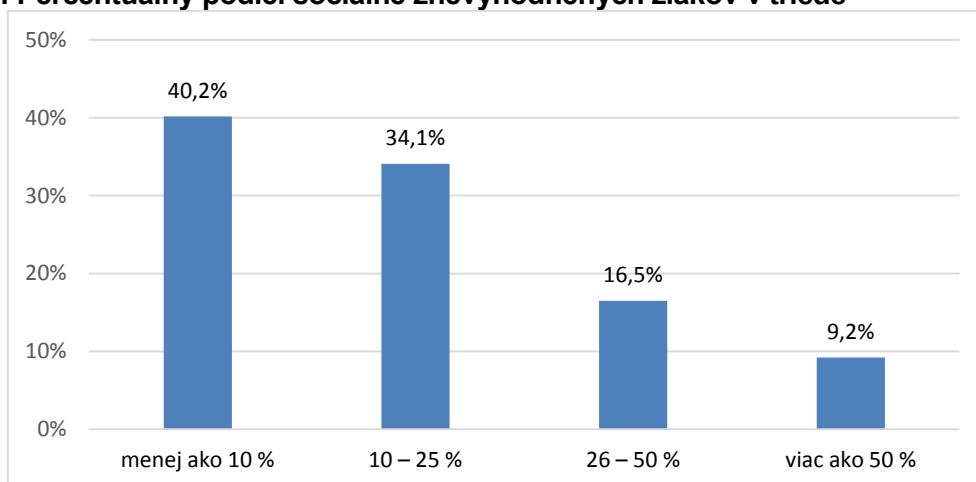
Čím je nižší stupeň usilovaného stredného odborného vzdelania, tým je hodnotenie žiakov učiteľmi negatívnejšie

Len o niečo viac ako polovica učiteľov tvrdí, že ich žiaci, ktorí sa pripravujú v učebných odboroch, v ktorých sa získava nižšie stredné vzdelanie, zvládajú toto štúdium. To je téměř o 22 percentuálnych bodov menej ako u žiakov, ktorí sa pripravujú v študijných odboroch (bez paralelného získania výučného listu). Štúdium úplne alebo téměř úplne nezvláda až 18,2% žiakov v odboroch, v ktorých sa získava nižšie stredné odborné vzdelanie, čo je najvyšší percentuálny podiel žiakov zo všetkých stupňov vzdelávania. Celkovo platí, že čím je nižší stupeň usilovaného stredného odborného vzdelania, tým je hodnotenie žiakov učiteľmi negatívnejšie.

Žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia sú najviac zastúpení medzi žiakmi, ktorí sa pripravujú v odboroch, v ktorých sa nadobúda nižšie stredné odborné vzdelanie

Učitelia stredných odborných škôl boli požiadaní, aby odhadli približný percentuálny podiel sociálne znevýhodnených žiakov vo svojej triede. Ich odhady sú uvedené v grafe č.6.

Graf č.6: Percentuálny podiel sociálne znevýhodnených žiakov v triede

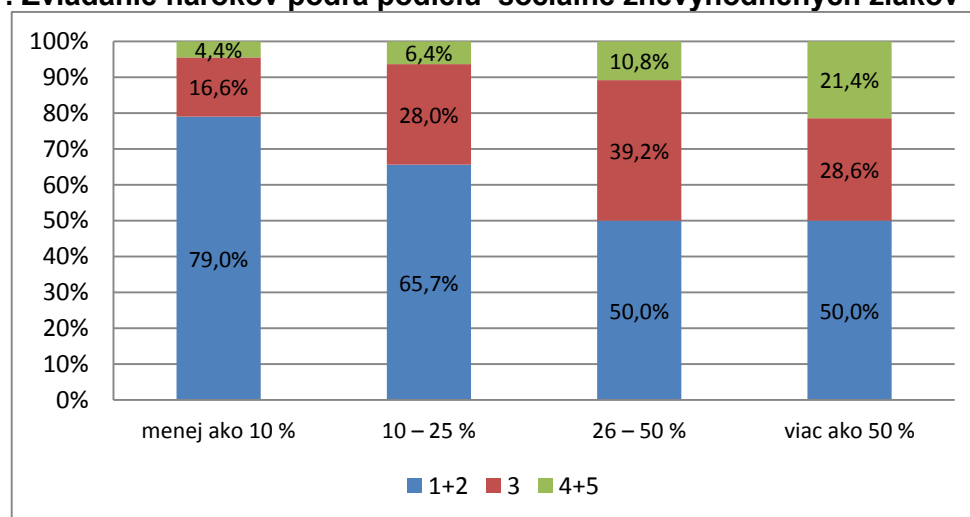
Otázka: Uvedte približný percentuálny podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia vo Vašej triede
Odpovedalo: 1069 učiteľov

Najviac, 40,2 % učiteľov uviedlo, že podiel takýchto žiakov v ich triedach je menší ako 10%. Na druhej strane, téměř 10% učiteľov uviedlo, že v triede majú viac ako 50% žiakov zo znevýhodneného sociálneho prostredia.

Sociálne znevýhodnená situácia žiakov vplýva na ich schopnosť zvládať študijné nároky

Ako možno sledovať z grafu č. 7, opäť sa prejavila závislosť medzi zvládaním nárokov štúdia a ekonomickým statusom žiaka, teda zázemie a finančná situácia rodiny, z ktorej žiak pochádza, zohrávajú úlohu pri zvládaní štúdia.

Graf č.7: Zvládanie nárokov podľa podielu sociálne znevýhodnených žiakov v triede

Otázka: Ako zvládajú žiaci vo Vašej triede študijné nároky?

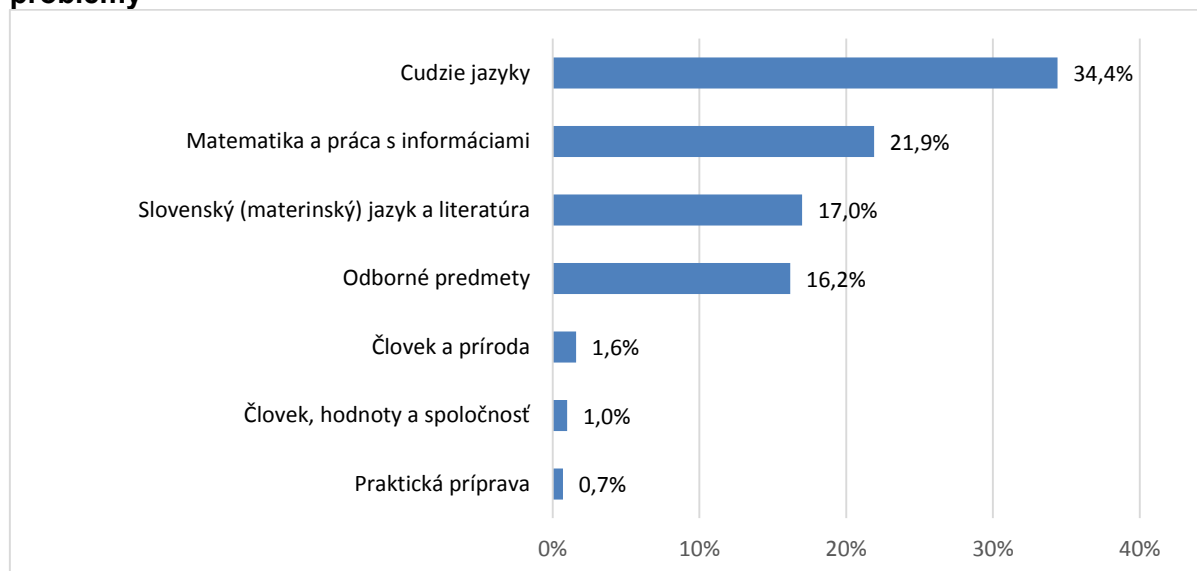
Poznámka: Zvládanie nárokov na škále, kde: 1+2 je skupina odpovedí za možnosti: „všetci zvládajú štúdium“ a „väčšina zvláda štúdium“, 3 je skupina odpovedí: „približne polovica štúdium zvláda, polovica má problémy“ a 4+5 skupina odpovedí: „štúdium zvláda menej ako polovica žiakov“ a „ani jeden žiak štúdium nezvláda“

Učители sa vyjadrili v tom zmysle, že študijné nároky zvláda takmer 80% žiakov z tried, kde je menej ako 10% sociálne znevýhodnených žiakov, a naopak, v triedach, v ktorých je podiel znevýhodnených žiakov vyšší ako 26%, štúdium zvláda iba polovica žiakov. V triedach s podielom žiakov zo znevýhodneného sociálneho prostredia vyšším ako 50%, položku s názvom „Ani jeden žiak štúdium nezvláda“ označilo až 21,4% učiteľov.

5.3 Problematické predmety na stredných odborných školách

Učitelia boli požiadaní, aby vyjadrili svoj názor na oblasti štúdia, s ktorými majú žiaci v ich triedach stredných odborných škôl najväčšie problémy.

Graf č.8: Skupiny predmetov, s ktorými majú žiaci stredných odborných škôl najväčšie problémy

Otázka: S ktorými skupinami predmetov majú žiaci Vašej triedy najväčšie problémy?

Učitelia vnímajú najväčší deficit svojich žiakov v cudzích jazykoch

Ako vidno z grafu č. 8, podľa učiteľov majú žiaci stredných odborných škôl najväčšie problémy s cudzími jazykmi (34,4%).

V poradí druhou najoznačovanejšou položkou problematických predmetov z pohľadu učiteľov bola položka „Matematika a práca s informáciami“, ktorú učitelia označili o 12,5 percentuálnych bodov menej ako cudzie jazyky.

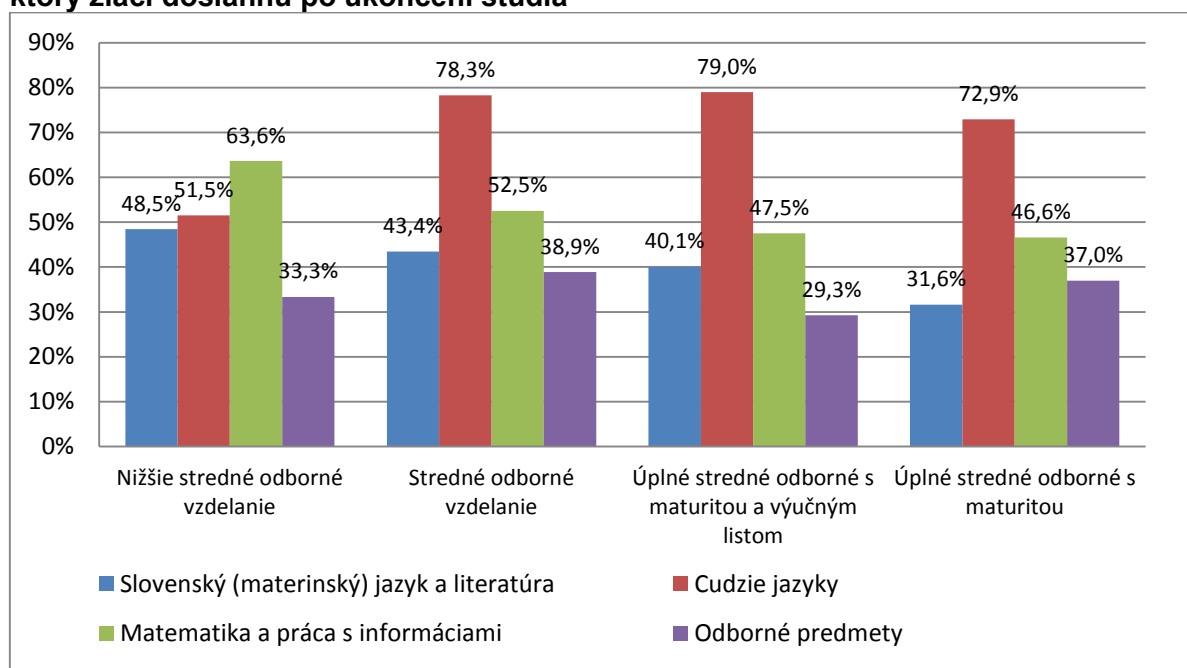
Vyučovanie slovenského (materinského) jazyka sa ocitlo na treťom mieste iba s mierne vyšším podielom v porovnaní s vyučovaním odborných predmetov, ktoré obsadili štvrtú pozíciu spomedzi všetkých predmetov.

Prieskum tak jasne preukázal, že učitelia vnímajú skôr problémy žiakov s cudzími jazykmi a matematikou než vo zvládaní odborných predmetov (rozdiel medzi cudzími jazykmi a odbornými predmetmi je 16,2 percentuálneho bodu).

Prekvapivo, iba 0,7% učiteľov označilo ako problematickú oblasť praktickú prípravu žiakov. Takmer pri všetkých predmetoch, ktoré učitelia označili ako problematické u svojich žiakov, sa preukázala kauzalita.

Nasledujúci graf ukazuje, s ktorými predmetmi majú žiaci najväčšie problémy podľa stupňa vzdelania, ktorý dosiahnu po ukončení štúdia.

Graf č.9: Predmety, s ktorými majú žiaci najväčšie problémy podľa stupňa vzdelania, ktorý žiaci dosiahnu po ukončení štúdia

Otázka: S ktorými skupinami predmetov majú žiaci Vašej triedy najväčšie problémy?

Poznámka: Percentuálne podiely sú vypočítané za jednotlivé skupiny predmetov prislúchajúce k stupňu vzdelania, ktorý môžu dosiahnuť žiaci stredných odborných škôl.

Zvládanie matematiky a práca s informáciami predstavuje najväčší problém najmä pre žiakov, ktorí sa pripravujú v odboroch, v ktorých dosiahnu najnižší stupeň odborného vzdelania

V rámci hodnotenia problematických predmetov učitelia v odboroch, v ktorých žiaci dosiahnu po absolvovaní štúdia nižšie stredné odborné vzdelanie, označili pomerne výrazne až v 63,6% predmety ako matematika a práca s informáciami ako tie predmety, s ktorými majú ich žiaci najväčšie problémy pri zvládaní štúdia na strednej odbornej škole. Oproti žiakom, ktorí študujú v odboroch končiacich maturitou je rozdiel v percentuálnom hodnotení učiteľov presne 17 percentuálnych bodov. Celkovo možno z grafu sledovať, že hodnotenie učiteľov je pozitívnejšie, čím je vyšší stupeň odborného vzdelania, ktorí nadobudnú žiaci po ukončení štúdia.

Vyučovanie cudzích jazykov je problematickým predmetom vo všetkých vzdelávacích programoch, okrem tých, v ktorých sa získava nižšie stredné vzdelanie

Vo všetkých vzdelávacích programoch okrem tých, v ktorých žiaci nadobúdajú nižšie stredné odborné vzdelanie, je najproblematickejšim predmetom vyučovanie cudzích jazykov.

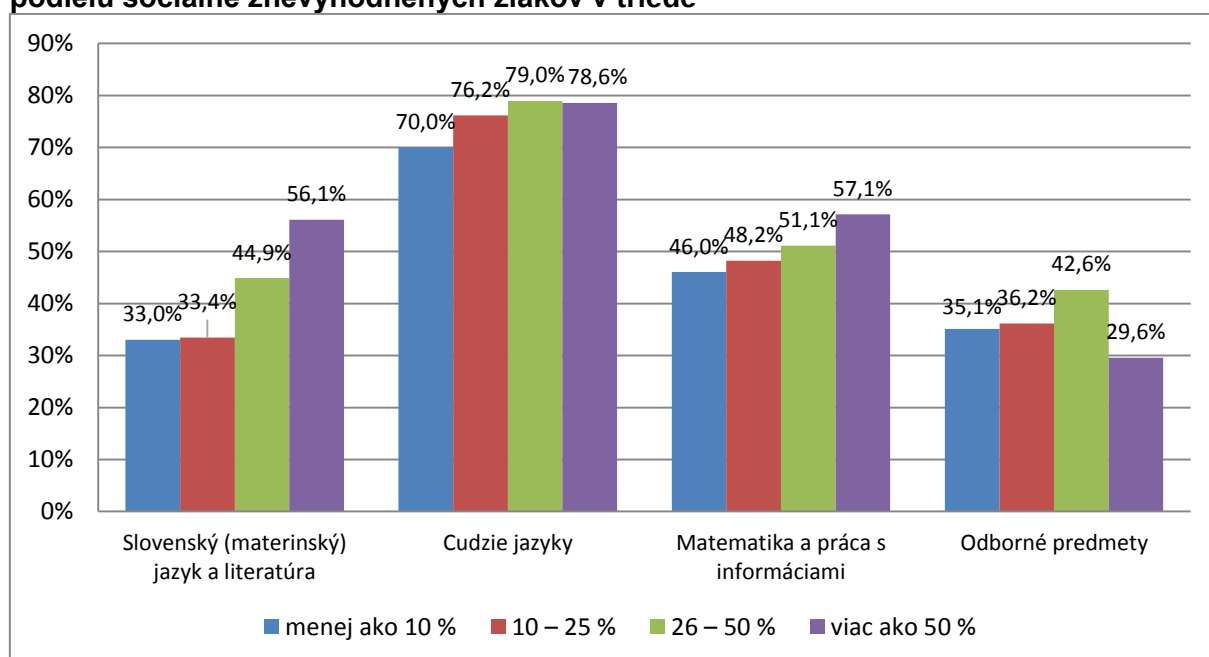
Výučbu cudzích jazykov neoznačili ako problematický predmet učitelia vo väčšom počte pri žiakoch, ktorí nadobudnú nižšie stredné vzdelanie, pravdepodobne z toho dôvodu, že sa v týchto programoch cudzí jazyk nevyučuje alebo vyučuje iba v obmedzenom rozsahu. Výučba cudzích jazykov určite nepredstavuje u týchto žiakov prioritu, pretože ide o vzdelávanie v dĺžke trvania prevažne dva roky, pri ktorom je predovšetkým dôležité, aby žiak nadobudol odborné znalosti. Cudzie jazyky ako problematický predmet u týchto žiakov označilo 51,5% učiteľov.

Pri ostatných úrovniach vzdelávacích programov túto možnosť označilo viac ako 70% učiteľov. **S rastúcim percentuálnym podielom znevýhodnených žiakov rastie aj problematickosť pri zvládaní štúdia na stredných odborných školách. Výnimkou sú odborné predmety v triedach s viac ako polovicou znevýhodnených žiakov**

Pozreli sme sa na to, či a do akej miery vplyva zvyšujúci sa podiel sociálne znevýhodnených žiakov v triede na to, ako zvládajú žiaci oblasti predmetov, ktoré sa vyučujú na stredných odborných školách.

Výsledky analýzy zvažujúcej súvislosť medzi podielom znevýhodnených žiakov v triede a zvládaním problematických predmetov žiakmi v grafe č. 10 preukázali, že všetky skúmané skupiny predmetov, okrem odborných, zvládajú žiaci horšie s pribúdajúcim podielom znevýhodnených žiakov v triede.

Graf č.10: Predmety, s ktorými majú žiaci najväčšie problémy, podľa percentuálneho podielu sociálne znevýhodnených žiakov v triede

Otázka: S ktorými skupinami predmetov majú žiaci Vašej triedy najväčšie problémy?

Legenda: modrá farba menej ako 10% takýchto žiakov v triede, oranžová farba 10-25% takýchto žiakov v triede, červená farba 26-50% takýchto žiakov v triede a žltá farba viac ako 50% takýchto žiakov v triede.

Poznámka: Percentuálne podiely sú vypočítané za jednotlivé skupiny predmetov prislúchajúce k percentuálnemu podielu sociálne znevýhodnených žiakov v triede

Znevýhodnené sociálne prostredie sa najviac spája s horším zvládaním slovenského/materinského jazyka a literatúry

Najmarkantnejší rozdiel v tom, ako zvládajú žiaci jednotlivé skupiny predmetov podľa podielu znevýhodnených žiakov v triede, sa prejavil pri predmete slovenský jazyk a literatúra. Až 56,1% učiteľov uviedlo, že štúdium v tomto predmete nezvládajú žiaci v triedach s viac ako polovicou žiakov zo znevýhodneného sociálneho prostredia. Rozdiel medzi triedami, v ktorých sa nachádza menej ako 10% takýchto žiakov, a triedami s vyšším ako 50% podielom, je viac ako 23 percentuálnych bodov v neprospech tried s vyšším podielom týchto žiakov v triede.

Podobne stúpajúca tendencia podľa zvyšujúceho sa podielu znevýhodnených žiakov v triede sa prejavila aj pri predmete „matematika a práca s informáciami“. V triedach s menej ako 10% podielom takýchto žiakov v triede matematiku nezvládajú žiaci podľa 46% učiteľov, pre triedy

s viac ako polovicou takýchto žiakov túto možnosť označilo o 11,1 percentuálneho bodu viac učiteľov.

Tento trend sa v plnom rozsahu neprejavil u odborných predmetov. Prekvapivo, učitelia nevidia až taký závažný problém v zvládaní odborných predmetov v triedach s viac ako 50% žiakov pochádzajúcich zo znevýhodneného sociálneho prostredia. Túto možnosť označilo až o 13 percentuálnych bodov menej učiteľov než v prípade tried s 26 až 50 % podielom týchto žiakov v triede

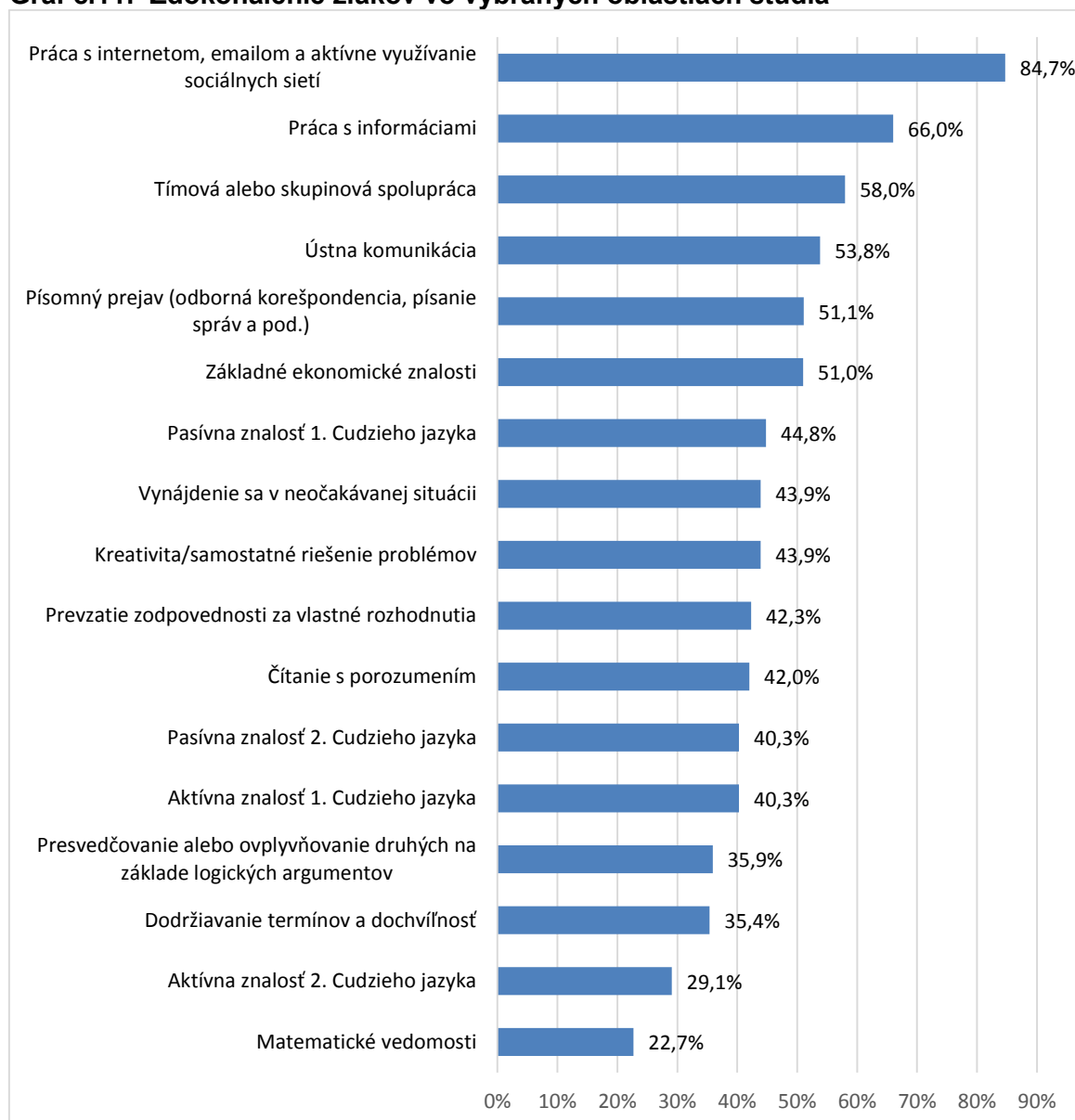
5.4 Oblasti štúdia, v ktorých sa žiaci podľa učiteľov najviac zdokonalili

V prieskume sme sa učiteľov stredných odborných škôl spýtali aj na oblasti, v ktorých si všimli zlepšenie u svojich žiakov.

Žiaci sa najviac zdokonalili v práci s počítačovou technikou a informáciami

Ako vyplýva z grafu č. 11, výsledky prieskumu preukázali progres v práci s informačnými technológiami a informáciami a priniesli opätovné potvrdenie stagnácie žiakov v oblasti jazykových a matematických vedomostí. Rozdiel medzi tým, ako hodnotili prácu žiakov s internetom, emailom a aktívne využívanie sociálnych sietí, a ich matematické vedomosti, je priepastný, až 62 percentuálnych bodov. Nezodpovedaná zostáva však otázka, akú časť vyššie uvedených počítačových vedomostí a spôsobilostí nadobudli žiaci v škole.

Graf č.11: Zdokonalenie žiakov vo vybraných oblastiach štúdia

Otázka: Ako sa absolventi Vašej školy zdokonalili počas štúdia na Vašej škole v nasledujúcich oblastiach?
 Poznámka: Percentuálne podiely sú vypočítané z počtu učiteľov hodnotiacich bodmi 1 a 2, kde 1 znamená „veľmi výrazne“ a 2 „výrazne“.

Sociálne kompetencie ako tímová spolupráca (58%) či ústna komunikácia (53,8%) sa umiestnili hneď na nasledujúcich pozíciách. Podobne ako pri týchto kompetenciách učitelia hodnotili pokrok žiakov aj v písomnom prejave (51,1%) a pri osvojovaní si základných ekonomických znalostí (51%).

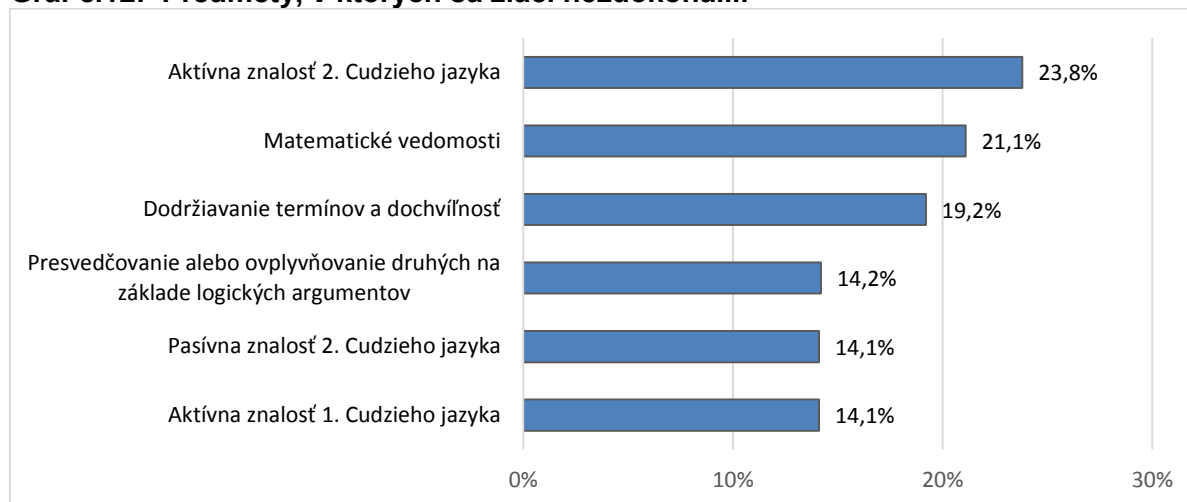
Relatívne vysoko hodnotili učitelia i pokrok pri zdokonaľovaní sa v 1. cudzom jazyku (44,8%), treba však zdôrazniť, že išlo o pasívne ovládanie tohto jazyka.

Oblasti, v ktorých sa žiaci nezdokonalili, sú podobné tým predmetom, s ktorými majú aj najvýraznejšie problémy

Najmenší pokrok videli učitelia u žiakov v oblasti zvládania cudzích jazykov a matematiky. Tot

o zistenie sa zhoduje so zistením o najproblematickejších skupinách vyučovacích predmetov. Ak vylúčime vyučovanie 2. cudzieho jazyka, ktorý sa nevyučuje vo všetkých odboroch, tak sa žiaci najmenej zdokonalili v matematike.

Graf č.12: Predmety, v ktorých sa žiaci nezdokonalili

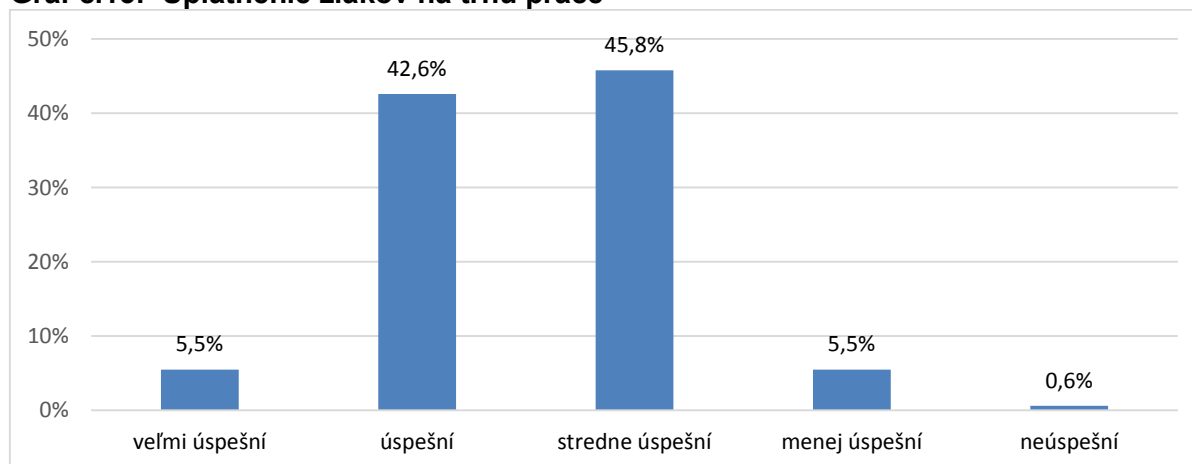
Otázka: Ako sa absolventi Vašej školy zdokonalili počas štúdia na Vašej škole v nasledujúcich oblastiach?
Poznámka: Percentuálne podiely sú vypočítané z počtu žiakov hodnotiacich bodmi 4 a 5, kde 4 znamená „nevýrazne“ a 5 „takmer vôbec“. Vybrané predmety predstavujú výber najčastejšie volených odpovedí učiteľov.

Učitelia označili ako oblasti, v ktorých žiaci dosiahli menší pokrok, aj dve oblasti, ktoré súvisia skôr so sociálnymi kompetenciami žiakov a logickým zmysľaním: dodržiavanie termínov a dochvilnosť žiakov a presvedčovanie alebo ovplyvňovanie druhých na základe logických argumentov, ktoré sú taktiež veľmi dôležité pre budúce uplatnenie žiakov na trhu práce.

5.5 Perspektíva uplatnenia žiakov stredných odborných škôl na trhu práce

Učiteľov sme sa spýtali, ako vidia uplatnenie svojich žiakov na trhu práce.

Graf č.13: Uplatnenie žiakov na trhu práce

Otázka: Ako vidíte uplatnenie Vašich žiakov po ukončení štúdia?

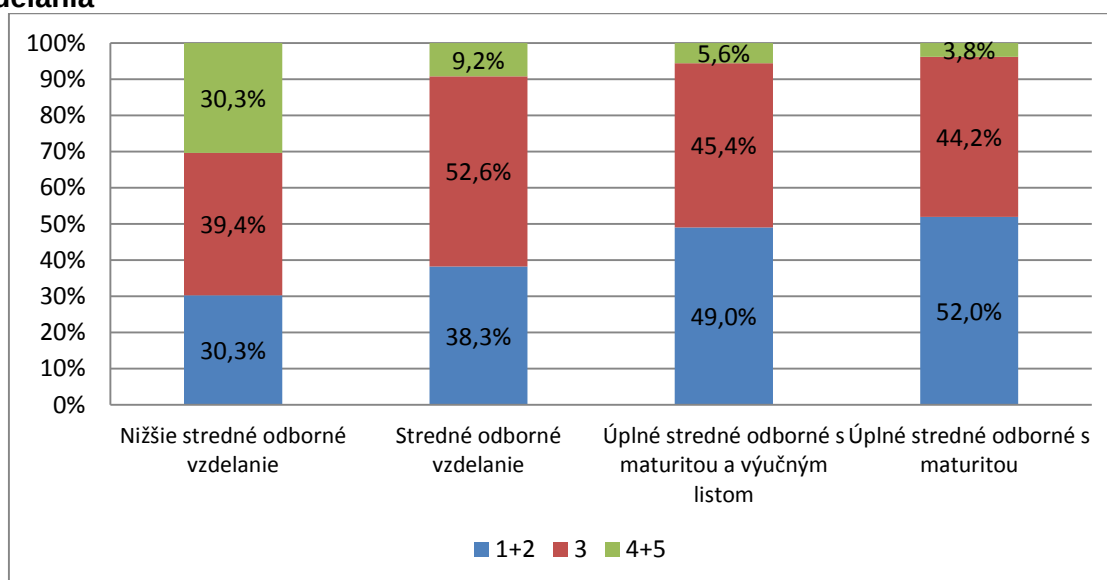
Frekvencie odpovedí učiteľov z grafu č. 13 odhaľujú odhad úspešnosti žiakov stredných odborných škôl.

45,8% z oslovených učiteľov odhaduje, že ich absolventi budú priemerne úspešní na trhu práce. O niečo menší podiel z nich, 42,6%, si myslí, že ich žiaci budú po skončení štúdia na

strednej odbornej škole úspešní. Grafické zobrazenie hodnotenia úspešnosti žiakov zo strany učiteľov má podobu Gaussovej krivky mierne posunutej smerom k pozitívnejšiemu videniu úspešnosti svojich žiakov.

Všeobecne učitelia optimisticky hodnotia pracovné vyhliadky svojich študentov, a to i napriek tomu, že väčšina z nich si myslí, že uplatnenie žiakov najviac ovplyvňuje situácia na trhu práce. (Hrabinská a kol., 2015)

Graf č.14: Hodnotenie úspešnosti uplatnenia žiakov podľa dosiahnutého stupňa vzdelania

Otázka: Ako vidíte uplatnenie Vašich žiakov po ukončení štúdia?

Poznámka: Uplatnenie absolventov, voľba zo škály možností kde: 1+2 je skupina odpovedí za možnosti: „veľmi úspešní“ a „úspešní“, 3 je skupina odpovedí: „stredne úspešní“ a 4+5 skupina odpovedí: „menej úspešní“ a „neúspešní“

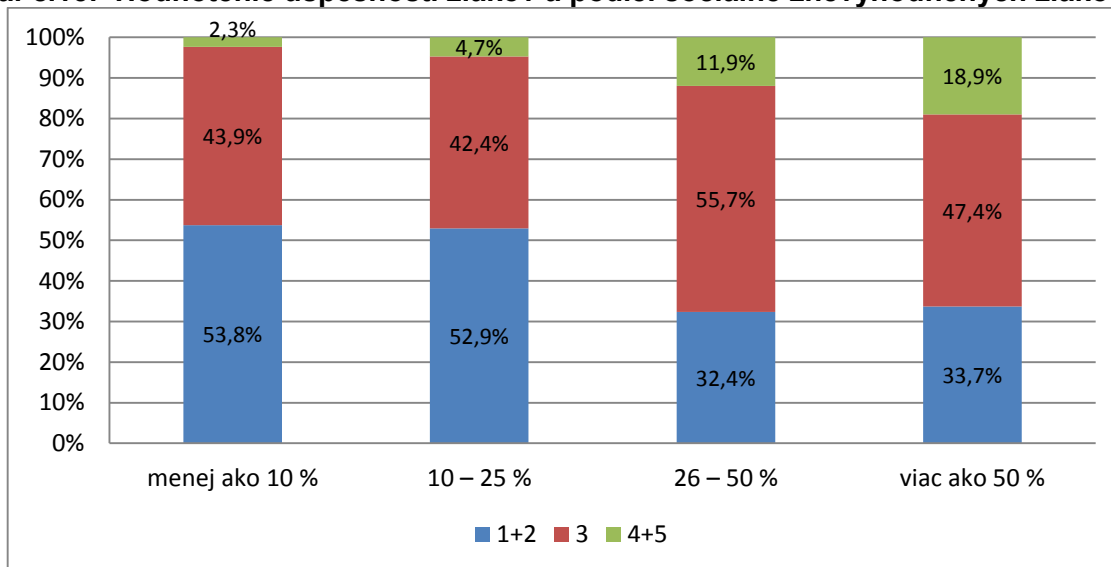
Učitelia z odborov, v ktorých žiaci môžu dosiahnuť iba nižší stupeň odborného vzdelania, hodnotia úspešnosť svojich žiakov nižšie ako učitelia z učebných a študijných odborov

Ako vidno z grafu č. 14, takmer tretina žiakov stredných odborných škôl, ktorí získajú nižšie stredné odborné vzdelanie, má podľa hodnotenia učiteľov len malú šancu na úspešné uplatnenie sa na trhu práce po absolvovaní štúdia. Je to približne o 25 percentuálnych bodov viac ako v prípade žiakov, ktorí získajú úplné stredné odborné vzdelanie.

Naproti tomu, približne polovica učiteľov, ktorí vyučujú žiakov v študijných a učebných odboroch, vidí uplatnenie svojich žiakov po škole perspektívne (odpovede 1 plus 2). Je to takmer o 20 percentuálnych bodov viac ako v prípade žiakov, ktorí sa pripravujú v odboroch, v ktorých sa získava iba nižšie stredné odborné vzdelanie.

Učitelia boli vo svojich odpovediach o úspešnosti žiakov celkove viac opatrní a prevažne volili variant 3 na päťstupňovej škále, čo zodpovedá priemernému uplatneniu žiakov.

Graf č.15: Hodnotenie úspešnosti žiakov a podiel sociálne znevýhodnených žiakov

Otázka: Ako vidíte uplatnenie Vašich žiakov po ukončení štúdia?

Poznámka: Uplatnenie absolventov, voľba zo škály možností kde: 1+2 je skupina odpovedí za možnosti: „veľmi úspešní“ a „úspešní“, 3 je skupina odpovedí: „stredne úspešní“ a 4+5 skupina odpovedí: „menej úspešní“ a „neúspešní“

Učitelia vnímajú úspešnosť svojich žiakov v závislosti od sociálneho statusu rodiny z ktorej žiaci pochádzajú

Potvrdila sa súvislosť medzi sociálnym prostredím, z ktorého žiaci pochádzajú, a predstavami učiteľov o úspešnosti žiakov na trhu práce po ukončení štúdia.

Zo 430 odpovedí učiteľov, ktorí tvrdia, že majú v triede menší ako desaťpercentný podiel žiakov so znevýhodnenou situáciou, sa 53,8% domnieva, že ich žiaci sa úspešne uplatnia na trhu práce. Len 2,3% z nich si myslí, že ich žiaci budú mať problém s hľadaním zamestnania.

So zvyšujúcim sa podielom znevýhodnených žiakov v triede sú očakávania učiteľov týkajúce sa uplatnenia žiakov na trhu práce nižšie

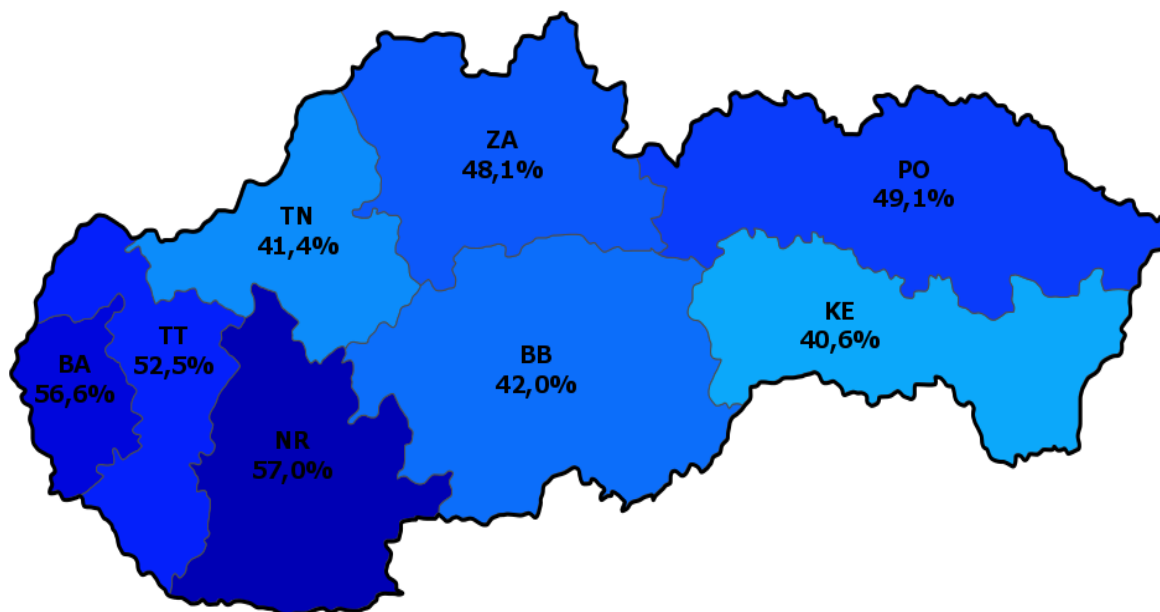
O niečo menej učiteľov (365) deklarovalo, že vyučuje viac ako 10% žiakov so znevýhodnenou situáciou. Táto skupina učiteľov hodnotila svojich žiakov približne podobne ako predošlá, v ich hodnoteniach sa ale vyskytlo malé percentuálne zvýšenie odpovedí prognózujúcich neúspech pri hľadaní si uplatnenia na trhu práce (4,7%).

O viac ako pätinu menej učiteľov, ktorí uviedli, že majú vo svojej triede viac ako 26% znevýhodnených žiakov, očakáva úspešné uplatnenie svojich žiakov. Učitelia pritom nevideli temer žiadny rozdiel medzi triedami, v ktorých sa nachádza do 50% takýchto žiakov, a triedami, v ktorých je takýchto žiakov nad 50%.

Temer 20% učiteľov sa domnieva, že žiaci v triedach s viac ako polovičným zastúpením žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia bude neúspešných, čo je o 16,6 percentuálneho bodu viac ako v prípade tried s podielom takýchto žiakov pod 10%.

Na obrázku č. 2 vidno regionálne rozdiely.

Obrázok č.2: Úspešnosť žiakov po ukončení štúdia- regionálne hľadisko

Otázka: Ako vidíte uplatnenie Vašich žiakov po ukončení štúdia?

Poznámka: Uplatnenie absolventov, voľba zo škály možností kde: 1+2 je skupina odpovedí za možnosti: „veľmi úspešní“ a „úspešní“.

Z obrázka č. 2 možno sledovať, že učitelia z juhozápadných krajov, najviac z Nitrianskeho (57%) a Bratislavského (56,6%) kraja, vidia budúcnosť svojich žiakov na trhu práce skôr úspešne. Túto skutočnosť možno vysvetliť ani nie tak pozitívnym vnímaním schopností a vedomostí svojich žiakov, ale skôr ako jav, ktorý je ovplyvnený nízkou nezamestnanosťou v týchto krajoch.

Tretím spomedzi juhozápadných krajov je Trnavský kraj, v ktorom viac ako polovica učiteľov (52,5%), taktiež očakáva úspešné uplatnenie svojich žiakov, čo vzhľadom na priemyselné rozvinutie regiónu a prítomnosť pracovných príležitostí v kraji práve pre absolventov stredných odborných škôl nepôsobí prekvapivo.

Naopak, prekvapujúco nízko vidia uplatnenie svojich žiakov učitelia z Trenčianskeho kraja (41,4% učiteľov), čo možno považovať za značne negatívne videnie budúcnosti pre žiakov v tomto kraji vzhľadom na možnosti, ktoré región poskytuje. Je to temer o 8 percentuálnych bodov menej, ako v prípade učiteľov z Prešovského kraja (49,1%). Najpesimistickejšie vidia z tohto aspektu budúcnosť svojich žiakov učitelia z Košického kraja (40,6%).

Zhrnutie

Cez osobné hodnotenie toho, aký majú žiaci vzťah k študovanému odboru, sa preukázalo, že takmer tri štvrtiny učiteľov vnímajú svojich žiakov ako skutočne presvedčených o správnosti voľby strednej odbornej školy a odboru štúdia.

Učitelia identifikovali aj také skupiny žiakov, ktorí podľa nich nemajú vzťah k odbornému vzdelávaniu a štúdiu na takejto škole vnímajú len ako cestu k získaniu absolventského dokladu. Až niečo viac ako 40% učiteľov sa domnieva, že na ich škole študuje viac ako polovica ak nie všetci žiaci len z dôvodu získania absolventského dokladu. S týmto tvrdením však značná časť učiteľov (34,2%) nesúhlasila.

Pokiaľ ide o schopnosť žiakov zvládať nároky štúdia, učitelia hodnotili svojich žiakov dosť pozitívne. Až pri podrobnejšej analýze podľa stupňa vzdelania, aký môžu žiaci dosiahnuť po ukončení štúdia, a percentuálneho podielu sociálne znevýhodnených žiakov v triede sa zistilo, že bol preukázaný vzťah medzi ťažkosťami s učením a zvýšeným podielom žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Najslabšie miesto z hľadiska výučby žiakov vidia učitelia v ich schopnosti adekvátne zvládať jazykovú výučbu, na druhom mieste sa umiestnila matematika. Naopak, najväčší pokrok učitelia pozorovali pri zdokonaľovaní žiakov v oblasti počítačových schopností a celkového spracovávaní informácií.

Všeobecne učitelia z odborov, v ktorých žiaci môžu dosiahnuť nižší stupeň odborného vzdelania, hodnotia úspešnosť svojich žiakov nižšie ako učitelia z odborov, v ktorých žiaci končia štúdium maturitou alebo výučným listom.

Záver

Pritiahnutie dostatočného počtu žiakov do školy je v súčasnej demografickej situácii, keď klesá počet žiakov na všetkých stupňoch vzdelávania, úlohou, ktorá je v súčasnosti pre väčšinu stredných odborných škôl prvoradá. V tomto kontexte sa atraktivnosť stredných odborných škôl javí byť konceptom naplneným rôznymi postojmi s pozitívnymi a negatívnymi polaritami, resp. obsahmi. Zo zozbieraných dát vyplynulo, že pozitívny aspekt atraktívnosti stredných odborných škôl na Slovensku, teda aspekt zvyšujúci ich atraktivnosť spočíva podľa učiteľov hlavne v tom, že štúdium na strednej odbornej škole žiakom umožňuje získať odbornú kvalifikáciu, čo môže byť v porovnaní s gymnáziom výhoda v prípade, ak sa nerozhodnú pokračovať v štúdiu na vysokej škole. Naopak, ak sa rozhodnú pokračovať v štúdiu na vysokej škole, túto možnosť majú otvorenú. Celkove je možnosť pokračovania v štúdiu na vysokých školách faktorom, ktorý významne ovplyvňuje atraktivnosť štúdia na stredných odborných školách.

S cieľom zvýšiť záujem žiakov o štúdium zaviedli školy rôzne opatrenia. Z opatrení, z ktorých mali učitelia možnosť voľiť v prieskume, učitelia najčastejšie označili zavedenie dní otvorených dverí. Tie v súčasnosti podľa učiteľov organizuje o niečo viac ako 80% stredných odborných škôl. Temer rovnako populárna je účasť škôl v rôznych súťažiach. Média na propagáciu štúdia na svojich školách využila o niečo viac ako polovica škôl.

Viac než polovica učiteľov stredných odborných škôl hodnotí žiakov základných škôl ako nepripravených na štúdium na stredných odborných školách. Najväčšie nedostatky vidia v nedostatočne osvojených učebných návykoch žiakov. Negatívne ich hodnotí až 59,9% učiteľov. Len mierne pozitívnejšie sú hodnotené pracovné zručnosti žiakov, ktoré negatívne hodnotí 56,5% učiteľov, a osvojenie životných postojov a morálnych noriem žiakmi (negatívne ich hodnotí 55,2% učiteľov). Najlepšie je hodnotená všeobecná vedomostná úroveň žiakov, napriek tomu až 48,1% učiteľov hodnotí žiakov aj v tejto oblasti ako nepripravených.

Pokiaľ ide o pracovné podmienky a širší kontext práce učiteľa, najmenej sú učitelia spokojní s učebnicami a metodickými materiálmi ako aj so svojim ďalším vzdelávaním. Na druhej strane, učitelia sú značne spokojní s kvalitou poskytovaného vzdelania a vedomosťami svojich absolventov, s vybavením svojich škôl, ako aj so školskými vzdelávacími programami. Medzi učiteľmi však prevláda mienka, že kvalita výučby je síce dôležitá, ale situácia na trhu práce značne limituje uplatnenie absolventov v praxi.

Prieskum priniesol množstvo ďalších nových poznatkov, ktoré sú zhrnuté na konci každej kapitoly tejto správy. Riešiteľský tím výskumných pracovníkov, ktorí sa podieľali na zmapovaní názorov učiteľov na atraktivnosť stredného odborného vzdelávania ako aj na ďalšie aspekty a podmienky ich práce, dúfa, že prezentované výsledky prispedia k lepšiemu pochopeniu podmienok, v ktorých sa realizuje vzdelávací proces na stredných odborných školách a k ich ďalšiemu zdokonaľovaniu.

Použitá literatúra a zdroje dát

CEDEFOP. 2015. Attractiveness of initial vocational education and training: identifying what matters. Stiahnuté z www.cedefop.europa.eu/files/5539_en.pdf

CVTI-SR. 2015. Ako na na strednú školu? Stiahnuté z www.uips.sk/sub/uips.sk/.../JH/uvod_ako_na_ss.pdf

DANČÍKOVÁ, Z. 2011. Ako uľahčiť spoluprácu firiem a škôl? Dostupné na internete: <www.ineko.sk/file_download/642> [cit. 26.2.2015]

HYBENOVÁ, V. 2010. Miesto a úloha výchovného poradcu v systéme vzdelávania – Špecifiká na základe platnej legislatívy, Zborník študijných materiálov pre poradcov v školstve. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 119 – 133s. Dostupné na internete: <http://web.saaic.sk/nrcg_new/doc/Zbornik/05_Kap-2.3.pdf> [cit. 23.2.2015]

HRABINSKÁ, M. a kol. 2015. Atraktivnosť vzdelávania na stredných odborných školách: ktoré faktory sú dôležité? Stiahnuté z http://www.rsov.sk/dokumenty/vystupy/ciastkova_aktivita_1.1/4/atraktivnost_vystup_1.pdf

HRABINSKÁ, M. a kol. 2015. Atraktivnosť vzdelávania na stredných odborných školách z pohľadu výchovných poradcov. Stiahnuté http://rsov.sk/uverejnene_dokumenty/vystupy/aktivita/1/1

HRABINSKÁ, M. a kol. 2015. Výber štúdia na strednej škole a plány žiakov po ukončení štúdia z aspektu ekonomického zázemia rodín, z ktorých pochádzajú. Stiahnuté http://rsov.sk/uverejnene_dokumenty/vystupy/aktivita/1/1

KORŠŇÁKOVÁ, P. 2010. PISA 2009, Slovensko - Národná správa. Bratislava: NÚCEM. 64 s.

LIPTÁK, Ľ. 2011. Slovensko v 20. Storočí. Kaligram, ISBN: 9788081015182.

NÚCEM. 2013. PISA 2012. Prvé výsledky výskumu 15-ročných žiakov z pohľadu Slovenska. NÚCEM. 14 s.

ZÁKON č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ZDROJE DÁT:

Dáta z online dotazníkového prieskumu realizovaného v roku 2014

Príloha A: Zoznam grafov a obrázkov ku kapitolám 1. a 2.

- Graf č. 1: Zastúpenie hlavných kategórií odborov otváraných na školách, z ktorých pochádzajú učitelia vo vzorke
- Graf č. 2: Zastúpenie sekundárnych funkcií učiteľov na stredných odborných školách
- Graf č. 3: Porovnanie zastúpenia učiteľov odborných a všeobecnovzdelávacích predmetov v rámci výskumu a učiteľskej populácie
- Graf č. 4: Porovnanie zastúpení mužov a žien v dátach výskumu a v učiteľskej populácii
- Graf č. 5: Porovnanie zastúpení učiteľov v jednotlivých krajoch SR v prieskume a celej učiteľskej populácii
- Graf č. 6: Odbory štúdia podľa krajov SR
- Graf č. 7: Atraktivnosť stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami podľa učiteľov
- Graf č. 8: Atraktivnosť stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami podľa učiteľov v jednotlivých krajoch SR
- Graf č. 9: Atraktivnosť stredných odborných škôl v porovnaní s gymnáziami podľa učiteľov v jednotlivých krajoch SR (v %)
- Graf č. 10: Atraktivnosť vlastnej strednej odbornej školy oproti iným stredným odborným školám v kraji
- Graf č. 11: Atraktivnosť stredných odborných škôl oproti iným stredným odborným školám v jednotlivých krajoch SR
- Graf č. 12: Atraktivnosť štúdia podľa skupín odborov
- Graf č. 13: Záujem žiakov o denné formy štúdia na stredných odborných školách podľa stupňa vzdelania
- Graf č. 14: Hypotetické odporúčanie štúdia žiakovi s dobrým prospechom končiacemu základnú školu
- Graf č. 15: Argumenty učiteľov stredných odborných škôl v prospech výberu strednej odbornej školy žiakmi ZŠ
- Graf č. 16: Argumenty učiteľov stredných odborných škôl v prospech výberu strednej odbornej školy žiakmi ZŠ podľa krajov SR
- Graf č. 17: Argumenty učiteľov stredných odborných škôl v prospech výberu gymnázia žiakmi základných škôl
- Graf č. 18: Argumenty v prospech výberu strednej odbornej školy oproti gymnáziu
- Graf č. 19: Zastúpenie argumentov pre voľbu gymnázia v jednotlivých krajoch SR
- Graf č. 20: Dopyt po absolventoch stredných odborných škôl na Slovensku
- Graf č. 21: Dopyt po absolventoch stredných odborných škôl v jednotlivých krajoch SR
- Graf č. 22: Dopyt po absolventoch podľa učiteľov škôl podľa otvorených odborov v dennej forme štúdia

Príloha B: Zoznam grafov a obrázkov ku kapitole 3.

Grafy

- Graf č. 1: Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách a osobitne v technických odboroch zo strany základných škôl
- Graf č. 2: Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl: vekové kohorty
- Graf č. 3: Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl podľa zriaďovateľa školy
- Graf č. 4: Hodnotenie spolupráce s rodičmi učiteľmi stredných odborných škôl
- Graf č. 5: Hodnotenie spolupráce s rodičmi učiteľmi stredných odborných škôl: regionálne hľadisko
- Graf č. 6: Problémy spolupráce s rodičmi z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl
- Graf č. 7: Hodnotenie spolupráce s výchovným poradcom učiteľmi stredných odborných škôl
- Graf č. 8: Hodnotenie spolupráce s výchovným poradcom učiteľmi stredných odborných škôl: regionálne hľadisko
- Graf č. 9: Hodnotenie spolupráce s výchovným poradcom učiteľmi stredných odborných škôl – na základe predmetov, ktoré učelia vyučujú
- Graf č. 10: Problémy v spolupráci s výchovným poradcom z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl
- Graf č. 11: Problémy v spolupráci s výchovným poradcom z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl: regionálne hľadisko
- Graf č. 12: Spolupráca školy so zamestnávateľskou sférou z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl
- Graf č. 13: Hodnotenie spolupráce školy so zamestnávateľskou sférou z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl: regionálne hľadisko
- Graf č. 14: Hodnotenie spolupráce školy so zamestnávateľskou sférou učiteľmi stredných odborných škôl podľa ich veku
- Graf č. 15: Hodnotenie spolupráce školy so zamestnávateľskou sférou z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl a predmetov, ktoré vyučujú
- Graf č. 16: Problémy v spolupráci školy zo zamestnávateľskou sférou z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl
- Graf č. 17: Pripravenosť žiakov základných škôl na štúdium na strednej odbornej škole
- Graf č. 18: Dôvody neukončenia štúdia na strednej odbornej škole
- Graf č. 19: Záujem žiakov o štúdium na konkrétnej strednej odbornej škole
- Graf č. 20: Záujem žiakov o štúdium na konkrétnej strednej odbornej škole: regionálne rozdiely
- Graf č. 21: Dôvody záujmu žiakov o štúdium na konkrétnej strednej odbornej škole

Obrázky

- Obrázok č. 1: Podpora záujmu o štúdium na stredných odborných školách zo strany základných škôl: regionálne hľadisko
- Obrázok č. 2: Podpora záujmu o štúdium technických odborov zo strany základných škôl: regionálne hľadisko
- Obrázok č. 3: Absencia problémov v spolupráci s výchovným poradcom z pohľadu učiteľov stredných odborných škôl: regionálne hľadisko

Príloha C: Zoznam grafov a obrázkov ku kapitole 4.

Grafy

- Graf č. 1: Opatrenia, ktoré zaviedli školy s cieľom zvýšiť záujem o štúdium
- Graf č. 2: Zavedenie vyššieho odborného štúdia
- Graf č. 3: Zameranie na nové cieľové skupiny žiakov
- Graf č. 4: Zavedenie zaujímavých nepovinných predmetov
- Graf č. 5: Posilnenie vyučovania cudzích jazykov
- Graf č. 6: Zavedenie nových študijných a učebných odborov
- Graf č. 7: Lepšie technické vybavenie škôl
- Graf č. 8: Názory učiteľov na vzdelávací proces, ktorý sa realizuje na ich škole
- Graf č. 9: Vplyv kvality vzdelávania na zamestnateľnosť absolventov stredných odborných škôl
- Graf č. 10: Opatrenia na zlepšovanie študijných výsledkov žiakov
- Graf č. 11: Podnecovanie žiakov k účasti v rôznych medzinárodných projektoch
- Graf č. 12: Organizovanie diskusných fór na odborné témy
- Graf č. 13: Veková skladba učiteľov, ktorí sa zúčastnili v prieskume
- Graf č. 14: Aktivita učiteľov podľa veku a činnosti

Obrázky

- Obrázok č. 1: Kvalita vzdelania a uplatniteľnosť absolventov na trhu práce – rozhoduje situácia na trhu – regionálne rozdiely

Príloha D: Zoznam grafov a obrázkov ku kapitole 5.

Grafy

- Graf č.1: Podiel žiakov v triede so záujmom o zvolený odbor
- Graf č.2: Podiel žiakov v triede so záujmom len o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia
- Graf č.3: Podiel žiakov v triede so záujmom o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia podľa stupňa vzdelania
- Graf č.4: Hodnotenie zvládania nárokov kladených na žiakov stredných odborných škôl
- Graf č.5: Hodnotenie zvládania nárokov podľa usilovaného stupňa vzdelania žiakov
- Graf č.6: Percentuálny podiel sociálne znevýhodnených žiakov v triede

- Graf č.7: Zvládanie nárokov podľa podielu sociálne znevýhodnených žiakov v triede
- Graf č.8: Skupiny predmetov, s ktorými majú žiaci stredných odborných škôl najväčšie problémy
- Graf č.9: Predmety, s ktorými majú žiaci najväčšie problémy podľa stupňa vzdelania, ktorý žiaci dosiahnu po ukončení štúdia
- Graf č.10: Predmety s ktorými majú žiaci najväčšie problémy podľa percentuálneho podielu sociálne znevýhodnených v triede
- Graf č.11: Zdokonalenie žiakov vo vybraných oblastiach štúdia
- Graf č.12: Predmety, v ktorých sa žiaci nezdokonalili
- Graf č.13: Uplatnenie žiakov na trhu práce
- Graf č.14: Hodnotenie úspešnosti uplatnenia žiakov podľa dosiahnutého stupňa vzdelania
- Graf č.15: Hodnotenie úspešnosti žiakov a podiel sociálne znevýhodnených

Obrázky

- Obrázok č.1: Podiel žiakov v triede so záujmom len o získanie záverečného dokladu o absolvovaní štúdia – regionálne rozdiely

- Obrázok č.2: Úspešnosť žiakov po ukončení štúdia- kraj